

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ**

Радкевич Валентина Олександрівна

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ І НАВЧАННЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Київ, 2023

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Радкевич Валентина Олександрівна

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ І НАВЧАННЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Науково – методичні рекомендації

Київ, 2023

УДК 377.1:37.014.5(4-6ЄС):001.891

Р -15

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту професійної освіти НАПН України (протокол № 12 від 20 листопада 2023 р.).

Рецензенти:

Локшина О.І., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України;

Тітова О.А., доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у технікумах і коледжах Інституту професійної освіти НАПН України.

Р 15 Радкевич В.О. Сучасні тенденції розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу: науково-методичні рекомендації. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 122 с.

ISBN 978-617-555-246-9

У науковому виданні представлено результати аналізу систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу, висвітлено сучасні тенденції та особливості розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу, запропоновано рекомендації щодо використання прогресивних ідей європейського досвіду в теорії і практиці професійної освіти України.

Для розробників державної освітньої політики, стейкхолдерів, керівників і методистів навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів освіти, науковців, докторантів, аспірантів.

DOI: <https://doi.org/10.32835/978-617-555-246-9/2023>

© НАПН України, 2023

© В.О.Радкевич, 2023

ЗМІСТ

Вступ	5
Особливості розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу	11
1. Королівство Бельгія	11
2. Французька Республіка	15
3. Федеративна Республіка Німеччина	21
4. Італійська Республіка	29
5. Велике Герцогство Люксембург	32
6. Королівство Нідерланди	37
7. Королівство Данія	41
8. Ірландія	46
9. Грецька Республіка	50
10. Королівство Іспанія	54
11. Португальська Республіка	57
12. Австрійська Республіка	59
13. Фінляндська Республіка	63
14. Королівство Швеція	67
15. Чеська Республіка	71
16. Естонська Республіка	73
17. Угорщина	75
18. Латвійська Республіка	83
19. Литовська Республіка	86
20. Республіка Польща	90
21. Словацька Республіка	93
22. Республіка Словенія	96
23. Республіка Кіпр	99
24. Республіка Мальта	102
25. Республіка Болгарія	105
26. Румунія	107
27. Республіка Хорватія	111
Висновки і рекомендації	115

ВСТУП

Системи професійної освіти і навчання (ПОН) у країнах Європейського Союзу (ЄС) посідають центральне місце у формуванні сучасного європейського суспільства знань та адаптивних ринків праці. За останні десятиліття визнання важливості ПОН як інструменту економічного зростання, соціальної згуртованості та конкурентоспроможності на світовій арені набуло особливої гостроти. Економіки держав ЄС дедалі частіше стикаються з викликами, зумовленими стрімкими темпами технологічних змін, глобалізацією, цифровізацією та зростанням вимог до рівня професійної кваліфікації робочої сили. Відповідно, успішне реагування на ці виклики потребує від національних освітніх систем адаптації та впровадження нових підходів до формування у майбутніх фахівців професійних компетентностей, що відповідають сучасним потребам ринку праці й загальноєвропейському вектору розвитку.

Важливим каталізатором якісних змін у ПОН в Європі є ініціативи Європейської Комісії та багаторічні програми, спрямовані на створення єдиного європейського освітнього простору. У межах стратегій та інших програмних документів ЄС значна увага приділяється модернізації систем ПОН, підтримці мобільності студентів і викладачів, що допомагає їм адаптуватися до змінних умов глобального ринку праці, сприяють розвитку кар'єрних перспектив і безперервного професійного вдосконалення. Чимало країн ЄС дедалі активніше інвестують у багаторівневі гнучкі моделі професійної підготовки кваліфікованої робочої сили. Зокрема, промислові та сервісні сектори економіки потребують фахівців, які, окрім спеціалізованих умінь, володіють універсальними навичками – критичним мисленням, креативністю, здатністю до міжкультурної та міжгалузевої співпраці тощо. Така «гнучкість» ПОН стає можливою завдяки розвитку дуальної системи освіти, широкій взаємодії навчальних закладів із роботодавцями, реалізації проєктів публічно-приватного партнерства та міжнародному співробітництву. При цьому зростає роль програм навчання «впродовж життя» (lifelong learning), покликаних забезпечувати безперервний професійний розвиток фахівців.

У контексті загальноєвропейських прагнень до сталого розвитку особливу актуальність має інтеграція принципів «зеленої» економіки у програми ПОН країн ЄС. Змінюються вимоги не тільки до професійних знань і вмінь, але й до екологічної свідомості майбутніх фахівців. Європейська «зелена угода» (European Green Deal, n.d¹) задає амбітні цілі щодо скорочення викидів вуглецю та створення екологічно орієнтованих робочих місць, що відповідно відображається у змісті навчальних дисциплін: дедалі більше уваги приділяється енергоефективним технологіям, втвченню основ циркулярної економіки та розвитку екологічної компетентності.

Навчальні модулі, присвячені екологічній безпеці, сталому споживанню ресурсів, раціональному управлінню відходами та відновлюваній енергетиці, стають

---

¹ The European Green Deal - European Commission. (n.d.). European Commission. Retrieved February 06, 2026 from https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

важливими складниками освітніх курсів, гарантуючи відповідність підготовки фахівців вимогам ринку праці та пріоритетам суспільства. Поряд із еколого-орієнтованим вектором розвитку систем ПОН у країнах ЄС зростає потреба в їх цифровій трансформації. Різноманітні платформи для онлайн-навчання, цифрові інструменти оцінювання, «змішаного навчання» (blended learning) увійшли у повсякденну практику багатьох навчальних закладів європейських країн. Це не лише підвищує доступність освітніх програм і їх привабливість для студентської молоді й дорослих, але й потребує переорієнтації викладацького складу на нові підходи до організації освітнього процесу. Запровадження інтерактивних інструментів, симуляцій та віртуальних лабораторій сприяє тому, що сучасний фахівець має виходити на ринок праці з усталеними навичками використання цифрових технологій і з високим рівнем інформаційної грамотності.

Ще одним ключовим аспектом сучасних тенденцій розвитку систем ПОН у країнах ЄС є поєднання теоретичної підготовки фахівців із практичною діяльністю в умовах виробництва. Тому значної популярності в країнах ЄС набуває дуальна система освіти, згідно з якою більша частина часу відводиться навчанню безпосередньо на робочому місці. Це дає змогу максимально наблизити процес набуття професійних кваліфікацій до реальних виробничих умов, посилює мотивацію молоді та дорослого населення до професійної самореалізації, а також полегшує перехід від навчального закладу до робочого місця. Успішні практики Німеччини, Австрії, Данії, де ця система має глибокі історичні традиції, стали орієнтиром для інших країн ЄС, які прагнуть вдосконалити власні моделі ПОН.

Спільним для цих країн є налагодження партнерства між навчальними закладами та роботодавцями для формування змісту освітніх програм, сертифікації й оцінювання результатів навчання, а також присвоєння або визнання професійних кваліфікацій тощо. Зокрема, процес присвоєння професійних кваліфікацій у країнах ЄС базується на принципах Європейської кваліфікаційної рамки (EQF), згідно з якою забезпечується співвіднесення національних кваліфікаційних систем і рівнів. EQF визначає вісім рівнів кваліфікацій, що охоплюють результати навчання, сформульовані у термінах знань, умінь та компетентностей. Це дає змогу забезпечити прозорість, порівнюваність ПОН та мобільність випускників у межах європейського освітнього простору. Рівні EQF співвіднесено з національними кваліфікаційними рамками, які

адаптовано відповідно до національних освітніх і професійних стандартів (The European Qualifications Framework, n.d.²).

У більшості країн ЄС присвоєння професійних кваліфікацій відбувається на основі складання державної або кваліфікаційної атестації після завершення навчання в навчальних закладах ПОН. Цей процес охоплює теоретичний та практичний складники підготовки, що відповідають затвердженим освітнім стандартам і вимогам ринку праці. Представники роботодавців беруть участь у розробленні та затвердженні професійних кваліфікацій, а також у проведенні оцінювання їх набуття, що забезпечує відповідність випускників потребам економіки. Це сприяє формуванню ефективних механізмів взаємодії між ПОН та ринком праці (Cedefop, 2021³).

Особливе значення у присвоєнні кваліфікацій мають національні кваліфікаційні рамки (NQF), які враховують вимоги EQF згідно з особливостями розвитку ПОН кожної країни. На основі інтеграції NQF з інструментами контролю якості й забезпечення відповідності кваліфікацій відбувається офіційне визнання здобутих результатів навчання. Це дає змогу визнавати неформальне та інформальне навчання, що має особливе значення для забезпечення мобільності працівників. У такий спосіб створюється гнучка й інклюзивна система ПОН (2023: A year for skills and inclusion, 2023⁴). Присвоєння професійних кваліфікацій також відбувається за участі галузевих рад, які визначають професійні стандарти та погоджують профілі випускників. Ідеться про структуровані характеристики, що відображають набуті знання, уміння, навички та компетентності осіб, які завершили програми ПОН. Вони слугують для опису кваліфікацій випускників, їхньої готовності до працевлаштування або подальшого навчання, а також відповідають потребам ринку праці та стандартам ПОН у країнах ЄС. Галузеві ради здійснюють моніторинг відповідності кваліфікацій змінним умовам ринку праці та координують оновлення змісту навчання. Це сприяє гармонізації професійних профілів фахівців у різних країнах ЄС і дає змогу розширювати визнання кваліфікацій на міжнародному рівні. Така взаємодія з роботодавцями спрямована на підвищення релевантності програм ПОН (*Annual report 2022, 2023*⁵).

---

² The European Qualifications Framework. (n.d.). Retrieved February 06, 2026 from <https://europass.europa.eu/en/european-qualifications-framework-efq>

³ Cedefop (2021). Annual report 2020. Luxembourg: Publications Office. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/573699>

⁴ 2023: A year for skills and inclusion. (2023). Retrieved February 06, 2026 from <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/news/2023-year-skills-and-inclusion>

⁵ Annual report 2022. (2023). CEDEFOP. Retrieved February 06, 2026 from <https://www.cedefop.europa.eu/en/content/annual-report-2022>

Окрім формального освітнього шляху, окремі країни ЄС впровадили механізми сертифікації професійних кваліфікацій у незалежних оцінювальних центрах. Такі інституції мають повноваження визнавати професійну кваліфікацію особам, які здобули відповідний досвід або навчалися у неформальних форматах. Це дає змогу залучити ширше коло осіб до отримання визнаної кваліфікації, зокрема серед дорослих, які змінили сферу діяльності. Система визнання результатів навчання забезпечує індивідуалізацію професійної траєкторії (Resource.html, n.d.⁶). Таким чином, процес присвоєння професійних кваліфікацій у країнах ЄС охоплює багаторівневу систему взаємопов'язаних механізмів, спрямованих на забезпечення прозорості, мобільності та якості професійної підготовки. Застосування інструментів EQF, NQF і визнання неформального навчання сприяє інклюзивності й відповідності кваліфікацій сучасним потребам. Це створює умови для підвищення конкурентоспроможності випускників на європейському ринку праці (Cedefop information hub on validation of non-formal and informal learning, 2024⁷).

Кожна держава-член ЄС має власні особливості розвитку систем ПОН, пов'язані з культурним, економічним і соціальним контекстом. Наприклад, країни Північної Європи (Швеція, Фінляндія) традиційно приділяють велику увагу соціальній рівності та доступності освіти для всіх верств населення, у тому числі шляхом залучення великої кількості державних програм і грантів. У країнах Центральної та Східної Європи іноді виникають проблеми з оновленням інфраструктури навчальних закладів, браком кваліфікованих педагогів і необхідністю подолання невідповідностей між освітніми програмами та реальними потребами роботодавців. Проте завдяки ініціативам, що координуються на рівні ЄС, наприклад, стратегії «Європейський освітній простір» (European Education Area), «Навички для Європи» (Skills Agenda for Europe), «Нові європейські уміння для нових робочих місць» (New Skills for New Jobs), запроваджуються єдині стандарти, показники якості та рекомендації, що мають на меті підтримувати загальну ефективність європейських систем ПОН.

Помітним є зростання міжнародної мобільності студентів і викладачів у європейському освітньому просторі, що відкриває широкі можливості для набуття інноваційного досвіду, взаємного обміну сучасними практиками та формування

---

⁶ Resource.html. (n.d.). Retrieved February 06, 2026 from <https://eur-lex.europa.eu/resource.html>

⁷ Cedefop information hub on validation of non-formal and informal learning. (2024). CEDEFOP. Retrieved February 06, 2026 from <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/validation-non-formal-informal-learning>

спільної освітньої культури. Програми «Erasmus+», «European Social Fund» та інші міжнародні грантові інструменти заохочують стажування за кордоном, участь у міжнародних проєктах, розроблення спільних освітніх програм і дослідницьких ініціатив. Це суттєво сприяє відкритості європейського ринку праці, визнанню професійних кваліфікацій у різних країнах та взаємному збагаченню методичних підходів. У такий спосіб формується спільне освітнє середовище, де ключову роль відіграють принципи транспарентності, співпраці та взаємоповаги до різних національних традицій.

Розглядаючи тенденції розвитку систем ПОН у країнах ЄС, не можна оминати увагою й питання інклюзивності освіти. Зростає усвідомлення того, що якісна ПОН має бути доступною для людей із різним рівнем фізичних можливостей, соціальним походженням, культурним бекграундом. Інклюзія в системі ПОН охоплює адаптацію освітніх програм, навчально-методичних матеріалів, впровадження універсального дизайну приміщень і технологій, підготовку викладачів до роботи зі студентами та дорослими з особливими освітніми потребами тощо. Важливо також, що країни ЄС підтримують різноманітні фонди і проєкти, спрямовані на підвищення кваліфікації педагогів у контексті інклюзивної ПОН та створення гнучких освітніх траєкторій для найуразливіших категорій населення. Така увага до освітньої інклюзії дає можливість розкрити потенціал кожної особистості та створити більш згуртоване, справедливе суспільство, в якому ніхто не залишається без належної професійної підтримки.

Дослідження сучасних тенденцій розвитку систем ПОН у країнах ЄС базується на аналізі офіційних документів Єврокомісії, узагальненні наукової літератури, вивченні найкращих освітніх практик і нормативно-правових актів, а також порівнянні статистичних даних, оприлюднених європейськими та міжнародними організаціями (CEDEFOP, OECD, ЮНЕСКО). Оскільки зміни у сфері ПОН мають багатовимірний характер, дослідження охоплює міждисциплінарний підхід, що передбачає поєднання методів педагогіки, економіки, соціології, політології та культурології. Порівняльний аналіз дає змогу виявити як спільні риси, так і відмінні ознаки національних систем ПОН. Такий підхід допомагає визначити глибинні чинники, що стимулюють (або, навпаки, гальмують) розвиток ПОН у різних регіонах Європи, а також зрозуміти, як реформи в освітній сфері впливають на загальний рівень інноваційності та конкурентоспроможності конкретної країни.

У пропонуваному дослідженні увага зосереджена на аналізі основних напрямів реформування та модернізації систем ПОН у країнах ЄС, зокрема на питаннях підвищення якості й рівня доступності освіти, розширення можливостей для міжнародної та міжгалузевої співпраці, а також на посиленні зв'язків між навчальними закладами та ринком праці. Розглядаються сучасні методи організації освітнього процесу та управління освітніми інституціями, а також механізми взаємодії між державними і приватними структурами в контексті підготовки кваліфікованих фахівців. У ході дослідження було детально проаналізовано роль політики ЄС у формуванні єдиного освітнього простору і її вплив на гармонізацію та підвищення якості ПОН у різних державах-членах ЄС. Висвітлення цих питань є відправною точкою для розуміння загальних трендів і пошуку шляхів удосконалення систем ПОН у країнах ЄС, які прагнуть до сталого розвитку та інтеграції в європейське співтовариство.

Таким чином, актуальність науково-методичних рекомендацій «Сучасні тенденції розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу» визначається низкою взаємопов'язаних чинників: динамічною зміною вимог ринку праці та пріоритетів суспільства знань; нагальною потребою в інноваціях у освітній сфері; вимогами до підвищення якості й конкурентоспроможності робочої сили; формуванням єдиного освітнього простору в рамках ЄС. Аналіз європейських інноваційних підходів до розвитку ПОН дає змогу не лише виявити ефективні моделі адаптації до викликів сьогодення, але й зрозуміти комплексний характер процесів, які визначають контекст професійного становлення молоді та дорослого населення у країнах ЄС.

Значимість проведеного дослідження посилюється тим, що його результати можуть бути корисними як для спільноти науковців, освітніх менеджерів і педагогів, так і для представників органів державної влади, політиків, освітян та роботодавців. Останні мають безпосередній вплив на формування потреб ринку праці шляхом замовлення підготовки фахівців із відповідних спеціальностей, створення мережі центрів професійної досконалості, кваліфікаційних центрів тощо. Досвід країн ЄС може стати в нагоді тим державам, які перебувають у процесі трансформації власних систем ПОН і прагнуть підвищити їх ефективність та відповідність європейським стандартам якості. Особливо це актуально для України, яка тісно співпрацює з країнами ЄС, декларує європейський вектор розвитку й поступово імплементує положення європейської освітньої політики у своє національне освітнє законодавство.

Особливості розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу

Системи ПОН країн ЄС подано відповідно до хронології економічного і політичного об'єднання європейських країн заради забезпечення тривалого миру і процвітання.

Розвиток системи ПОН у **Королівстві Бельгії** відображає складну структуру її федеральної державності в кожному з трьох регіонів і спільнот⁸. Особливість цієї моделі полягає у взаємодії між фламандською, франкомовною та німецькомовною системами освіти, кожна з яких пропонує унікальний підхід до професійної підготовки фахівців. Соціальний діалог і залучення соціальних партнерів на всіх рівнях політики ПОН відіграють ключову роль у формуванні освітніх трендів, забезпечуючи адаптацію освітньої системи до потреб громадян та ринку праці. На національному рівні для молоді від 14 до 18 років пропонуються освітні програми,⁹ що охоплюють як загальну, так і професійну освіту. Студенти з 15 років мають можливість обирати альтернативні форми ПОН, спрямовані на прискорене набуття професійних навичок на основі навчання неповний день. ПОН пропонується на декількох рівнях: від середньої школи до післясередньої та вищої освіти. Це дає змогу студентам обирати між технічними та академічними траєкторіями здобуття освіти.

Особлива увага спрямовується на взаємоінтеграцію та мобільність у межах різних освітніх траєкторій, що сприяє професійному розвитку фахівців та їхній адаптації до вимог динамічного ринку праці. Нормою стають освітні програми, що охоплюють широкий віковий діапазон і пропонують різноманітні форми навчання (очне, заочне, дистанційне)¹⁰. Це має велике значення для забезпечення можливостей навчання впродовж усього життя і підтримки кар'єрного розвитку не тільки молоді, але й дорослих. Діє важливий політичний консенсус щодо забезпечення якості та релевантності програм ПОН на основі дотримання високих стандартів навчання. Систематичне залучення соціальних партнерів до процесу розроблення та оновлення змісту програм ПОН дає змогу відповідати потребам економіки, швидко реагувати на зміни у технологіях та індустрії, враховуючи сучасні техніко-технологічні виклики. Такий підхід сприяє створенню адаптивної та інноваційної системи ПОН, здатної забезпечити випускників навчальних закладів необхідними знаннями й навичками.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Королівстві Бельгії свідчать про значне *розширення можливостей для практичного навчання і безперервного*

---

⁸ Учасники проектів Вікімедіа. (2022, April 29). *Освіта у Бельгії*. Wikipedia.org; Фонд Вікімедіа. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0_%D1%83_%D0%91%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D1%96%D1%97

⁹ Study.ua. (н.д.). *Освіта в Бельгії: навчання в Бельгії для українців*. <https://study.ua/uk/country/vyshcha-osvita-v-belhii/>

¹⁰ Відділ освіти Фландрії. (2022). *Знайомство з освітою у Фландрії: від дитячого садочка до освіти для дорослих*. https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/52938?utm_source=chatgpt.com

професійного розвитку на основі державно-приватного партнерства. Інтеграція практичного навчання на робочому місці з теоретичними курсами в навчальних закладах дає змогу студентам більш ефективно застосовувати здобуті знання в реальних умовах виробництва¹¹. Інноваційними є програми дуальної освіти, що забезпечують баланс між навчанням у професійній школі та роботою в компанії¹². Такі програми сприяють більшій залученості студентів у виробничий процес та забезпеченню ефективності їхньої професійної підготовки. Дуальні програми ПОН є відображенням міжнародних тенденцій організації практичного навчання як засобу підвищення кваліфікації молоді та її готовності до реальних викликів виробничого середовища¹³.

Інтеграція освітніх програм з практичним досвідом, забезпечує орієнтацію системи ПОН на підготовку фахівців, здатних конкурувати на ринку праці. Цей підхід дає змогу студентам не тільки набувати професійні знання, але й розвивати навички, необхідні для належного виконання виробничих завдань або управління власним бізнесом. Зазначимо, що акцент на альтернативному навчанні стимулює залучення до програм ПОН більш широкого кола студентів, зокрема відкриває доступ до вищої освіти для випускників професійних та дуальних бакалаврських програм. Це визначає новий вимір у підходах до навчання, згідно з якими програми підготовки професійних бакалаврів, що базуються на шкільній освіті і стажуванні, можуть доповнюватися однорічними спеціалізованими програмами. Дуальні програми, за своєю структурою схожі на академічні, однак передбачають роботу в компаніях на основі тристоронніх контрактів, що забезпечує глибшу інтеграцію з виробничим середовищем.

Однією з ключових тенденцій є *розвиток системи освіти дорослих*, яка відкрита для всіх категорій населення і дає змогу особам без попередньої освіти набувати нових кваліфікацій або професійно зростати¹⁴. Система ПОН пропонує модульні програми з гнучким графіком освітньої підготовки, що робить навчання доступним і привабливим для дорослих, які прагнуть до самовдосконалення чи зміни напряму професійної діяльності¹⁵. Такі ініціативи сприяють створенню більш адаптивної і відкритої освітньої моделі, що реагує на потреби сучасного ринку праці і змінюється разом з ним. Упровадження модульних програм спрямовано не тільки на здобуття студентами

---

¹¹ Чорнобай, О. І. (2019). Інтеграційні процеси у сучасних вимірах професійної (професійно-технічної) освіти. *Громадянська освіта*, (3), 45–52.

¹² Кравченко, О. (2020). Деякі аспекти історичного розвитку дуальної освіти у Європі. *Молодий вчений*, (8), 27–31. <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/761>

¹³ European Centre for the Development of Vocational Training. (2018). The changing nature and role of vocational education and training in Europe. Volume 3: The responsiveness of European VET systems to external change (1995-2015). https://www.cedefop.europa.eu/files/5563_en.pdf

¹⁴ Фучила, О. М., & Балацька, Л. П. (2019). Особливості організації професійної освіти дорослих у Фландрії (Бельгія). *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*, (1). <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3255>

¹⁵ Flemish Department of Education and Training. (2016). Adult education in Flanders: Strategic plan 2015-2020. <https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/Strategic%20Plan%20Adult%20Education%202015-2020.pdf>

кваліфікацій, але й відкриває нові можливості для розвитку їхнього інноваційного мислення.¹⁶

Освітні тренди *сприяють децентралізації професійної підготовки фахівців на основі врахування регіональних особливостей під час розроблення спеціалізованих програм ПОН*. Гнучка освітня політика не тільки дає змогу випускникам швидше адаптуватися до місцевих ринків праці, але й стимулює місцеві економіки створювати кваліфіковані робочі місця. Для забезпечення безперервного розвитку професійних компетентностей та адаптації фахівців до змінних умов ринку праці актуальними є спеціалізовані короткострокові курси та більш тривалі програми, що дають змогу різним групам населення здобувати якісну ПОН, відповідно до їхніх потреб і життєвих обставин. У таких умовах державні ініціативи з професійного навчання стають більш цілеспрямованими і орієнтованими під конкретні потреби економіки держави. Це не тільки допомагає особам здобути необхідні кваліфікації, але й сприяє більшій гнучкості у побудові кар'єри та розвитку особистісних якостей. У майбутньому ПОН, ймовірно, буде ще більш спрямованою на вирішення ринкових викликів шляхом професійного навчання, зміст якого враховує виробничі потреби та динаміку зайнятості, що є важливими чинниками економічного розвитку й соціальної стабільності країни.

Сучасні тенденції розвитку ПОН у Королівстві Бельгії полягають також у *зростанні партнерських відносин між різними регіонами та спільнотами*. Зокрема, у Фландрії робиться акцент на моделях учнівства, що забезпечують студентам можливість отримання реального досвіду у виробничому середовищі одночасно з теоретичною підготовкою в навчальних закладах¹⁷. Це відображено в освітніх програмах, які передбачають один день теоретичного навчання в навчальному закладі та чотири дні набуття практичного досвіду в компаніях. Такий підхід дає змогу студентам глибше зануритися в специфіку професій, забезпечуючи більш високий рівень засвоєння навчального матеріалу й готовність до швидкого втілення навичок у професійній діяльності. Велика популярність цих програм і підтримка різних стейкхолдерів, включаючи уряд, освітні установи та бізнес-структури, свідчать про визнання ефективності подібних освітніх форматів¹⁸.

Це сприяє збільшенню інвестицій у ПОН, яка стає стратегічним складником національної освітньої системи, відображає тенденцію *зміцнення зв'язків між освітою та індустрією*, що є важливим для сучасної економіки. Відтак, ПОН у Фландрії, як і в інших регіонах країни, продовжує адаптуватися до викликів сучасності, де пріоритетом

---

¹⁶ European Commission. (2017). European Innovation Scoreboard 2017: Belgium. <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/24829>

¹⁷ Vlaanderen.be. (2022). Знайомство з освітою у Фландрії. https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1660221249/Onderwijs_in_Vlaanderen-Oekr_september2022_odalxb.pdf

¹⁸ Балацька, Л. (2019). Особливості організації професійної освіти дорослих у Фландрії (Бельгія). *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*, (2), 12–19.

є забезпечення якісної освіти, здатної здійснювати підготовку кваліфікованих фахівців з високим рівнем професіоналізму, готових до продукування технологічних інновацій. Система ПОН у франкомовній спільноті Королівства Бельгії (BE-FR) являє собою організовану структуру, що поєднує різні рівні освітніх ініціатив із чітко визначеними ролями регіональних та національних органів.

Значний вплив на розвиток системи має міждержавна співпраця, що обумовлює координацію між формальною та неформальною формами освіти, забезпечуючи їх послідовність на різних рівнях ПОН¹⁹. *Розподіл відповідальності між Брюсселем та іншими спільнотами відіграє ключову роль у формуванні кваліфікованих кадрів, оскільки кожен регіон зосереджується на специфічних аспектах навчання та зайнятості.* Такий розподіл відповідальності сприяє більшій спеціалізації та адаптивності освітніх програм до ринкових потреб і є однією з основних тенденцій розвитку системи ПОН у Королівстві Бельгії.

Важливу роль у процесах управління ПОН відіграють консультативні органи, такі як Фламандська рада освіти (VLOR), що є з'єднувальною ланкою між урядом, навчальними закладами та ринком праці. Ці органи не лише формують політичні директиви, але й сприяють прозорості та залученню соціальних партнерів до розроблення освітніх ініціатив. Консультативний характер діяльності VLOR та інших подібних організацій спрямований на підвищення якості й релевантності програм ПОН. Проведення інтегрованої системи менеджменту в різних спільнотах Бельгії підкреслює значення координації між різними рівнями управління²⁰. У цих регіонах управління ПОН охоплює широкий спектр діяльності – від формування освітніх програм до контролю за їх виконанням. Це підтверджує, що інтеграція освітнього менеджменту може сприяти більшій ефективності освітніх процесів.

Специфіка двомовного статусу Брюсселя відображається в особливостях підходу до регулювання ПОН. Залучення різних урядових структур у фламандській та франкомовній спільнотах в освітні процеси демонструє потребу гармонізації освітніх стандартів. Синергія між регіональними урядами дає змогу розробляти більш гнучкі та адаптивні моделі навчання, які можуть задовольнити потреби широкого кола бенефіціарів. Німецькомовна спільнота Бельгії ілюструє важливість малочисельної громади у створенні конструктивних партнерських відносин між усіма заінтересованими сторонами. Це дає змогу Міністерству освіти та зайнятості здійснювати спільне управління програмами ПОН й забезпечує їх високу адаптивність

---

¹⁹ Процько, Є. С. (2012). Система вищої освіти у франкомовній спільноті Бельгії. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/1247>

²⁰ Радкевич, В. О. (2016). Розвиток систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу. *Економіка та держава*, (5), 22–26. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710064/1/Radkiewicz-EcoBRU-2016.PDF>

та відповідність потребам громад, сприяє розвитку взаємодії між освітніми установами та сферами зайнятості²¹.

Управління системою ПОН у Королівстві Бельгії характеризується розподілом компетенцій між різними рівнями влади²²; забезпечує гнучкість та адаптованість системи ПОН до місцевих потреб. Залучення регіональних урядів до вирішення питань ПОН сприяє створенню освітніх програм з урахуванням специфічних потреб студентів та ринку праці, що визначає дієвий зв'язок між освітою й вимогами робочих місць. Така децентралізація не лише сприяє адаптації до локальних умов, але й відкриває можливості для залучення інновацій у методах навчання та розвитку кваліфікацій. Інституційна система дає змогу різномовним групам самостійно управляти ПОН, більш точно відповідати на запити економіки та потреби громад.

Активна участь соціальних партнерів на всіх рівнях управління ПОН, включно з федеральними суб'єктами, забезпечує зв'язок між освітніми установами та роботодавцями, що є критично важливим для релевантності програм ПОН. Означена модель управління також охоплює федеральний рівень, на який покладена відповідальність за певні ключові аспекти освітньої політики держави, такі як тривалість обов'язкової освіти і мінімальні умови для отримання диплому про освіту. Державний освітній менеджмент забезпечує єдність освітніх стандартів на національному рівні, незважаючи на децентралізований підхід. Такий гнучкий метод управління ПОН є особливо актуальним для забезпечення гармонізації освітніх ініціатив та стандартів у багатомовній і полікультурній країні. Зазначимо також, що координація між різними рівнями управління і мовними групами країни потребує високого рівня взаємодії та співпраці у розвитку освітніх стратегій, що підтримує стабільність та постійне вдосконалення системи ПОН Королівства Бельгії.

Французька Республіка, з її вагомим досвідом у сфері ПОН, демонструє ефективність розвитку цього сегменту освіти. Орієнтація на потреби ринку праці, акцент на безперервному навчанні, реформах управління та фінансуванні є ключовими елементами державної освітньої політики. Професійна підготовка фахівців у Франції має чітку регулятивну структуру, де відповідальність поділена між кількома міністерствами²³. Такий розподіл сприяє координованому розвитку програм ПОН, які охоплюють різні рівні професійної кваліфікації. Це, в свою чергу, дає змогу впливати на якість ПОН та її відповідність сучасним потребам роботодавців. Національне

---

²¹ UNICEF. (2020). Розбудова стійких освітніх систем після пандемії COVID-19. https://www.unicef.org/ukraine/media/8006/file/%20ECAR%20CONSIDERATIONS%20FOR%20EDUCATION%20PROVISION-%20v2.5_Ukr.pdf

²² Закаулова, Ю. В., & Зінчук, І. В. (2015). Розвиток системи професійної освіти Бельгії за часів глобалізації. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, (7), 109–115. <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/1091>

²³ Смірнов, М. М., & Жорник, В. В. (2018). Сучасна система освіти у Франції. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*, (19), 7–10. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/23446>

агентство (France compétences) відіграє провідну роль у координації та фінансуванні професійного навчання²⁴. Означене агенство також регулює професійну підготовку, що сприяє забезпеченню високих стандартів якості.

У результаті реформи 2018 року популярність ПОН зростає як відповідь на вимоги ринку праці²⁵. Програми старших класів середньої освіти у Франції дають здобувачам змогу вибирати між академічними та професійними траєкторіями навчання. Стажування у компаніях є обов'язковим складником освітніх програм, що сприяє безпосередньому впровадженню теоретичних знань у практичну діяльність. Такий підхід не лише підвищує ефективність навчання, але й забезпечує випускникам кращі можливості для швидкої інтеграції у виробниче середовище. Система ПОН у Французькій Республіці відіграє ключову роль у формуванні кваліфікованого робітничого потенціалу, готового до динамічних змін у суспільстві та економіці. Це стало можливим завдяки системному підходу до управління, що поєднує гнучкість та стратегічне планування, орієнтовані на безперервне оновлення змісту освітніх програм підготовки фахівців згідно з поточними потребами ринку економіки.

Тенденція щодо професійної підготовки, де студенти розглядаються як повноцінні працівники, визначає спрямованість до збільшення частки практичного навчання. Це посилює значення дуальної освіти, що поєднує теоретичне навчання в навчальному закладі з набуттям реального практичного досвіду в умовах виробництва²⁶. Важливо, що така модель сприяє не лише набуттю професійних знань, але й розвитку вмінь, необхідних для майбутньої професійної кар'єри. У цьому контексті актуалізується значущість тенденції щодо розвитку *безперервної професійної освіти*, що орієнтується на дорослих, які вже працюють або шукають роботу²⁷.

Метою безперервної професійної освіти є забезпечення можливостей для реінтеграції осіб у сфері соціально-трудових відносин, підтримка працездатності та постійне підвищення кваліфікації. Ця модель орієнтована на відкритий ринок освітніх послуг, де процеси доступу та фінансування відрізняються в залежності від можливостей особи. Перш за все, варто наголосити на провідній ролі держави як основного регулятора освітньої політики²⁸ у забезпеченні рівних можливостей здобуття університетської молоддю і дорослими ПОН. Такі підходи до управління дають змогу підтримувати стандарти ПОН на належному рівні, гарантувати їй безкоштовність та світський характер. Значний вплив на розвиток системи ПОН мають соціальні

---

²⁴ France compétences. (н.д.). *Missions*. <https://www.francecompetences.fr>

²⁵ Реформа освіти 2018 у Франції: думка мами-блогера та її доньки. (2018, 12 вересня). *4mama.ua*. <https://4mama.ua/kids/education/10623-chi-ye-zhittya-bez-matematiki-reforma-osviti-po-frantsuzski>

²⁶ Міністерство національної освіти Франції. (2023). Система професійної освіти у Франції. <https://www.education.gouv.fr/le-systeme-educatif-2836>

²⁷ Попель, Н. (2022). Система професійної освіти у Франції. *InterConf*, (12), 137–142. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.04.2022.012>

²⁸ Голотюк, О. В. (2013). Система вищої освіти Франції. Херсонський державний університет. <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/421>

партнери. Їх роль у фінансуванні та регулюванні програм безперервного навчання є вирішальною. Йдеться про управління фінансуванням програм ПОН, а також менеджмент систем страхування безробіття для шукачів роботи.

Іншою ключовою тенденцією розвитку системи ПОН у Франції є *децентралізація управління ПОН*, що дає змогу регіонам адаптувати освітні стандарти до місцевих потреб. Така децентралізація сприяє розробленню регіональних стратегій та кращому реагуванню на специфічні виклики й потреби, що виникають у різних регіонах. При цьому, стратегічним напрямом забезпечення доступу до програм ПОН та стабільної зайнятості є принцип «навчання впродовж життя». Означена політика спрямована на створення умов для організації безперервного освітнього процесу, розширення можливостей для професійного розвитку працівників.

Важливою тенденцією є також *розвиток професійних кваліфікацій*, які можна здобувати як в межах програм ПОН, так і на основі процесів валідації у рамках навчання дорослого населення. Це свідчить про гнучкість і адаптивність програм ПОН до змінних умов ринку праці та освітніх потреб дорослого населення. Розвиток системи ПОН у Франції є свідченням конструктивної кооперації між державними структурами, регіональними управліннями та представниками приватного сектору. Провідна роль держави у регулюванні освітніх стандартів дає змогу забезпечити національне визнання професійних кваліфікацій²⁹. Чинні нормативи визначають вимоги до набуття кваліфікацій та видачі кваліфікаційних свідоцтв, що є критично важливим для забезпечення якості надання освітніх послуг.

Існування професійного *сертифіката Cléa*, який є міжпрофесійним сертифікатом володіння компетентностями, є ще одним свідченням зусиль щодо стандартизації професійних навичок³⁰. Впровадження таких сертифікатів стимулює працівників до самовдосконалення та підвищення кваліфікації. Такий підхід до управління ПОН, де діє централізований контроль якості професійної підготовки, сприяє створенню єдиної системи вимог до кваліфікацій з їх належним узгодженням із бізнес-спільнотами. Це також дає змогу адаптувати зміст програм ПОН до потреб ринку праці, забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін у технологіях та виробничих процесах.

Регіональна автономія у плануванні та організації професійного навчання є ще однією важливою тенденцією, що впливає на ефективність освітньої політики. Регіони, враховуючи свої економічні та соціальні пріоритети, мають змогу більш

---

²⁹ Міністерство національної освіти Франції. (2023). Професійна освіта у Франції: співпраця між державою та приватним сектором. <https://www.education.gouv.fr>

³⁰ Тесля, Р. В. (2018). Освіта дорослих Франції: історія, досвід, перспективи впровадження в українську систему освіти. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, VI(74), 63–66. <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/02/Teslya-R.-Education-of-Adults-in-France-history-experience-prospects-for-implementation-in-the-Ukrainian-system-of-education.pdf>

цілеспрямовано інвестувати у відповідні освітні програми³¹. Такий підхід не тільки сприяє регіональному розвитку, але й враховує специфіку місцевих ринків праці. Структурована система управління дає змогу створити ефективну та адаптивну модель ПОН, здатну відповідати на зміни в економічному та технологічному ландшафті країни.

Іншим ключовим аспектом розвитку ПОН у Французській Республіці є *різноманітність джерел фінансування відповідно до цілей* початкової та безперервної професійної освіти з урахуванням специфічних освітніх та економічних викликів різних регіонів і бізнес-секторів держави. Такий підхід сприяє інтеграції освітніх програм з регіональними економічними стратегіями, забезпечуючи більшу адресність змісту навчання. При цьому, до компетенцій міністерств належить розроблення кваліфікаційних стандартів, що є основою забезпечення якості ПОН³². Консультації з бізнес-спільнотами під час розроблення освітніх стандартів сприяють узгодженню змісту програм ПОН з реальними потребами ринку праці, підвищуючи таким чином, рівень зайнятості випускників та загальної конкурентоспроможності національної економіки.

Розвиток системи ПОН у Французській Республіці є відображенням зростаючої ролі соціальних партнерів у процесі формування якісної освітньої екосистеми³³. Соціальні партнери, як основні заінтересовані сторони, відіграють важливу роль у розробленні та оцінюванні кваліфікацій ПОН. Вони також беруть активну участь у екзаменаційних комісіях та долучаються до розроблення освітніх програм у співпраці з бізнес-компаніями. Це свідчить про тенденцію *розвитку активної взаємодії між освітою та бізнесом*. Соціальні партнери забезпечують не лише методичну, але й фінансову підтримку системи ПОН. Вони сприяють реалізації програм ПОН шляхом сплати податку на практикантів.

Це дає змогу створювати більш цілісні прикладні освітні програми, що відповідають сучасним вимогам ринку праці. Соціальні партнери також беруть участь в управлінні процесом професійної підготовки, реалізації індивідуальних траєкторій навчання. Національна комісія колективних переговорів відіграє значну роль у формуванні політики зайнятості, професійній орієнтації, розробленні законодавчих ініціатив у сфері ПОН. Це підкреслює важливість колективної участі в процесі вироблення освітніх стратегій, що забезпечує відповідність навчання потребам ринку. Такий підхід дає змогу фахівцям отримувати доступ до довготривалих заходів з

---

³¹ Адміністративно-територіальний устрій Франції. (н.д.). Підручники. https://pidru4niki.com/86498/politologiya/administrativno-teritorialniy_ustriy_frantsiyi

³² Міністерство праці Франції. (2021). Розробка кваліфікаційних стандартів: компетенції та підходи. <https://travail.gouv.fr>

³³ Головюк, О. В. (2013). Система вищої освіти Франції. Електронний архів Херсонського державного університету. <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/421/Вища%20освіта%20Фр.pdf>

підвищення кваліфікації або перепідготовки³⁴. Залучення соціальних партнерів та бізнес структур до розвитку ПОН сприяє більшій гнучкості траєкторій навчання та адаптації до змін у виробничому середовищі.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Французькій Республіці свідчать про зростаюче усвідомлення важливості *інтеграції змісту фахових дисциплін у програми загальноосвітньої підготовки*. Особливо це виявляється у формуванні багаторівневих моделей освітніх траєкторій, які охоплюють як середню, так і вищу освіту³⁵. Впровадження таких програм сприяє забезпеченню гнучкості в освітніх переходах та допомагає студентам краще підготуватися до ринку праці.

Зауважимо, що інтеграція ПОН у старшій середній освіті спрямована на вирішення проблеми ранньої професіоналізації молоді. Це відображає тенденцію *зосередження не тільки на академічних знаннях, але й на набутті практичних навичок*. Програми ПОН третього та четвертого рівнів за Європейською рамкою кваліфікацій (EQF), а також можливість отримання кваліфікації старшого техника (п'ятий рівень EQF) відіграють ключову роль у цьому процесі. Збільшення кількості студентів, які обирають програми ПОН, свідчить про зміну ставлення суспільства до здобуття професійних кваліфікацій. Сьогодні ПОН вже не сприймається як менш престижна альтернатива університетській освіті, а вважається достойним шляхом до здобуття професійних навичок високої кваліфікації.

На рівні вищої освіти адаптація освітніх програм до потреб ринку праці відбувається через залучення закладів вищої технічної освіти, які пропонують спеціалізовані технологічні програми³⁶. Це сприяє здобуттю професійних кваліфікацій, що дають змогу відразу виходити на робочі місця з високим рівнем спеціалізації. Держава і регіони активно включаються у запровадження політики, що підтримує безперервне навчання і професійний розвиток³⁷. Через систему «чотирьох сторін», де ключові ролі відіграють держава, регіони та соціальні партнери, формується сприятливе середовище для вдосконалення змісту освітніх програм, а також стратегій розвитку ПОН.

У системі ПОН Франції чітко простежується прагнення до забезпечення більш ефективних та гнучких підходів до навчання працюючих осіб. Важливою є координація

---

³⁴ Голова, Н. (2017). Принципи підготовки соціальних працівників до майбутньої професійної діяльності у Франції. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 1(40), 63–66. <https://europub.co.uk/articles/-A-286727>

³⁵ France Compétences. (н.д.). Le rôle de France compétences. <https://www.francecompetences.fr/comprendre-lecosysteme/le-role-de-france-competences/>

³⁶ France Compétences. (н.д.). Role and missions of France compétences. <https://www.francecompetences.fr/international-en/european-qualifications-framework-for-lifelong-learning/?lang=en>

³⁷ Жозеф, Т. (2019, 5 березня). Навчання на робочому місці (“альтернатива” ПОН): контекст Франції. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/document/UA_Workshop%20on%20CoEs_FRENCH%20case_Thierry%20Joseph_UKR.pdf

зусиль різних міністерств, які відіграють роль у професійному навчанні. Уведення в державне управління національного органу, який відповідає за фінансування та регулювання ПОН – (*France Compétences*), свідчить про тенденцію до *централізації управління та фінансування системи ПОН*³⁸. Діяльність означеної інституції забезпечує більшу прозорість та ефективність у розподілі ресурсів і координації діяльності різних стейкхолдерів. Централізований підхід у цьому секторі управління освітою спрощує процеси моніторингу та оцінювання освітніх програм, що є ключовим для адаптації до змінних умов ринку праці³⁹. На рівні Міністерства праці та Міністерства національної освіти інтегруються зусилля з підготовки кадрів. Означені міністерства відіграють провідну роль у розвитку освітніх програм, які формують традиційні академічні знання та прикладні навички, що набуваються через різні альтернативні форми організації освітнього процесу.

З 2014 р. помітно змінилася структура управління ПОН, що сприяє активізації ролі регіональних органів влади і соціальних партнерів у формуванні та реалізації освітньої політики держави. Передача відповідальності за професійну підготовку певних категорій здобувачів освіти з державного на регіональний рівень дає змогу краще адаптувати освітні програми до місцевих потреб й галузевої специфіки⁴⁰. Перехід до нової системи управління навчанням у Франції визначено роль індивідуалізації освітнього процесу із залученням приватного сектору економіки. Держава забезпечує підтримку малих та середніх підприємств, що є основою економіки багатьох країн ЄС. Такий підхід, у свою чергу, потребує створення гнучких і адаптивних освітніх програм, які можуть відповідати специфічним потребам сучасного ринку праці. Ключовим аспектом освітніх реформ є зосередження уваги на сталому розвитку навичок, необхідних для сучасного ринку праці, який характеризується швидкими змінами та інноваціями. Політика, спрямована на професійне навчання та розвиток професійної кар'єри, має вирішальне значення для підтримки економічного зростання та соціальної стабільності у відповідь на виклики глобалізації й технологічного прогресу.

Тенденція щодо *залучення соціальних партнерів у процес реформування та управління ПОН* свідчить про зростання важливості діалогу між урядом, бізнесом та освітніми інституціями. Це співробітництво передбачає укладання міжпрофесійних угод, що в подальшому зумовлюють законодавчі та регуляторні зміни, а також організацію регіональних служб професійної орієнтації на робітничі професії. Однією з ключових інновацій стало введення посад «операторів навичок», які керують спільними

---

³⁸ Мединська, А. (2020). Роль дистанційної освіти у професійному розвитку вчителів іноземних мов Франції. Молодий вчений, (2), 128–131. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1282>

³⁹ France Compétences. (н.д.). France Compétences. https://en.wikipedia.org/wiki/France_Comp%C3%A9tences

⁴⁰ Хребтій, І. В. (2018). Децентралізація у Франції: досвід для України. *Аспекти публічного управління*, 6(9). https://www.researchgate.net/publication/333241389_Decentralization_in_France_experience_for_Ukraine/full_text/63e8440cdea6121757a07282/Decentralization-in-France-experience-for-Ukraine.pdf

фондами розвитку програм ПОН на базі малих та середніх підприємств⁴¹. Означені ініціативи розширюють можливості професійного розвитку та підвищення кваліфікації працівників, особливо в контексті навчання впродовж життя. Ініціативи соціальних партнерів у розробленні стандартів та участь у комісіях екзаменаторів підсилюють процеси верифікації і стандартизації професійних кваліфікацій, що є фундаментальним для підвищення якості ПОН. У цьому контексті зростає роль незалежного оцінювання та забезпечення відповідності освітніх програм актуальним потребам ринку праці.

Програми навчання впродовж життя забезпечують можливості для безперервної освіти також для вразливих груп населення. Означені програми спрямовані на підтримку безробітних та незайнятих осіб у їхній адаптації до швидкозмінних умов ринку праці. Сучасні ініціативи у сфері ПОН демонструють вагому орієнтацію на забезпечення доступу до освіти для всіх категорій громадян, незалежно від їхнього становища на ринку праці. Програми перепідготовки та підвищення кваліфікації, що надаються різними провайдерами, адаптовані до потреб різних груп бенефіціарів. Виходячи зі статусу бенефіціара, можливості навчання варіюються. Це дає змогу особі обрати відповідну освітню програму.

Інвестиційні ініціативи, такі як Великий інвестиційний план на 2018-2022 рр. для «суспільства знань» у Франції, є яскравим прикладом зусиль уряду щодо інтеграції низькокваліфікованих шукачів роботи в освітній процес. Цей план передбачав різноманітні освітні моделі, що дають змогу поліпшити реінтеграцію осіб на ринок праці, при цьому, освітня програма дсприла здобуттю кваліфікацій або ж просто спрямовувалася на підвищення професійної майстерності⁴². У забезпеченні доступності ПОН та професійної інтеграції молодих людей на ринок праці важливе значення мають програми підтримки молоді, наприклад, NEET (Not in Employment, Education or Training), молодіжний план «Одна молода особа, одне рішення» та інші ініціативи. Ці програми є частиною більш широкої державної стратегії, що передбачає заходи із запобігання відтоку студентів із системи ПОН, а також здобуття ними сучасних базових освітніх і професійних компетентностей.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у **Федеративній Республіці Німеччини** відображають зростаючу роль інтеграції ринкових потреб і освітніх стандартів. Одним із ключових аспектів такої інтеграції є тісна співпраця між

---

⁴¹ Жозеф, Т. (2019, 5 березня). Навчання на робочому місці (“альтернатива” ПОН): контекст Франції. Презентація на семінарі в Києві. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/document/UA_Workshop%20on%20CoEs_FRENCH%20case_Thierry%20Joseph_UKR.pdf

⁴² Посольство Франції в Україні. (2019, 4 жовтня). Розвиток системи французької освіти в кордоном: основні заходи. <https://ua.ambafrance.org/Rozvitok-sistemi-francuz-koyi-osviiti-za-kordonom-osnovnii-zahodi>

державними органами, приватним сектором та соціальними партнерами⁴³. Федеральне міністерство освіти і наукових досліджень Німеччини (BMBF) відіграє провідну роль у формуванні політики та координації зусиль у галузі ПОН на всіх рівнях. BMBF тісно співпрацює з Федеральним інститутом професійної освіти держави (BIBB), який модерує процеси розроблення навчальних регуляторів і виконує ключову консультативну роль. Важливою є роль Федерального уряду Німеччини в координації змісту програм ПОН для забезпечення національних стандартів якості. Управлінські функції розподіляються між різними землями, що дає змогу адаптувати освітні програми до регіональних потреб і особливостей. Законодавство у сфері ПОН Німеччини охоплює не тільки вимоги до навчальних планів та спеціальностей, але й регулює моніторинг і контроль якості професійної підготовки. Інтеграція державного і приватного секторів забезпечує реальну відповідність освітніх стандартів потребам ринку праці, що є однією з важливих умов сталого розвитку системи ПОН.

Ініціативи федерального уряду щодо фінансування освітніх програм спрямовані на підтримку менш популярних регіонів та вразливих груп населення. Це сприяє вирівнюванню освітніх можливостей учнівської молоді і дорослих по всій країні. Програми підтримки, такі як фінансування додаткових місць для навчання та наукових проєктів, відіграють важливу роль у зміцненні ПОН як ефективного інструмента соціальної інтеграції та економічного розвитку. Систематичне залучення представників федеральних галузевих міністерств у процес розроблення та адаптації професійних стандартів дає змогу забезпечити актуальність освітніх програм⁴⁴. Центральна роль Міністерства освіти в координації освітньої політики сприяє єдності та послідовності у підходах до професійної підготовки на всіх рівнях управління ПОН⁴⁵.

Щорічні звіти Міністерства освіти і BIBB слугують важливим інструментом для оцінювання ефективності вже реалізованих програм ПОНта коригування майбутніх ініціатив⁴⁶. Важливою характеристикою в цьому плані є гнучкість освітніх програм, що дає змогу адаптуватися до швидкозмінних технологічних та економічних умов⁴⁷. BIBB відіграє ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи координацію між урядом,

---

⁴³ Федеральне міністерство освіти і наукових досліджень (BMBF). (2020). Дуальна освіта в Німеччині.

<https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Publikation.%2BDuale%2BAusbildung%2Bin%2BDeutschland%2B%28Ukrainisch%29%2B2020.pdf>

⁴⁴ Особливості функціонування професійної системи освіти Федеративної Республіки Німеччина. (2019). Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. <https://nz.npu.edu.ua/article/view/NZ-npu-144.2019.10>

⁴⁵ Дуальна освіта в Німеччині. (2020). Фонд Конрада Аденауера. <https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Publikation.%2BDuale%2BAusbildung%2Bin%2BDeutschland%2B%28Ukrainisch%29%2B2020.pdf>

⁴⁶ Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині. (н.д.). Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області. <https://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/04/Дуальна-система-Німеччини.pdf>

⁴⁷ Як влаштована система професійної освіти в Німеччині? (н.д.). Goethe-Institut. https://www.goethe.de/resources/files/pdf172/mwnd_berufsausbildung_uk.pdf

промисловістю та освітніми установами. Така співпраця виявляється ефективною для створення актуальних навчальних курсів, які відповідають потребам роботодавців і сприяють впровадженню інновацій. Отже, розвиток системи ПОН у Німеччині слугує прикладом, як за допомогою структурованої системи управління та партнерства між ключовими заінтересованими сторонами можна досягати високої якості ПОН та задовольняти потреби сучасного ринку праці.

Іншою важливою тенденцією є *розширення доступу до ПОН для молоді з особливими потребами*⁴⁸. Програми адаптації осіб з недостатніми навичками або з інвалідністю, спрямовані на соціальну інтеграцію таких верств населення, визначають соціальне спрямування пріоритетним у сфері ПОН⁴⁹. Зауважимо, що освітня політика в Німеччині стає все більш інклюзивною. Розробляються спеціальні програми для різних соціальних груп, охоплюючи молодь із малозабезпечених регіонів та осіб із особливими освітніми потребами⁵⁰. Такий підхід відкриває можливості для всіх категорій громадян отримати кваліфікацію та підвищити свої шанси на ринку праці.

На рівні післясередньої освіти програми ПОН пропонують широкий діапазон спеціалізованих курсів від четвертого до п'ятого рівнів підготовки за EQF⁵¹. Ці програми дають студентам можливість готуватися до вступу в університети, розвивати спеціалізовані навички, необхідні для сучасного ринку праці, та сприяють безперервному професійному розвитку. Останніми роками спостерігається значний розвиток ПОН на основі підвищення кваліфікаційних вимог на ринку праці⁵². Інтеграція досвіду роботи з теоретичним навчанням від п'ятого до сьомого рівнів EQF відкриває нові можливості здобувачам освіти для вдосконалення професійних навичок, розвитку професійної кар'єри.

Програми вищої професійної освіти використовують гнучкі форми навчання від півтора до чотирьох років. Вони пропонують спеціалізовані курси для отримання вищої кваліфікації та доступ до нових професійних галузей⁵³. Така структура навчання підтримується вимогами до вступу, які охоплюють професійні навички та досвід роботи, забезпечуючи високий рівень кваліфікації випускників. Інновацією у сфері

---

⁴⁸ Буклет для спеціалістів та спеціалісток, які допомагають молоді з професійним самовизначенням та кар'єрним розвитком. (н.д.). Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/proforientaciya-shkolyariy/2021/18.01/buklet%20dlya%20pratsivnykiv.pdf>

⁴⁹ Роль батьків у процесі професійного самовизначення старшокласників в Україні та Німеччині. (н.д.). Інститут педагогіки НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3195/1/39.pdf>

⁵⁰ КМК (Standing Conference of the Ministers of Education and Cultural Affairs). (2018). Inclusive education in Germany: Developments and challenges. <https://www.kmk.org>

⁵¹ Навчання у вищому навчальному закладі та професійна освіта. (н.д.). Goethe-Institut. <https://www.goethe.de/prj/mwd/uk/indeutschlandleben/sas/studiumundausbildung.html>

⁵² Krüger, K., & Rauner, F. (2020). The German dual system of vocational education and training: Reflection on best practices and challenges. Springer. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-8902-8_16

⁵³ BIBB (Federal Institute for Vocational Education and Training). (2021). Vocational education and training in Germany: A model for Europe? <https://www.bibb.de/>

ПОН є впровадження дуальних навчальних програм: від шостого до сьомого рівнів EQF, що забезпечується поєднанням академічного та професійного напрямів навчання⁵⁴. Важливим компонентом цих програм є практичне навчання в компаніях; воно складає не менше 40-50% навчального часу. Така модель сприяє забезпеченню релевантності освітніх програм до потреб сучасного ринку праці. Успіх цих програм заснований на ефективній співпраці між державними установами, підприємствами та соціальними партнерами. Співробітництво дає змогу налагоджувати освітній процес відповідно до сучасних економічних вимог, сприяючи професійній підготовці кваліфікованих фахівців, готових до майбутніх викликів практичних реалій.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Німеччині зумовлені також необхідністю *реагування на швидкі зміни в технологічному та економічному середовищах*. Роль соціальних партнерів у цьому процесі стає все важливішою, оскільки вони допомагають формувати освітні стандарти, які відповідають реальним потребам ринку праці⁵⁵. Партнерство між освітніми установами та бізнесом дає змогу оновлювати зміст програм, забезпечуючи їх актуальність та практичну спрямованість. Адаптація програм ПОН до потреб сучасного ринку праці спрямована не лише на формування технічних компетентностей, але й на розвиток «м'яких» навичок, таких як командна робота, критичне мислення, адаптивність тощо, які стають все більш важливими в умовах необхідності швидкої адаптації до змін у технологічних процесах. Зазначимо також, що спрямованість ПОН на забезпечення умов для *навчання та підвищення кваліфікації впродовж усього життя* є відповіддю на виклики, пов'язані з цифровою трансформацією та екологічними змінами⁵⁶. Програми перекваліфікації та підвищення професійного рівня, які передбачають навчання новітнім технологіям, таким як штучний інтелект та відновлювані джерела енергії, забезпечують фахівців із необхідними знаннями й навичками для успішного працевлаштування.

Система ПОН у Німеччині активно трансформується під впливом технологічного прогресу та відповідних змін на ринку праці⁵⁷. Зокрема дуальна система професійної підготовки, демонструє значні переваги такого підходу. Ця модель сприяє підвищенню якості професійних кваліфікацій, що визнаються на ринку праці, та забезпечує високий рівень зайнятості серед молоді. Програми навчання за дуальною системою залишаються фундаментом ПОН Німеччини⁵⁸. Вони охоплюють широкий

---

⁵⁴ Euler, D. (2013). Germany's dual vocational training system: a model for other countries?.

⁵⁵ Wirtschaftsrat Deutschland. (2022). Social partnerships and their impact on the dual education system. <https://wirtschaftsrat.de>

⁵⁶ Bernhard-Skala, C. (2019). Organisational perspectives on the digital transformation of adult and continuing education: A literature review from a German-speaking perspective. *Journal of Adult and Continuing Education*, 25(2), 178-197.

⁵⁷ Глазкова, І. Д. (2019). Дуальна система професійної освіти Німеччини. <https://uacademic.info/ua/document/0820U100427>

⁵⁸ Фонд Конрада Аденауера. (2020). Дуальна освіта в Німеччині. <https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Publikation.%2BDuale%2BAusbildung%2Bin%2BDeutschla>

спектр професій та передбачають комбіноване навчання, що поєднує практичні навички, отримані безпосередньо на виробництві, з теоретичними знаннями, що надаються у професійних школах. Така модель сприяє глибшому зануренню студентів у виробничі процеси майбутньої професійної діяльності та набуттю академічних знань. Водночас, дуальна система в Німеччині сприяє успішному переходу випускників від навчальних закладів до робочих місць, знижуючи рівень молодіжного безробіття. Зміцнення національних стандартів і навчальних регламентів є ключовим для підтримання якості ПОН в умовах дуальної системи⁵⁹.

Освітні програми, що інтегрують досвід роботи в компанії з теоретичним навчанням у навчальному закладі, забезпечуються представниками різних заінтересованих сторін, зокрема уряду, приватних компаній та профспілок. Ці сторони відіграють вирішальну роль у формуванні умов навчання, що відповідають актуальним потребам економіки⁶⁰. Професійні палати та організації роботодавців й профспілки мають значний вплив на визначення змісту навчальних курсів, що в кінцевому підсумку веде до підвищення якості професійної підготовки. Ініціативи оновлення та розроблення нових професійних профілів здебільшого виходять від соціальних партнерів⁶¹. Ці ініціативи демонструють гнучкість системи ПОН у відповідь на швидкі зміни в технологіях та структурі ринку праці. Це свідчить, що досвід Німеччини може слугувати моделлю для інших країн у розбудові ефективних систем ПОН. Така міжнародна співпраця і обмін досвідом відіграють вирішальну роль у глобалізації професійної освіти⁶².

Актуалізація знань і навичок стає ключовою відповіддю на запити сучасної економіки, що потребує від робочої сили високого рівня професійної кваліфікації та постійного самовдосконалення. Збільшення доступності освіти на основі цифрових платформ охоплює більшу кількість населення, забезпечуючи рівні можливості в навчанні⁶³. Зазначимо, що активна участь у процесі навчання всіх заінтересованих сторін, включаючи уряд, освітні установи, бізнес-структури та профспілки, створює

[nd%2B%28Ukrainisch%29%2B2020.pdf/4b981140-72b7-e873-2afd-7beef983502c?t=1604995450314&version=1.0](#)

⁵⁹ Сайко, Н. О. (2017). Система професійної підготовки педагогів у Німеччині.

⁶⁰ Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині. (2012). <https://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/04/%D0%94%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf>

⁶¹ Дуальна освіта в дії: Україна переймає досвід Німеччини. (2023). <https://osvita.ua/vnz/reform/93599/>

⁶² Egetenmeyer, R., & Strauch, A. (2018). Adult and continuing education in Germany: Supporting innovative and flexible learning pathways. In R. Egetenmeyer (Ed.), *International and comparative studies in adult and continuing education* (pp. 95–108). Barbara Budrich Publishers.

⁶³ Klumpp, M., & de Witt, C. (2017). Digitalization and e-learning in vocational education and training in Germany: Challenges and opportunities. *Journal of Technical Education*, 5(2), 45–60.

синергію й сприяє розвитку інноваційних методів освіти⁶⁴. Це дає змогу реалізувати освітні програми, що відповідають сучасним вимогам роботодавців та розширюють перспективи зайнятості випускників. Взаємодія з бізнесом дає змогу забезпечити фінансування та оновлення технічної бази навчальних закладів. Ініціативи, спрямовані на реформування ПОН, передбачають упровадження компетентнісного підходу до навчання, що забезпечує більш деталізовану підготовку і розуміння практичних аспектів роботи⁶⁵. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню змісту навчального матеріалу та розвитку критичного мислення, що є важливим для адаптації до швидкозмінних умов виробничого середовища. Відповідно оновлення навчальних планів потребує постійного зворотного зв'язку між освітніми установами та ринком праці, аби забезпечити актуальність знань і навичок.

Упровадження цифрових технологій в освітній процес значно підвищує ефективність навчання й сприяє засвоєнню студентами знань в інтерактивному й персоналізованому форматах⁶⁶. Це також сприяє розвитку цифрової грамотності, яка стає необхідною в усіх сферах сучасної професійної діяльності. Цифрова трансформація ПОН дає змогу освітнім установам ефективніше реагувати на потреби ринку праці, оскільки навчальні курси можуть бути швидко адаптовані та оновлені відповідно до нових технологічних вимог. Отже, *упровадження цифрових технологій та онлайн-платформ у ПОН* є однією з основних тенденцій розвитку цієї галузі.

Цифровізація освітніх процесів не лише дає здобувачам освіти доступ до ресурсів з будь-якої точки світу, але й сприяє індивідуалізації навчання та самостійному управлінню освітньою траєкторією. Такі нововведення значно підвищують ефективність освітніх програм та їх доступність для більшої кількості осіб. За цих умов ПОН у Німеччині стає все більш органічною частиною системи безперервної освіти, орієнтованою на підтримку індивідуального розвитку та досягнення національних цілей у сфері економіки й соціального добробуту⁶⁷. Оновлення освітніх програм і методів навчання відповідає вимогам часу, що дає змогу випускникам ефективно конкурувати на ринку праці й адаптуватися до будь-яких поточних змін. Федеральний уряд і ВІВВ постійно акцентують увагу на важливості забезпечення безперервної освіти⁶⁸. Вони сприяють удосконаленню програм професійного розвитку, які орієнтовані та поточні та перспективні кваліфікаційні запити працівників. Безперервна

---

⁶⁴ Euler, D. (2013). Germany's dual vocational training system: A model for other countries? Bertelsmann Stiftung.

⁶⁵ Zlatkin-Troitschanskaia, O., Pant, H. A., & Coates, H. (2016). Assessing student learning outcomes in higher education: Challenges and international perspectives. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 41(5), 655–661.

⁶⁶ Kerres, M. (2020). Against all odds: Education in Germany coping with Covid-19. *Postdigital Science and Education*, 2, 690-694.

⁶⁷ Nuissl, E., & Pehl, K. (2004). *Portrait continuing education Germany*. Bielefeld: Bertelsmann.

⁶⁸ BMBF (Federal Ministry of Education and Research). (2020). Lifelong learning in Germany: Strategies and developments. <https://www.bmbf.de>

освіта дає змогу фахівцям залишатися конкурентоспроможними на ринку праці, що швидко змінюється, та адаптуватися до нових викликів⁶⁹.

У розвитку системи ПОН Німеччини зростає роль *мультистейкхолдерської взаємодії*. Німеччина є прикладом гармонізації політик у сфері ПОН на федеральному рівні та на рівні окремих земель для багатьох країн, що прагнуть оптимізувати власні освітні системи шляхом державного регулювання. Водночас, у Німеччині спостерігається тенденція до *децентралізації управління*, що підтверджується передачею значних повноважень і відповідальності федеральним землям⁷⁰. Зокрема відповідальність за якість професійної підготовки розподілена між різними рівнями управління, що дає змогу адаптувати програми ПОН до специфіки регіональних потреб. Цей підхід сприяє забезпеченню гнучкості й інноваційності у відповідь на динамічні зміни в економіці та технологіях.

Іншою ключовою особливістю освітнього менеджменту є *активізація міжсекторальної співпраці*. Комітети професійної освіти, які мають рівне представництво від роботодавців, навчальних закладів та державних органів управління, є прикладом ефективною колаборації⁷¹. Ці комітети надають консультації та підтримку урядам федеральних земель у питаннях підготовки кадрів. У розвитку системи ПОН важливу роль відіграє Федеральний уряд, додатково фінансуючи дослідницькі ініціативи та освітні програми. Такі заходи не лише сприяють підвищенню якості освітніх послуг, але й розширюють можливості для особистісного та професійного зростання здобувачів освіти. Основна увага в цьому контексті приділяється створенню умов для ефективного діалогу між урядовими структурами, роботодавцями та профспілками.

Система проведення екзаменів також відіграє важливу роль у забезпеченні якості ПОН⁷². Організація об'єктивного та справедливого оцінювання дає змогу точно виміряти навчальні досягнення студентів й гарантувати високий рівень їхньої підготовки. Упровадження суворих процедур і стандартів оцінювання разом із компетентним консультуванням стейкхолдерів створює міцну основу для підтримки високої якості освітніх послуг. Ідеться про активну допомогу компетентних органів у формуванні освітніх програм, забезпечення їх актуальності та відповідності сучасним

---

⁶⁹ BIBB (Federal Institute for Vocational Education and Training). (2021). Continuing vocational education and training in Germany: Challenges and perspectives. <https://www.bibb.de/en/continuing-vet-2021.php>

⁷⁰ Nationale Agentur Bildung für Europa beim BIBB. (2017). Vocational education and training in Germany: Governance and funding. <https://www.na-bibb.de>

⁷¹ German Confederation of Trade Unions (DGB). (2019). Social partnership in vocational education and training: The German model. <https://en.dgb.de/>

⁷² Федеральне міністерство освіти та наукових досліджень Німеччини. (2020). Дуальна освіта в Німеччині. [https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Publikation.+Duale+Ausbildung+in+Deutschland+\(Ukrainisch\)+2020.pdf/4b981140-72b7-e873-2afd-7beef983502c?t=1604995450314&version=1.0](https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Publikation.+Duale+Ausbildung+in+Deutschland+(Ukrainisch)+2020.pdf/4b981140-72b7-e873-2afd-7beef983502c?t=1604995450314&version=1.0)

вимогам ринку праці⁷³. Основним органом, відповідальним за офіційне визнання професійних кваліфікацій, є відповідна палата ремесел (Handwerkskammer) або торгово-промислова палата (Industrie- und Handelskammer – ІНК). Ці палати здійснюють підсумкову атестацію (Abschlussprüfung) після завершення навчання, що охоплює теоретичну й практичну частини та відповідає федеральним освітнім стандартам (Rahmenlehrpläne). Процес оцінювання та присвоєння кваліфікацій координується спільно із BIBB, який розробляє та оновлює освітні стандарти і професійні профілі.

Результати оцінювання підтверджуються відповідним сертифікатом, що має національне значення та визнається в усіх федеральних землях. Іспити проводяться під контролем екзаменаційної комісії, до складу якої входять представники підприємств, професійних шкіл і фахових об'єднань. Це забезпечує об'єктивність та відповідність професійних кваліфікацій вимогам ринку праці. Важливою особливістю є те, що екзаменаційні органи не тільки контролюють якість професійної підготовки, але й здійснюють моніторинг відповідності програм змінам у технологіях та економіці. Крім того, німецька система визнає здобуті у неформальному чи інформальному середовищі результати навчання на основі механізмів сертифікації. Наприклад, програма «ValiKom Transfer», що орієнтована на дорослих з досвідом, але без формального документа про кваліфікацію. Такий підхід забезпечує доступність професійної кваліфікації для широкої категорії населення та сприяє соціальній інтеграції.

Професійні кваліфікації в Німеччині мають сувору нормативну базу: усі навчальні програми та критерії оцінювання затверджуються на федеральному рівні через Федеральне міністерство освіти і наукових досліджень. Професійні кваліфікації співвідносяться з 3–5 рівнями EQF і включають як початкову, так і післясередню професійну освіту. Це сприяє міжнародній мобільності випускників у рамках європейських програм, таких як Europass та ECVET. Таким чином, присвоєння професійних кваліфікацій у Німеччині є результатом інтегрованої роботи між державними органами, професійними спільнотами, підприємствами та навчальними закладами, що гарантує високу якість підготовки фахівців. У процесі присвоєння кваліфікацій участь беруть і навчальні заклади, однак вони не є органами, що офіційно видають свідоцтва про професійну кваліфікацію.

Роль навчальних закладів полягає у забезпеченні теоретичної підготовки, формуванні професійних компетентностей та участі у підготовці здобувачів до підсумкової атестації, яку організовують галузеві палати. Зокрема професійні школи (Berufsschulen), відповідають за викладання загальноосвітніх предметів та фахових дисциплін згідно з рамковими навчальними планами, затвердженими на федеральному рівні. Вони також здійснюють поточне оцінювання успішності здобувачів, результати якого враховуються під час допуску до підсумкової атестації. Окрім того, викладачі навчальних закладів залучаються як члени екзаменаційних комісій до експертизи і

---

⁷³ Радкевич, В. О. (2022). Публічно-приватне партнерство у професійній освіті ЄС. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737402/1/Valenryna_Radkevych_UA.pdf

прийняття рішень щодо рівня професійних кваліфікацій. Це забезпечує баланс між академічною та професійною оцінкою результатів навчання.

Отже, сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Німеччині демонструють важливість *інтеграції освітніх ініціатив з діловими процесами та громадськими інтересами, оновлення освітніх програм відповідно до потреб роботодавців*⁷⁴. Ця інтеграція дає змогу формувати більш ефективні моделі ПОН, що відображають потреби ринку праці і суспільства. Співпраця з промисловими, комерційними та ремісничими палатами сприяє створенню міцних зв'язків між навчальними закладами та галузями економіки. Це дає змогу оперативно реагувати на зміни в секторі зайнятості й адаптувати освітні програми до вимог сучасності. Зростає роль професійних організацій, які діють у рамках публічно-приватного партнерства для забезпечення якості освітніх послуг⁷⁵. Вони виконують функції моніторингу та оцінювання якості ПОН для підтримки високих стандартів навчання й гарантування відповідності освітніх програм реальним потребам ринку праці.

У формуванні професійно компетентної та адаптивної робочої сили в **Італійській Республіці**, яка відповідає потребам сучасного ринку праці, важливе місце займає система ПОН⁷⁶. Вона реалізується на різних освітніх рівнях відповідно до державних та регіональних вимог⁷⁷. У процесі формування програм ПОН важливу роль має взаємодія навчальних закладів із роботодавцями та іншими соціальними партнерами^{78,79}. Представники бізнесу беруть участь у визначенні загальних і професійних компетентностей, необхідних на сучасному ринку праці, та розробленні освітніх програм. Така співпраця забезпечує актуальність навчальних планів та їх адаптацію до швидкозмінних умов економіки держави. Інтеграція загальноосвітніх і професійних компетентностей у програмах ПОН сприяє гармонійному формуванню особистості студентів, готуючи їх не тільки до виконання професійних завдань, але й до успішної соціальної взаємодії⁸⁰. Особлива увага приділяється практико-орієнтованому профільному навчанню, що дає змогу студентам набувати реального досвіду роботи у своїй галузі.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН в Італії підкреслюють необхідність *навчання впродовж життя та розвитку компетентностей, що забезпечують тривалу*

---

⁷⁴ Радкевич, В. О. (2022). Сучасні моделі публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735315/>

⁷⁵ Радкевич, В. О., & Попова, В. В. (2023). Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання в європейських країнах. Інститут професійної освіти НАПН України. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737402/1/Valenryna_Radkevych_UA.pdf

⁷⁶ Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca. (2019). La formazione professionale in Italia: Struttura e funzionamento.

⁷⁷ Cedefop. (2020). Vocational education and training in Italy: Short description.

⁷⁸ OECD. (2019). Apprenticeship and work-based learning in Italy: Modernising and strengthening the labour market relevance of vocational education and training.

⁷⁹ European Training Foundation. (2018). Individual learning accounts in Italy: Enhancing flexibility and personalisation in vocational education and training.

⁸⁰ INVALSI. (2016). L'integrazione tra istruzione generale e formazione professionale: Impatti sullo sviluppo delle competenze degli studenti.

*професійну активність і кар'єрне зростання*⁸¹. ПОН відповідає на ці виклики, пропонуючи різноманітні форми навчання та сертифікати. Це дає змогу здобувачам освіти розвивати свої здібності впродовж усього життя. Все більшої популярності в італійській освіті набуває індивідуалізація навчання, що передбачає забезпечення гнучкості освітніх траєкторій і напрямів професійного розвитку. Важливим чинником у цьому контексті є можливість переходу здобувачів освіти між різними програмами ПОН та між рівнями освітньої системи⁸². Програми ПОН в Італії акцентуються на інтеграції практичних навичок із академічними знаннями на рівні старшої середньої школи⁸³. Включення модулів практичної підготовки в освітній процес сприяє формуванню у студентів не лише теоретичних знань, але й практичних навичок майбутньої професії.

Це особливо проявляється в системі вищої технічної освіти за програмами вищих технічних інститутів (ITS, Istituti Tecnici Superiori) та технічної освіти з підготовки технічних спеціалістів (IFTS), що передбачають надання сертифікатів і дипломів про вищу технічну освіту. Освітні програми вищої технічної освіти створені для забезпечення вимог ринку праці у фахівцях зі спеціалізованими технічними вміннями, які відповідають сучасним вимогам індустрії. Важливу роль у розвитку цих програм відіграє партнерство між професійними школами, університетами та індустріальними підприємствами⁸⁴. Співпраця з підприємствами дає змогу втілювати реальні бізнес-проекти в освітній процес, що збільшує шанси випускників на успішне працевлаштування.

Публічно-приватне партнерство у сфері ПОН в Італії сприяє не тільки підвищенню якості навчання, але й забезпечує необхідні інвестиції в освітню інфраструктуру. В рамках такого партнерства забезпечується, насамперед, розроблення нових освітніх програм, що відповідають технологічним інноваціям у виробництві й наданні послуг населенню⁸⁵. Завдяки успішній реалізації партнерської співпраці освіти й бізнес-структур зміст освітніх програм динамічно актуалізується відповідно до економічних змін та соціальних запитів. Варто зазначити, що розвиток виробничих технологій також впливає і на оновлення освітніх методик в системі ПОН. Зокрема, завдяки цифровим засобам навчання освітній процес стає більш гнучким і доступним як для студентської молоді, так і для дорослого населення.

---

⁸¹ European Commission. (2020). Italy: National reforms in vocational education and training and adult learning.

⁸² ISFOL. (2017). Il sistema di istruzione e formazione professionale in Italia: Percorsi di transizione e mobilità.

⁸³ ISFOL. (2018). L'integrazione delle competenze pratiche e teoriche nei percorsi di istruzione e formazione tecnica superiore.

⁸⁴ Unioncamere. (2019). Collaborazioni tra sistema educativo e imprese: Modelli di successo in Italia.

⁸⁵ Радкевич, В. О. (2023). Публічно-приватне партнерство у професійній освіті європейських країн: провідні тенденції розвитку. Професійна педагогіка, 2(27), 14-28. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.27.14-28>

Сучасні тенденції розвитку ПОН в Італії свідчать про значні *інституційні перетворення, спричинені глобалізаційними процесами та технологічним прогресом*. Ці тенденції орієнтують освітян на створення гнучкої, адаптивної системи ПОН, яка відповідає реальним потребам глобалізованого ринку праці⁸⁶⁸⁷. Зазначимо, що в Італії освітній менеджмент реалізується на рівні державних і регіональних органів управління освітою. Такий розподіл дає змогу краще адаптувати програми ПОН до місцевих потреб, забезпечувати регіональні економіки кваліфікованими фахівцями, оперативно впроваджувати інновації та підвищувати ефективність ПОН. Затвердження на державному рівні нормативних документів та освітніх стандартів гарантує єдині вимоги до якості ПОН на всій території Італії. Водночас, зважаючи на галузеву специфіку та освітні потреби регіонів, держава надає регіональним органам управління повноваження самостійно визначати зміст та умови професійної підготовки фахівців відповідно до вимог і особливостей кожного регіону країни. Такий підхід потребує чіткої координації та співпраці на різних управлінських рівнях. Регіональна спрямованість освітнього менеджменту сприяє створенню інтегрованих освітніх програм, що орієнтовані на потреби різних груп населення регіону, забезпечують їх соціальну інтеграцію й професійний розвиток.

Провідним напрямом розвитку системи ПОН в Італії є *реалізація практико-орієнтованого навчання й учнівства як форми навчання*, що поєднує навчання і роботу за фахом. Така форма освіти дає можливість студентам відразу закріплювати на робочому місці теоретичні знання, що істотно підвищує їхні шанси на успішне працевлаштування. Це істотно сприяє орієнтації ПОН Італії на створення та розвиток системи безперервної практичної підготовки, яка охоплює різні рівні ПОН і дає змогу гнучко реагувати на технологічні й економічні зміни. Так, зокрема, програми освіти дорослих забезпечують підвищення кваліфікації фахівців та сприяють їхньому професійному зростанню, що важливо для розвитку й оновлення набутих загальних і професійних компетентностей⁸⁸.

У забезпеченні якості ПОН значну роль відіграє моніторинг якості освітнього процесу, в здійсненні якого центральне місце займає Національний інститут документації, інновацій та досліджень в освіті (INDIRE). Моніторинг ПОН є важливим інструментом виявлення й усунення прогалин у змісті програм ПОН та організації освітнього процесу. Окрема увага в системі забезпечення якості освіти держави приділяється розширенню можливостей ПОН через регіональні ініціативи⁸⁹. Органи

---

⁸⁶ Радкевич, О. П. (2022). Сторони в державно-приватному партнерстві.

⁸⁷ Radkevych, V. O. (2021). Сучасні моделі публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу. *Професійна педагогіка*, (1), 819–822.

⁸⁸ ANPAL. (2020). La formazione continua degli adulti in Italia: Politiche e strumenti per l'upskilling e il reskilling.

⁸⁹ INDIREINVALSI. (n.d.). Area Valutazione delle scuole
Sistema Nazionale di Valutazione: autovalutazione delle istituzioni scolastiche
<https://www.invalsi.it/snv/index.php?action=ais>

управління освітою регіонів та автономних провінцій проводять роботу з проєктування та впровадження програм ПОН, що сприяє децентралізації управління освітніми ресурсами і збільшенню ефективності освітніх ініціатив⁹⁰. У регіонах та автономних провінціях випускникам середньої школи пропонуються трирічні програми освітньо-професійної підготовки як стратегічний інструмент розвитку ПОН. Ці програми є своєрідною з'єднувальною ланкою для різних освітніх рівнів та сприяють створенню скоординованих освітніх траєкторій. Зазначимо, що в умовах реалізації публічно-приватного партнерства у сфері ПОН, партнери здійснюють консалтинг під час формування та реалізації освітньої політики, а також беруть участь у розробленні освітньо-професійних програм, які фінансуються регіонами або реалізуються через спільні міжпрофесійні фонди⁹¹.

Важливим напрямом розвитку системи ПОН в Італії є *розширення впливу та реалізація активної освітньої політики на ринку праці* в питаннях забезпечення можливостей безперервного навчання працівників в умовах змін. При цьому, соціальні партнери, як вже зазначалося, відіграють провідну роль не тільки в розробленні відповідних освітніх програм, але й у регулюванні організації підготовки за ними, що забезпечують адаптацію навчальних курсів до потреб сучасної економіки. Актуальною також є тенденція *впровадження в освітній процес технологічних інновацій, які передбачають цифрову трансформацію ПОН та використання штучного інтелекту для оптимізації освітніх процесів*⁹². Це не лише сприяє ефективності навчання, але й робить ПОН більш доступною та адаптованою до індивідуальних потреб студентів. Зазначимо, що ПОН в Італії постійно розвивається, адаптуючись до сучасних викликів, зумовлених змінами на ринку праці та технологічним прогресом, актуалізуючи зміст програм ПОН, а також форми, технології, методи і засоби навчання⁹³. Структурні й змістові зміни у системі ПОН відображають провідні тенденції у галузі освіти та технологій⁹⁴. Зусилля держави в цьому процесі спрямовані на створення гнучкої, адаптивної освітньої моделі, яка відповідає потребам сучасності та забезпечує випускників необхідними професійними компетентностями для підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Аналізуючи ПОН у **Великому Герцогстві Люксембург**, можна визначити кілька ключових тенденцій, що впливають на розвиток цієї сфери. Насамперед, це –

---

⁹⁰ Popova, V. V. (2019). Особливості державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в Італії. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741178/1/PopovaVV%28180%29301-305.pdf>

⁹¹ Radkevych, V. (2021). Сучасні моделі публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти: досвід Італії. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735315/>

⁹² Pukhovska, L. P. (2017). Інновації в професійній освіті і навчанні: зарубіжний досвід. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

⁹³ Cedefop. (2015). Професійна освіта та інновації: досвід країн Європейського Союзу. <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/42nJyde4/>

⁹⁴ Pukhovska, L. P. (2017). Інновації в професійній освіті і навчанні: зарубіжний досвід. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

централізований підхід до управління освітою, що відіграє важливу роль у координації та розвитку освітніх програм на всіх рівнях. Державні органи управління, що відповідають за різні сегменти ПОН, забезпечують узгодженість та контроль якості освітніх ініціатив⁹⁵. Наступна – дуальна система освіти, яка є ключовою ланкою середнього рівня ПОН й забезпечує інтеграцію теоретичних знань, набутих у навчальних закладах, та практичного досвіду на робочих місцях⁹⁶, що сприяє формуванню професійних компетентностей відповідно до потреб сучасного ринку праці. Дуальна освіта, зазвичай, реалізується за трирічними програмами, що охоплюють модулі загальноосвітньої та професійної підготовки і забезпечують необхідну адаптивність випускників до динамічних вимог економічного розвитку країни⁹⁷. Такий підхід дає змогу поєднати практичний досвід зі структурованим навчанням, формуючи освітню траєкторію, яка підтримує і освітній, і професійний розвиток студентів. Водночас, особлива увага приділяється програмам з дипломами про професійну придатність (DAP), що відкривають широкі можливості для подальшого кар'єрного розвитку. Так, чотирирічні програми ПОН передбачають стажування студентів на підприємствах для розширення можливостей набуття ними загальних та професійних компетентностей. Випускники цих програм зазвичай мають високий професійний рівень. Це підтверджує важливість та доцільність впровадження гнучких освітніх траєкторій згідно з потребами сучасного ринку праці. Такі програми не лише готують студентів до ринку праці, але й формують у них базові знання, уміння та навички для подальшого навчання й професійного розвитку.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Люксембурзі відображають потреби в гнучких, адаптивних програмах, які можуть швидко реагувати на зміни в економічному та соціальному контекстах⁹⁸. Забезпечення постійної орієнтації освітніх програм на вимоги ринку праці є ключовим для підготовки фахівців, здатних успішно інтегруватися в сучасне виробниче середовище⁹⁹. Безперервне професійне навчання в Люксембурзі забезпечується різноманітними державними, муніципальними, професійними та приватними організаціями, при цьому програми як формальної, так і неформальної освіти дорослих є критично важливими для адаптації робочої сили до умов ринку праці. Такі ініціативи компаній, як відпустки для працюючих здобувачів освіти та фінансові стимули тим, хто навчається, мотивують працівників до підвищення рівня своєї кваліфікації. Розвиток ПОН в країні підтримується також на основі програм

---

⁹⁵ Cedefop. (2015). Vocational education and training in Luxembourg: Short description. https://www.cedefop.europa.eu/files/4141_en.pdf

⁹⁶ European Commission. (2017). On the way to 2020: Data for vocational education and training policies. https://www.cedefop.europa.eu/files/luxembourg_countryoverviews_2017.pdf

⁹⁷ Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse. (n.d.). Basic and initial vocational training. <https://men.public.lu/en/systeme-educatif/professionnel/initiale.html>

⁹⁸ Cedefop. (2015). Професійна освіта та інновації: досвід країн Європейського Союзу. <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/42nJyde4/>

⁹⁹ Pukhovska, L. P. (2017). Інновації в професійній освіті і навчанні: зарубіжний досвід. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

навчання безробітних, що реалізуються спільно з Міністерством праці, зайнятості, соціальної та солідарної економіки. Це підкреслює орієнтацію ПОН на соціальну інтеграцію і зменшення безробіття, підвищуючи її соціальну значимість та вплив на економіку.

Посилення взаємодії з приватним сектором економіки є ще однією важливою тенденцією розвитку ПОН¹⁰⁰. Ураховуючи динамічні зміни на ринку праці, партнерство між державою та приватними компаніями сприяє створенню інноваційних освітніх ресурсів та ініціатив, які відповідають сучасним технологічним і економічним вимогам. Розвиток системи ПОН у Люксембурзі, як вже зазначалося, характеризується зростанням впливу державних структур на процеси управління ПОН. Зокрема, Міністерству національної освіти, дітей та молоді, спільно з іншими міністерствами, визначено ключову роль у координації та регулюванні ПОН у Люксембурзі. Така централізація свідчить про пріоритетність державного регулювання освітніх стандартів і програм, що дає змогу забезпечити єдність освітньої політики. Водночас, характерною особливістю розвитку ПОН у Люксембурзі є залученість до системи менеджменту ПОН соціальних партнерів, зокрема представників професійних палат¹⁰¹.

Реформа професійної освіти 2008 року і подальші законодавчі зміни засвідчили рішучість уряду країни у підтримці розвитку ПОН на основі структурованого й конструктивного залучення представників професійних палат Люксембурга до вирішення питань інтеграції практичного досвіду в освітній процес. Визначення професійних палат також як контролюючих органів у системі ПОН має важливе значення в процесах моніторингу та управління якістю професійної підготовки. Професійні палати були створені у 1924 р. законом (SCL, 1924 р.), а в 1964р. було засновано Палату цивільних і державних службовців (SCL, 1964 р.). Вони є державними установами, юридичними особами, що регулюються цивільним законодавством. Незважаючи на те, що професійні палати знаходяться під контролем міністерств, вони користуються фінансовою автономією.

Починаючи з 1929 р., палати розглядали і освітні питання, особливо професійної підготовки майбутніх фахівців . Загалом у державі налічується п'ять професійних палат: Торгово-промислова палата (фр. Chambre de Commerce), Торгова палата (фр. Chambre des Métiers) та Сільськогосподарська палата (фр. Chambre d'Agriculture) – представляють інтереси роботодавців; Робітнича палата (фр. Chambre des Salariés), Палата цивільних і державних службовців (фр. Chambre des Fonctionnaires et Employés Publics) – представляють інтереси найманих працівників. Усі палати діють як незалежні

---

¹⁰⁰ Економіка Люксембургу. (n.d.). *Moyaosvita.com.ua*.
<https://moyaosvita.com.ua/geografija/ekonomika-lyuksemburgu/>

¹⁰¹ Пуховська, Л. П. (2017). Інновації в професійній освіті і навчанні: зарубіжний досвід. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, (2), 14–18.
https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

інститути, мають право брати участь у законодавчих процедурах і надавати офіційні консультації з освітніх питань. На відміну від профспілок і об'єднань роботодавців, членство у професійних палатах є обов'язковим (з річною передплатою) для всіх співробітників і приватних компаній (Cedefop, 2015, р. 22). Професійні палати сприяють узгодженій взаємодії між урядом та бізнес-структурами країни, гарантуючи відповідність програм ПОН економічним потребам і дотичність до їх формування учасників ринку праці¹⁰².

Професійні палати впливають на професійне навчання, починаючи з формування освітніх програм і до розроблення критеріїв оцінювання¹⁰³. Вони координують і контролюють процеси формування запитів на освітні послуги, керують інформацією про освітні і професійні кваліфікації, створюючи базові засади для забезпечення відповідності ПОН вимогам ринку праці. Важливим є також залучення представників професійних палат до оновлення й адаптації освітніх програм, підтримки зв'язків між освітніми установами та роботодавцями¹⁰⁴.

Таке співробітництво сприяє високій якості навчальних планів та ефективності практичного навчання. Соціальні партнери активно співпрацюють у розробленні освітніх стандартів та програм, що сприяє відповідності навчальних курсів актуальним потребам. Соціальне партнерство в системі ПОН створює основу для більш ефективної інтеграції випускників у виробниче середовище, організовуючи більш практично спрямовану професійну підготовку. Запровадження інституту навчальних комітетів, до складу яких залучаються представники професійних палат, шкіл та робітничих груп, дає змогу реалізовувати більш гнучкі підходи до навчання¹⁰⁵. Навчальні комітети також відіграють важливу роль у періодичному перегляді освітніх програм, забезпечуючи їх актуальність і відповідність сучасним вимогам.

Ключовою тенденцією розвитку системи ПОН у Люксембурзі є здійснення контролю за професійним розвитком здобувачів освіти під час практичної підготовки. З огляду на це, роль консультантів для учнівства полягає не тільки в інформаційній підтримці, але й у вирішенні непорозумінь та конфліктних ситуацій між здобувачами освіти і керівництвом компанії, що дає змогу знизити ризики невдач та оптимізувати процес навчання. Важливим чинником забезпечення безперервності й адаптивності освітнього процесу є відкритість і доступність наставників (консультантів) для студентів, які потребують додаткової підтримки чи переорієнтації. Цьому також сприяє

---

¹⁰² Самохвал, О. (2017). Особливості формування та реалізації державного управління професійною освітою майбутніх фахівців туристичної галузі у Люксембурзі. *Освітологія*, (6), 181-186.

¹⁰³ Пуховська, Л. П. (2017). Інновації в професійній освіті і навчанні: зарубіжний досвід. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, (2), 14–18. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

¹⁰⁴ Cedefop. (2015). Vocational education and training in Luxembourg: Short description. https://www.cedefop.europa.eu/files/4141_en.pdf

¹⁰⁵ Освіта в Люксембурзі. (n.d.). *Aroundtravels.com*. <https://ua.aroundtravels.com/articles-about-luxembourg/education-luxembourg-education-in-luxembourg.html>

спроможність освітніх програм швидко реагувати на зміни в індустрії й технологіях, що є надзвичайно актуальним у контексті глобалізації й технологічного прогресу.

Забезпечення модульності практичного навчання під час роботи в компаніях дає змогу здобувачам освіти застосовувати теоретичні знання в реальних виробничих ситуаціях, що сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу та розвитку професійних навичок. Національні законодавчі зміни у 2017 р. в освітній сфері, а саме щодо розуміння класичної та технічної середньої освіти, відкрили перспективи подальшого розвитку системи ПОН¹⁰⁶. Ці зміни підтвердили важливість формування практичних навичок у сучасному освітньому просторі. Відтак, реформа ПОН Люксембургу спрямована на забезпечення відповідності сучасним вимогам ринку праці та соціальним змінам¹⁰⁷.

Важливою тенденцією при цьому є *інтеграція загальної та технічної освіти у старшій середній школі*, що дає змогу здобувачам освіти отримувати дипломи різних галузевих спрямувань і виходити на ринок праці, або ж продовжувати навчання. Такі програми забезпечують підготовку кваліфікованих фахівців, готових до швидкої адаптації у виробничому середовищі. Відповідно, на третьому рівні ПОН запроваджено дворічні технічні освітні програми, опанування яких відкриває можливість для подальшого навчання на рівні професійного бакалаврату. Інтеграція обов'язкових міжнародних семестрів у програми професійного бакалавра свідчить про *глобалізаційні тенденції у професійній освіті*. Тобто, розвиток системи ПОН у Люксембурзі значною мірою зумовлений глобалізацією та зростанням взаємозв'язків між країнами¹⁰⁸. Особливо це проявляється у розвитку модульних навчальних програм, які базуються на конкретному практичному досвіді та навчальних результатах.

Модульний підхід дає змогу студентам отримувати знання, які відповідають вимогам ринку праці, що істотно підвищує їхню конкурентоспроможність на глобальному ринку праці¹⁰⁹. Важливими є такі ініціативи як «*apprenticeship*», тобто *транскордонне стажування, що дає змогу студентам отримувати кваліфікації, недоступні в рідних закладах освіти і веде до підвищення рівня їхньої професійної мобільності*¹¹⁰. Це не лише збагачує досвід студентів, але й сприяє культурному обміну та підвищенню міжкультурної компетентності у сучасному світі.

---

¹⁰⁶ Cedefop. (2017). Developments in vocational education and training policy in 2015–17: Luxembourg. [https://www.cedefop.europa.eu/files/luxembourg - vet_policy_developments.pdf](https://www.cedefop.europa.eu/files/luxembourg_-_vet_policy_developments.pdf)

¹⁰⁷ Samokhval, O. (2018). The trends of current vocational education and training reforms in Luxembourg: Review and analysis. EUREKA: Social and Humanities, (5), 3-8. <https://journal.eu-jr.eu/social/article/view/575>

¹⁰⁸ Sakun, L. (n.d.). Сучасні досягнення і проблеми професійної освіти в розвинених країнах світу. Інфотур. <https://infotour.in.ua/sakun21.htm>

¹⁰⁹ Pukhovska, L. P. (2017). Інновації в професійній освіті і навчанні: зарубіжний досвід. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

¹¹⁰ Cedefop. (2015). Професійна освіта та інновації: досвід країн Європейського Союзу. <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/42nJyde4/>

Багатомовність Люксембургу є ще однією особливістю системи ПОН країни. Вона виступає одночасно перевагою та викликом і потребує значних ресурсів для навчання майбутніх фахівців різними мовами. Вивчення іноземних мов інтегровано в освітній процес на всіх рівнях і робить випускників закладів освіти Люксембургу більш придатними до роботи у різних мовних середовищах та культурних осередках. Такий підхід потребує від навчальних закладів здатності адаптуватися до багатомовного освітнього контексту, розвиваючи методики, які можуть ефективно залучати та використовувати різні мовні ресурси. Необхідність реалізації ПОН різними мовами передбачає відповідну підготовку викладачів, орієнтовану на мультикультурну освіту та використання мов як інструменту для підвищення якості освітніх послуг. Загалом, інтеграція модульних систем навчання, міжнародна академічна та бізнес мобільність, а також багатомовність є сучасними визначальними напрямками розвитку системи ПОН Люксембургу. Вони передбачають формування більш гнучких, адаптивних освітніх моделей, здатних відповідати сучасним вимогам ринку праці та культурній інтеграції.

Запровадження нових технологій у ПОН та забезпечення повідомлень про законодавчі зміни компетентним установам також є істотною частиною реалізації сучасних підходів у системі ПОН Люксембургу¹¹¹. Це не лише дає змогу навчальним закладам бути в курсі сучасних вимог ринку праці, але й сприяє їх готовності до імплементації необхідних змін у навчальних планах. Слід наголосити на важливості безперервної адаптації освітніх програм до вимог ринку праці. Це потребує регулярного оновлення змісту освіти та методик викладання. Такий підхід не тільки забезпечує релевантність програм ПОН, але й сприяє формуванню висококваліфікованих фахівців, готових до викликів сучасного виробничого середовища.

Розвиток системи ПОН у **Королівстві Нідерланди** охоплює широкий спектр інновацій, адаптованих до мінливих вимог ринку праці та освітніх потреб суспільства. Так, зокрема, спостерігається суттєве *збільшення індивідуалізованих та гнучких освітніх траєкторій*¹¹². Це підкреслює глобальну тенденцію до диверсифікації системи ПОН з метою її кращої адаптації до індивідуальних потреб та особливостей студентів. Використання двох основних освітніх траєкторій – у навчальних закладах та за дуальною системою – дає змогу студентам обирати модель навчання, що найкраще задовольняє їхні особисті й професійні потреби¹¹³. Такий підхід відповідає вимогам сучасного ринку праці, де високо поцінуються гнучкість і практичний досвід.

---

¹¹¹ Пуховська, Л. П. (2017). Інновації в професійній освіті і навчанні: зарубіжний досвід. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, (2), 14–18. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

¹¹² Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2019). *Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek 2019-2024: Houdbaar voor de toekomst*. <https://www.rijksoverheid.nl>

¹¹³ OECD. (2018). *Education in the Netherlands: Reviews of National Policies for Education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264301528-en>

Зростає інтерес до вищої освіти та універсальних знань, які можуть бути застосовані в різних професійних секторах. Динаміка вибору освітніх програм свідчить про стратегічний підхід до реалізації освітньої політики, що орієнтується на зміни в економічному та соціокультурному контекстах країни. Спостерігається *посилення інтеграції теоретичних знань і практичних навичок у рамках ПОН*¹¹⁴. Поєднання загальноосвітньої і професійної підготовки забезпечує студентам не тільки професійну кваліфікацію, але й формує компетентності, необхідні для адаптації до швидкозмінного економічного середовища.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Нідерландах визначаються *стратегічною орієнтацією на інтеграцію різних рівнів освіти та забезпечення безперервності освітнього процесу*. Розглядаючи структуру післясередньої та вищої професійної освіти, можна зауважити, що спеціалізовані програми, такі як ISCED 453/EQF (четвертий рівень), надають випускникам середньої професійної освіти (МВО) можливості для продовження освіти на вищому рівні¹¹⁵. Це свідчить про зміцнення вертикальної мобільності студентів у межах освітньої системи. На рівні вищої професійної освіти програми бакалаврату є доступними для всіх випускників четвертого рівня EQF, що свідчить про горизонтальну інтеграцію різних напрямів професійної підготовки.

Зазначимо, що близько 40% випускників програм МВО четвертого рівня продовжують навчання за програмами НВО, що забезпечує зв'язок між середньою та вищою професійною освітою¹¹⁶. Така інтеграція дає змогу студентам адаптуватися до змінних умов ринку праці й забезпечує можливість здобуття вищої кваліфікації шляхом продовження освітньої траєкторії. Також є можливість широкого вибору програм професійного магістра для продовження навчання після завершення програм НВО, що орієнтовано на забезпечення потреб у висококваліфікованих фахівцях. Проте, цей напрям ще не забезпечується належним чином. Окрім того, дворічні програми ступеня асоційованого бакалавра (п'ятий рівень EQF) розширюють можливості для реалізації гнучких освітніх траєкторій, підвищуючи доступність вищої освіти для студентів¹¹⁷. Отже, сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Нідерландах спрямовані на *створення гнучких і доступних освітніх траєкторій, які орієнтовані на підвищення кваліфікації та професійний розвиток здобувачів освіти*. Ці зміни відображають прагнення освітніх систем адаптуватися до потреб сучасного суспільства у кваліфікованих професіоналах.

---

¹¹⁴ Cedefop. (2016). *Vocational education and training in the Netherlands: Short description*. Publications Office of the European Union. https://www.cedefop.europa.eu/files/4131_en.pdf

¹¹⁵ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2016). *De waarde(n) van weten: Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek 2015-2025*. <https://www.rijksoverheid.nl/>

¹¹⁶ Inspectie van het Onderwijs. (2018). *De staat van het onderwijs 2018*. <https://www.onderwijsinspectie.nl/>

¹¹⁷ HBO-raad. (2013). *Associate degree: Ervaringen en resultaten*. <https://www.vereniginghogescholen.nl/>

Розвиток системи ПОН у Королівстві Нідерланди також ґрунтується на багатогранності підходів до управління¹¹⁸. Зокрема, важливим є *інституційний фреймворк, який здатний забезпечувати гнучкість і реагування на потреби суспільства та економіки*. Відсутність формалізованої системи ПОН у Нідерландах свідчить, що підходи до освіти мають *високий рівень децентралізації і фокусуються на дієвості внеску соціальних партнерів та приватних ініціатив*. Соціальні партнери відіграють важливу роль у стимулюванні безперервної освіти через секторальні фонди навчання та розвитку. Ініціативи соціального партнерства спрямовані не тільки на підтримку працівників у їхньому кар'єрному розвитку, але й на адаптацію до змін у різних секторах економіки. Такий підхід забезпечує можливості системі ПОН оперативно реагувати на ринкові потреби, а навчальним закладам забезпечувати необхідне оновлення освітніх програм. Розглядаючи дуальну систему ПОН, важливо відмітити, що така форма освіти ефективно інтегрує навчання в умовах реальної роботи з теоретичним навчанням у навчальних закладах¹¹⁹. Дуальні освітні програми ПОН розраховані не тільки на студентську молодь, але й на дорослих робітників, які бажають підвищувати свою професійну кваліфікацію і просуватися в кар'єрному розвитку. Це є важливим кроком до *створення багатофункціональної освітньої екосистеми, здатної задовольнити широкий спектр освітніх та кар'єрних потреб молоді і дорослих*.

Навчальні заклади у Нідерландах на прикладі регіональних навчальних центрів (ROCs) демонструють впровадження інноваційних підходів як до формування змісту освітніх програм, так і сучасних методів організації освітнього процесу. Це відображає загальну тенденцію до *підвищення якості ПОН на основі реалізації інноваційних методик і дослідницьких проєктів, що забезпечує відповідність сучасним викликам та вимогам ринку праці*¹²⁰. Автономія навчальних закладів у формуванні програм ПОН, використання практичних даних про ринок праці під час планування освітніх послуг свідчать про *зростання ролі інформаційних джерел та аналітики в управлінні якістю ПОН*¹²¹. Це дає їм змогу адаптувати освітні програми до змінних потреб ринку праці й культурних особливостей регіону, підтримуючи таким чином, актуальність ПОН та підвищуючи її ефективність.

Зауважимо, що розроблення та впровадження стандартів якості ПОН, які затверджує Міністерство освіти Нідерландів, спрямоване на забезпечення високого рівня якості освітніх послуг в усіх навчальних закладах, незалежно від їх форми

---

¹¹⁸ Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Королівстві Нідерландів відображають багатогранність підходів до освітньої практики та управління, що адаптуються до потреб змінного ринку праці.

¹¹⁹ Як влаштована середня професійна освіта (МВО)? (2023). Government of the Netherlands. <https://www.government.nl/>

¹²⁰ Освіта в Нідерландах: навчання в Нідерландах для українців. (n.d.). Study.ua. <https://study.ua/uk/country/vyshcha-osvita-v-niderlandakh/>

¹²¹ Система освіти у Нідерландах. (n.d.). World Study. <https://world-study.ua/uk/blog/sistema-obrazovaniya-v-niderlandah/>

власності. Ці стандарти визначають перелік необхідних освітніх компонентів, кількість навчальних годин на рік та кваліфікаційні вимоги до викладачів, що дає змогу підтримувати однаковий рівень професійної підготовки по всій країні. Організаційна структура ПОН у Нідерландах має кілька рівнів: національний, галузевий і регіональний, що сприяє гнучкості та адресності освітніх програм. Особливо важливою є співпраця ПОН та бізнесу (SBB), яка оптимізує зв'язок між навчальними закладами і ринком праці. SBB відіграє провідну роль у забезпеченні актуальності професійних кваліфікацій, акредитації робочих місць для стажувань та зборі даних про потреби ринку праці, що безпосередньо впливає на якість і спрямованість професійної підготовки. Інтеграція з ринком праці, значення якої постійно зростає, потребує адаптації навчальних планів і програм відповідно до поточних і перспективних потреб економіки. Систематична співпраця між освітніми установами та соціальними партнерами через SBB у Нідерландах дає змогу готувати конкурентоспроможних і затребуваних на ринку праці фахівців. Залучення представників бізнесу до процесів розроблення стандартів, освітніх програм, визначення вимог до підсумкової атестації та оцінювання ефективності програм ПОН сприяє удосконаленню освітнього процесу та відповідності сучасним вимогам.

Отже, сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Королівстві Нідерланди відображають *зростаючу роль автономії та гнучкості в управлінні навчальними закладами*. Наприклад, у Нідерландах, згідно із Законом про освіту дорослих та професійну освіту, *професійні школи мають широкі права щодо планування та використання ресурсів*. Це дає змогу адаптувати зміст освітніх програм до потреб ринку праці та місцевих спільнот, що є важливим чинником підготовки конкурентоспроможних фахівців. Упровадження внутрішніх систем управління та контролю якості ПОН сприяє забезпеченню в навчальних закладах належної якості професійної підготовки. Автономія професійних шкіл у питаннях набору та професійного розвитку викладацького складу, а також у виборі освітніх програм, сприяє інноваційному підходу до реалізації програм ПОН.

Інтеграція горизонтальних та вертикальних векторів управління ПОН свідчить про зростаючу тенденцію до децентралізації. Горизонтальний вимір сприяє залученню місцевих стейкхолдерів до управління професійними школами, що краще задовольняє регіональні потреби і сприяє розвитку місцевої економіки. Вертикальний вимір, у свою чергу, забезпечує відповідність національним освітнім стандартам та політикам, а це є важливим для забезпечення якості ПОН на всіх рівнях. Зазначимо також, що прозорість фінансування й використання коштів, як це передбачено вимогами аудиторських звітів, є критично важливими для підтримки довіри громадськості та забезпечення ефективного управління. Виділення Міністерством освіти щорічної субсидії на розбудову інфраструктури ПОН, освітніх програм та інших інвестиційних проєктів

сприяє стабільному розвитку навчальних закладів і гарантує їх здатність відповідати динамічним змінам та потребам суспільства.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у **Королівстві Данія** відображають стратегічні підходи до системи управління освітою як відповідь на глобалізаційні світові виклики та потреби сучасного ринку праці. Данська система освітнього менеджменту реалізує гнучкі та інноваційні підходи, спрямовані на підготовку й підвищення кваліфікації фахівців, адаптацію системи ПОН до змін у технологічному ландшафті країни. Данія широко використовує модель дуальної професійної освіти, де теоретична підготовка комбінується з практичним досвідом, здобутим шляхом навчання на робочих місцях¹²²¹²³. Ця модель сприяє глибокому засвоєнню професійних навичок і підготовці студентів у реальних умовах праці. В дуальній освіті Данії реалізується велика кількість професійних напрямів, – від виробничих технологій до технологій здоров'язбереження, що забезпечує реалізацію горизонтальних зв'язків між різними сферами економіки і рівнями кваліфікацій.

Коледжі спільно із соціальними партнерами активно співпрацюють у сфері розроблення освітніх програм, що відповідають потребам місцевого ринку праці¹²⁴. Ця колаборація дає змогу системі ПОН швидко адаптуватися до змінних вимог роботодавців та технологічних інновацій. Такий підхід забезпечує здобуття випускниками затребуваними на ринку праці кваліфікаціями, а також сприяє їхній швидкій інтеграції у виробниче середовище. Для цього ПОН Данії пропонує різні альтернативні шляхи набуття кваліфікацій на основі поєднання програм професійної та академічної освіти¹²⁵. Сюди входять програми, орієнтовані на студентів, які бажають отримати високоякісну освіту, та програми, що забезпечують практичну підготовку. Новітні програми, такі як «нове учнівство» і базова професійна освіта, демонструють гнучкість данської освітньої системи та її орієнтацію на різноманітні освітні й професійні потреби молоді. Індивідуалізовані навчальні плани, що формуються для кожного студента, забезпечують персоналізоване навчання, орієнтоване на

---

¹²² Як побудована система професійної освіти в Данії. (2023). Федерація роботодавців України. <https://donetsk.fru.ua/news/federation/yak-pobudovana-systema-profesiinoi-osvity-v-danii-fru-vyvchaie-dosvid-partneriv>

¹²³ Процай, Л. (2014). Данія. Система освіти Данії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, (8), 39–48. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8811>

¹²⁴ Радкевич, В. О. (2013). Професійна освіта і навчання в Данії. *Інститут професійно-технічної освіти НАПН України*. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7580/1/Професійна%20освіта%20і%20навчання%20в%20Данії.pdf>

¹²⁵ Система освіти в Данії. (2023). Міністерство дітей та освіти Данії. https://emu.dk/sites/default/files/2023-05/elever%20fra%20ukraine_det%20danske%20uddannelsessystem%20p%C3%A5%20ukrainsk_C%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9C%D0%90%20%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98%20%D0%92%20%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%86%D0%87.pdf

особистісний та професійний розвиток¹²⁶. Ці навчальні плани допомагають студентам реалізовувати свій потенціал і максимально використовувати доступні для цього освітні ресурси.

Результати аналізу сучасних тенденцій свідчать, що *глобалізація та технологічний прогрес продовжують формувати стратегічні напрями розвитку системи ПОН Данії, поєднуючи гнучкість, інноваційність та взаємодію з ринком праці*. Данська модель ПОН може бути прикладом для інших країн, що прагнуть оптимізувати свої освітні системи в сучасних умовах. У ПОН Данії акцент робиться на індивідуалізації та адаптації освітніх програм до змінних умов ринку праці, а також на інтеграції практичного досвіду в освітній процес. Програми навчання дорослого населення, такі як EUV та AMU, орієнтовані на потреби низькокваліфікованих працівників, які прагнуть підвищити свою кваліфікацію для адаптації до динамічного виробничого середовища. Актуалізація освітніх програм відповідно до вимог ринку праці є ключовою стратегією для забезпечення релевантності змісту навчальних курсів. Це дає змогу навчальним закладам швидко реагувати на тенденції та зміни у запитах працедавців, забезпечуючи випускникам необхідні умови для успішної кар'єри. Набуття професійного досвіду як складника частини навчальних курсів посилює зв'язок між теорією та практикою, сприяючи глибшому засвоєнню навчального матеріалу¹²⁷.

Окрім того, *гнучкість освітніх навчальних програм дає змогу студентам обирати між традиційними та альтернативними траєкторіями навчання, відкриває перед ними широкий спектр можливостей для професійного розвитку*¹²⁸. У контексті постійно змінюваних кваліфікаційних вимог до завдань та обов'язків на робочому місці, освітні програми, орієнтовані на доросле населення, стають важливим засобом забезпечення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці¹²⁹. Такі програми сприяють особам адаптуватися до сучасних викликів, перекваліфіковуватися або продовжувати свою освіту відповідно до особистих і професійних запитів¹³⁰. Інтеграція теоретичних знань із практичним досвідом є фундаментальним складником для підвищення якості професійної підготовки¹³¹. Ця практика не лише сприяє розвитку спеціалізованих навичок, але й забезпечує краще розуміння реальних умов практичної

---

¹²⁶ Особливості освітньої системи Данії. (2019). Learning.ua. <https://learning.ua/blog/201903/osoblyvosti-osvitnoi-systemy-danii/>

¹²⁷ Роляк, А. (2021). Організація неперервної професійної освіти: данський контекст. *Молодий вчений*, (3), 446–449. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4462>

¹²⁸ Процай, Л. (2014). Данія. Система освіти Данії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, (8), 39–48. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8811>

¹²⁹ Радкевич, В. О. (2013). Професійна освіта і навчання в Данії. *Інститут професійно-технічної освіти НАПН України*. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7580/1/Професійна%20освіта%20і%20навчання%20в%20Данії.pdf>

¹³⁰ Як побудована система професійної освіти в Данії: ФРУ вивчає досвід партнерів. (2023). *Федерація роботодавців України*. <https://donetsk.fru.ua/news/federation/yak-pobudovana-systema-profesiinoi-osvity-v-danii-fru-vyvchaie-dosvid-partneriv>

¹³¹ Особливості освітньої системи Данії. (2019). Learning.ua. <https://learning.ua/blog/201903/osoblyvosti-osvitnoi-systemy-danii/>

діяльності, підвищуючи таким чином зайнятість та можливості для кар'єрного зростання випускників¹³².

Важливою тенденцією розвитку системи ПОН у Данії є пріоритетність безперервного навчання. Ініціативи з реалізації стратегій безперервного навчання введені у Данії у 2007 р., орієнтовані не лише на постійне оновлення знань та навичок під час формального навчання, але й забезпечують можливості для визнання результатів неформальної освіти. Це сприяє підвищенню рівня гнучкості трудового потенціалу та його адаптації до змінних умов виробничого середовища, що є ключовим фактором у змінному світі. Заслужовуює уваги тенденція щодо *інтеграції солідарності в систему фінансування ПОН як важливого елемента сучасної освіти*. Використання таких механізмів, як схема внесків роботодавців на навчання «Arbeidsgivernes Uddannelses Bidrag (AUB)», дає змогу забезпечувати рівний доступ до освітніх ресурсів та створює стимули для підприємств інвестувати в освіту своїх працівників. Це сприяє формуванню культури безперервного розвитку, важливої для забезпечення конкурентоспроможності на міжнародній арені. Така система відіграє провідну роль у забезпеченні високої якості навчання та активізації інноваційного потенціалу країни.

Данські ініціативи щодо залучення значної кількості дорослого населення до системи навчання впродовж життя, є прикладом ефективного реагування на виклики глобальних та технологічних світових змін. Отже, забезпечення широких можливостей для валідації неформальної освіти та набутих в рамках неформального навчання компетентностей є фундаментальним трендом сучасної ПОН Данії¹³³. Особливо це стає актуальним у контексті зростання вимог до гнучкості та відповідності освітніх траєкторій до індивідуальних потреб особистості і вимог ринку праці.

Залучення стейкхолдерів до процесів організації ПОН сприяє успішному розвитку як окремих особистостей, так і всього суспільства в цілому¹³⁴. Це підтверджує той факт, що відкритість системи, її адаптивність і гнучкість відіграють вирішальну роль у формуванні майбутнього ПОН. Розвиток стратегій безперервного навчання в Данії відображає глобальну тенденцію адаптації до змін на робочому місці й технологічних новацій. Визнання неформальної освіти та попередньо набутого практичного досвіду сприяє професійному розвитку працівників¹³⁵. Цей підхід не

---

¹³² Навчання в Данії – середня і вища освіта. (2019). *Bohemia Club*. <https://bohemia-club.com.ua/posts/uk/vysokij-navcanna-v-danii-serednu-i-visu-osvitu.shtml>

¹³³ Європейський фонд освіти. (2022). Тенденції валідації неформального та інформального навчання (VNFIL) у країнах-сусідах ЄС. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2022-03/29_March_Background_Paper_new_UKR_30_1.pdf

¹³⁴ Освіта Нова. (2022). 10 фактів про скандинавські школи для дорослих. <https://osvitanova.com.ua/posts/6096-10-faktiv-pro-skandynavski-shkoly-dlia-doroslykh>

¹³⁵ Асоціація «АХАЛАР». (2023). Неформальне навчання в Данії. <https://ahalar.org/projects/neformalne-navchannia-v-danii/>

тільки підвищує якість професійної підготовки, але й забезпечує її відповідність актуальним економічним і соціальним викликам¹³⁶.

Ураховуючи досвід Данії, можна виділити кілька основних напрямів розвитку ПОН на міжнародному рівні¹³⁷. Перш за все, це включення в освітній процес моделей безперервного навчання та підтримки адаптивності освітньої системи до потреб ринку праці. Також важливим є впровадження інноваційних фінансових моделей, що сприяють забезпеченню соціальної справедливості та доступності ПОН. Зрештою, розвиток ПОН у Данії ілюструє *важливість інтеграції стейкхолдерів на основі партнерства між навчальними закладами, державою та приватним сектором*¹³⁸.

Інституціоналізована роль соціальних партнерів у розвитку ПОН стає ключовим елементом забезпечення її відповідності потребам ринку праці. Соціальне партнерство реалізується як на національному, так і на регіональному рівнях, де відбувається тісна взаємодія між навчальними закладами та представниками ринку праці через консультативні ради та комітети. Варто зазначити, що парламентські й законодавчі рамки, визначені державою, надають повноваження Міністерству освіти керувати загальною політикою у сфері ПОН. Це стосується фінансування, юридичної підтримки та визначення загальних цілей освітніх програм. Ефективність такого підходу підтверджується можливістю адаптації освітніх програм та методології викладання до змінних умов і вимог ринку праці¹³⁹.

Варто наголосити на важливості національних професійних комітетів, які є основою розвитку системи ПОН у Данії. Ці комітети не тільки відіграють провідну роль у створенні та оновленні освітніх програм, але й відповідають за формулювання освітніх цілей та вимог до підсумкової кваліфікаційної атестації. Діяльність професійних комітетів передбачає реагування на поточні потреби ринку праці, що дає змогу ПОН бути гнучкою та актуальною. Національні професійні комітети визначають основні напрями розвитку освітніх програм, керуючись чинним законодавством та кваліфікаційними вимогами різних галузей економіки. Комітети також обирають організації, що мають належне забезпечення для проведення практичного навчання студентів, вирішують конфліктні ситуації між ними і керівництвом цих організацій, сприяють ефективній інтеграції теоретичних знань і практичних навичок. Національні

---

¹³⁶ Радкевич, В. О. (2013). Професійна освіта і навчання в Данії. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7580/1/Професійна%20освіта%20і%20навчання%20в%20Данії.pdf>

¹³⁷ Радкевич, В. О. (2013). Професійна освіта і навчання в Данії. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7580/1/Професійна%20освіта%20і%20навчання%20в%20Данії.pdf>

¹³⁸ Радкевич, В. О. (2022). Сучасні моделі публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735315/2/819%2BRадкевич%2BVукр%2Bверсія2.pdf>

¹³⁹ Радкевич, В. О. (2013). Професійна освіта і навчання в Данії. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7580/1/Професійна%20освіта%20і%20навчання%20в%20Данії.pdf>

професійні комітети забезпечують відображення найновіших технологій у змісті програм ПОН, створюючи необхідні передумови для конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Королівстві Данії зумовлюють *зростання взаємодії між навчальними закладами та місцевими громадами, що підвищує релевантність освітніх програм потребам ринку праці*. Місцеві навчальні комітети сприяють адаптації навчальних планів до місцевих умов, гарантують комплексний підхід до розроблення та оновлення навчальних курсів¹⁴⁰. Окрім того, вони відіграють провідну роль у формуванні змісту факультативних предметів, забезпечуючи гнучкість освітніх траєкторій і можливість студентам краще адаптуватися до змін у сфері працевлаштування¹⁴¹. Децентралізація освітньої підготовки на основі створення місцевих філій коледжів дає змогу навчальним закладам ефективніше реагувати на регіональні освітні потреби. Особливо важливою є участь соціальних партнерів у процесах адаптації освітніх програм до галузевих особливостей певного регіону, що передбачає активну взаємодію органів управління освітою з місцевими підприємствами для забезпечення актуальності змісту навчального матеріалу¹⁴².

Успішна реалізація ПОН Данії значною мірою залежить від урахування сучасних викликів, зумовлених глобальними змінами в економіці та технологіях, шляхом ефективної взаємодії між усіма освітніми стейкхолдерами під час адаптації освітніх методик та програм до вимог і тенденцій ринку праці¹⁴³. *Релізація управлінських практик, що базуються на співробітництві між викладачами, студентами, адміністративним персоналом та соціальними партнерами, забезпечує демократичний підхід до управління навчальними закладами*.

Управлінські ради навчальних закладів мають можливість формувати освітні програми відповідно до урядових директив та забезпечувати фінансову стабільність й адміністративну відповідальність під час організації освітнього процесу. Варто відмітити, що модель ПОН в Данії орієнтована на розвиток у студентів навичок, відповідних сучасним вимогам ринку праці, шляхом співпраці між навчальними

---

¹⁴⁰ Процай, Л. (2014). Данія. Система освіти Данії. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, (8), 39–48. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8811>

¹⁴¹ Радкевич, В. О. (2013). Професійна освіта і навчання в Данії. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7580/1/Професійна%20освіта%20і%20навчання%20в%20Данії.pdf>

¹⁴² Радкевич, В. О. (2021). Публічно-приватне партнерство у професійній освіті Європейського Союзу. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737402/1/Valenryna_Radkevych_UA.pdf

¹⁴³ Бондаренко, О. В. (2021). Народні школи в системі освіти Данії. Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка, (1), 45–52. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/56596/1/Bondarenko_stattia.pdf

зкладами та місцевими підприємствами¹⁴⁴. Ця модель сприяє запровадженню інноваційних підходів в освіті, зміцнюючи зв'язок між навчанням та кар'єрним зростанням випускників.

Ключовим аспектом данської системи ПОН є гнучкість освітніх програм і навчальних планів, що передбачають як теоретичну, так і практичну підготовку. Це забезпечує студентам комплексні знання і навички з майбутньої професії не лише в контексті сучасних вимог, але й готує до майбутніх непередбачуваних викликів. Залучення підприємств у якості профільних баз практичної підготовки з кваліфікованими робочими місцями надає студентам цінний виробничий досвід і стає важливим компонентом їхнього професійного навчання. Регулярний перегляд і оновлення змісту програм ПОН відіграє ключову роль у забезпеченні їх актуальності та відповідності сучасним стандартам і потребам. Отже, данська модель ПОН слугує прикладом ефективної взаємодії між урядом, навчальними закладами, соціальними партнерами та підприємствами, забезпечує високий рівень адаптації освітніх програм до потреб ринку праці з метою формування та розвитку інноваційних навичок, затребуваних у сучасному динамічному світі.

Розвиток системи ПОН в **Ірландії** характеризується змінами, орієнтованими на створення більш гармонійної освітньої структури. Так, наприклад, додаткова освіта реалізується від другого до п'ятого рівнів EQF, а також – на шостому рівні EQF у вигляді стажування¹⁴⁵. Це дає змогу студентам поступово розвиватися до вищих освітніх рівнів чітко визначеним шляхом. Важливою тенденцією при цьому є *зростаюча роль урядових агентств і спеціалізованих міністерств у питаннях управління та фінансування ПОН*. Наприклад, за фінансування, планування та координацію програм з надання додаткової освіти відповідає SOLAS (Safety of Life at Sea) – Управління додаткової освіти та практичної підготовки – державна агенція світового рівня, яка наглядає за розвитком сектору *додаткової освіти та практичної підготовки (Further Education & Training (FET))* в Ірландії, сприяючи розвитку трудового потенціалу країни, тоді як новостворене Міністерство додаткової та вищої освіти, досліджень, інновацій і науки займається політичними питаннями та освітнім менеджментом^{146,147}. Ця управлінська модель сприяє ефективному використанню ресурсів та забезпечує цілісність системи освіти.

---

¹⁴⁴ Пуховська, Л. П. (2017). Зарубіжні та історичні аспекти розвитку професійної освіти і навчання. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, (14), 123–130. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

¹⁴⁵ SOLAS. (2020). Future FET: Transforming Learning 2020-2024. https://www.solas.ie/f/70398/x/64d0718c9e/solas_fet_strategy_web.pdf

¹⁴⁶ Department of Further and Higher Education, Research, Innovation and Science. (n.d.). About Us. <https://www.gov.ie/>

¹⁴⁷ SOLAS. (n.d.). Programmes. <https://www.solas.ie/programmes/>

Упровадження національних стратегій розвитку ПОН в Ірландії, таких як «Future FET: transforming learning 2020-2024», сприяє довгостроковому плануванню та визначенню пріоритетів у цій сфері¹⁴⁸. Такі стратегії передбачають розширення доступності освіти, підвищення її якості та впровадження інноваційних підходів до навчання. Зокрема, стратегія «Future FET: transforming learning 2020-2024» визначає шляхи розвитку системи додаткової освіти до 2024 р., охоплюючи реформування програм та розширюючи освітні спроможності студентів. Варто зауважити, що ПОН все більше орієнтується на потреби ринку праці та передбачає різні можливості навчання на робочому місці. Це посилює відповідність освіти реальним умовам та потребам роботодавців, забезпечує кращі умови для працевлаштування випускників. Програми стажування та практичного навчання, що інтегровані в систему ПОН, є прикладом такої орієнтації на ринок праці. Спостерігається тенденція щодо *розширення доступу до програм ПОН для різних груп населення, включаючи дорослих здобувачів освіти, особливо тих, хто бажає перекваліфікуватися*¹⁴⁹.

В Ірландії це зазвичай забезпечується громадськими освітніми програмами та післядипломною освітою. Такий підхід сприяє розширенню освітніх можливостей та безперервного професійного розвитку населення. Отже, ПОН Ірландії в сучасних умовах характеризується інтеграцією з вищою освітою, посиленням ролі урядових організацій в системі управління, впровадженням стратегічних планів, орієнтацією на ринок праці та розширенням доступу до освіти для різних груп населення¹⁵⁰. Означені тенденції сприяють створенню більш гнучкої та відповідної сучасним викликам освітньої системи. Значно розширились можливості для стажування робітників, що стало важливим складником ПОН.

Нині існує 62 національні програми стажування, які охоплюють інженерію, будівництво, автомобільну промисловість, електричну індустрію, фінанси, готельний бізнес, біофармацевтику, логістику, нерухомість, рекрутинг, продажі та інформаційно-комунікаційні технології тощо. Кожна з цих програм забезпечує не менше 50% навчання на робочому місці, що сприяє глибшому розумінню професійних функцій та підвищує рівень працевлаштування випускників. Зазначимо, що програми стажування є програмами структурованого навчання, які поєднують професійну підготовку в навчальних закладах освіти та на робочих місцях для підвищення рівня конкурентоспроможності випускників. Програми стажування охоплюють від третього до п'ятого рівнів EQF та переважно зосереджені на працевлаштуванні. Це свідчить про зростаючу увагу до необхідності практико-орієнтованого навчання та практичної підготовки висококваліфікованих фахівців різних галузей.

---

¹⁴⁸ SOLAS. (2020). Future FET: Transforming Learning 2020-2024. https://www.solas.ie/f/70398/x/64d0718c9e/solas_fet_strategy_web.pdf

¹⁴⁹ SOLAS. (n.d.). Learning Works. <https://www.solas.ie/>

¹⁵⁰ SOLAS. (2020). Future FET: Transforming Learning 2020-2024. https://www.solas.ie/f/70398/x/64d0718c9e/solas_fet_strategy_web.pdf

Багато студентів обирають програми післядипломної освіти (PLC), які охоплюють четвертий і п'ятий рівні EQF. Програми PLC мають дві основні мети: формування професійних компетентностей для розширення можливостей працевлаштування і створення умов для подальшої освіти і навчання. Зазначимо, що курси спеціального навчання (SST) охоплюють як початковий, так і вищий рівні ПОН. SST організуються Центрами освіти та практичної підготовки (ETBs) і орієнтовані на задоволення потреб промисловості й бізнесу у різних професіях на другому-п'ятому рівнях EQF¹⁵¹. SST є провідною навчальною платформою, на базі якої реалізується онлайн-навчання для працевлаштованих громадян, а також для тих, хто записаний на програми ПОН «eCollege»¹⁵².

Курси «eCollege» орієнтовані на врахування специфічних потреб і формування професійних компетентностей осіб, які потребують сертифікованого навчання, що сприятиме їх поверненню на ринок праці або просуванню по службі¹⁵³. Інші програми ПОН, переважно надані ETBs, забезпечують широкий спектр громадських освітніх пропозицій. Громадські освітні ініціативи відіграють важливу роль у підтримці навчання та перепідготовці за програмами ПОН, що охоплюють приблизно 50 тисяч студентів щороку¹⁵⁴. Це підтверджує важливість *забезпечення доступу до якісної освіти для всіх верств населення і сприяє соціальній та економічній розбудові суспільства.*

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН в Ірландії актуалізують наявність *навичок, необхідних для сучасного ринку праці, та включення громадянських і соціальних аспектів у зміст навчальних програм*¹⁵⁵. Важливу роль у цьому відіграють місцеві громади, які підтримують ПОН, сприяючи розвитку соціального капіталу та зміцненню громадянського суспільства. Такий підхід забезпечує у студентів баланс між професійними навичками та критично важливими життєвими вміннями, необхідними для успішного життя в суспільстві. Зазначимо, що Національна стратегія формування навичок до 2025р. є одним із основних документів, який визначає основні напрями розвитку ПОН в Ірландії.

У стратегії робиться *акцент на залученні роботодавців до активного розвитку актуальних для сучасної економіки навичок.* Це передбачає створення передумов для навчання, що відповідають потребам студентів та суспільства в цілому. Такий підхід сприяє підвищенню продуктивності й конкурентоспроможності підприємств.

---

¹⁵¹ Education and Training Boards Ireland. (2020). Further Education and Training. <https://www.etbi.ie/further-education-training/>

¹⁵² SOLAS. (2023). eCollege. <https://www.ecollege.ie/>

¹⁵³ SOLAS. (2023). eCollege Courses. <https://www.ecollege.ie/search/resources>

¹⁵⁴ Department of Education. (2023). Adult Education. <https://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Information/Adult-Education/>

¹⁵⁵ Department of Further and Higher Education, Research, Innovation and Science. (2021). Ireland's National Skills Strategy 2025 – Ireland's Future. <https://www.gov.ie/en/publication/69fd2-irelands-national-skills-strategy-2025-irelands-future/>

Формуються умови для більш ефективного використання ресурсів та розвитку освітніх програм, які відповідають вимогам ринку праці. Зазначимо, що технологічний прогрес і цифрова трансформація також мають великий вплив на розвиток ПОН¹⁵⁶. Курси з інформаційних технологій та цифрової креативності стають все більш популярними, пропонуючи студентам можливості для навчання за такими спеціальностями як програмування, мережеве адміністрування, цифровий маркетинг, кібербезпека. Це забезпечує підготовку молоді до сучасного ринку праці, де цифрові навички є надзвичайно важливими.

Однією з нових тенденцій розвитку ПОН є *запровадження учнівства в сфері ІКТ, яке передбачає також освітні програми для жінок*¹⁵⁷. Залучення більшої кількості жінок до сфери інформаційних технологій сприяє гендерній рівності у цій галузі. Такі програми допомагають зменшити гендерний розрив і створюють рівні можливості для всіх учасників ринку праці. І нарешті, *активна участь місцевих громад у розвитку ПОН є важливим ресурсним елементом, який сприяє не лише професійному, але й особистісному зростанню студентів*. Це забезпечує підтримку громадськості та розвиток місцевих громад. Таким чином, ПОН в Ірландії стає не лише засобом формування та розвитку компетентностей, але й важливим чинником соціальної інтеграції та розбудови суспільства в цілому.

Як зазначалося, в Ірландії відповідальність за реалізацію та координацію програм ПОН покладається на Управління додаткової освіти і практичної підготовки (SOLAS), що співпрацює з 16 освітніми радами (ETBs)¹⁵⁸. Ці організації діють як агенції Департаменту додаткової та вищої освіти, науки, інновацій і досліджень, забезпечуючи чітку координацію й управління програмами ПОН на національному рівні. Однією з ключових тенденцій є *включення ПОН до загальної стратегії національного розвитку навичок*. Закон про додаткову освіту й практичну підготовку (2013 р.) поклав на SOLAS обов'язки розробити п'ятирічну стратегію, яка визначає напрями розвитку ПОН та різні форми додаткової освіти (FET) в Ірландії¹⁵⁹.

Стратегія FET охоплює програми учнівства та ініціативи підвищення кваліфікації для працюючих громадян, що забезпечує гнучкість і відповідність ринку праці. Істотну роль у розвитку ПОН відіграють стратегічні угоди про результати та щорічні плани послуг, які укладаються між провайдерами FET та SOLAS. Ці угоди дають змогу визначати пріоритети та забезпечувати належне фінансування для реалізації різноманітних освітніх програм. Планування та координація програм ПОН

---

¹⁵⁶ Filter. (2023). Ірландія. <https://filter.mkip.gov.ua/ireland/>

¹⁵⁷ Ukrainians in Kerry. (2023). Подальша система освіти в Ірландії. <https://ukrainiansinkerry.ie/>

¹⁵⁸ SOLAS. (n.d.). About Us. <https://www.solas.ie/>

¹⁵⁹ Department of Further and Higher Education, Research, Innovation and Science. (2021). Ireland's National Skills Strategy 2025 – Ireland's Future. <https://www.gov.ie/en/publication/69fd2-irelands-national-skills-strategy-2025-irelands-future/>

сприяють створенню умов для набуття актуальних навичок, що відповідають вимогам місцевого та національного ринків праці.

Варто зазначити, що реформи в організації учнівства, запроваджені з 2016 р., підкреслюють важливість співпраці між закладами професійної та вищої освіти¹⁶⁰. Вища освітня рада Ірландії здійснює контроль за програмами ПОН, що реалізуються в інститутах технологій та інших закладах вищої освіти. Це сприяє підвищенню якості освіти та забезпечує більш ефективну інтеграцію студентів у професійні сфери. Інші урядові ініціативи, такі як Національна стратегія формування навичок до 2025 р. та Національний план відновлення і сталого розвитку 2021 р., доповнюють стратегію FET, забезпечуючи комплексний підхід до розвитку ПОН¹⁶¹. Означені нормативні документи сприяють узгодженню програм ПОН із національними економічними цілями та потребами ринку праці¹⁶². Отже, розвиток системи ПОН в Ірландії демонструє прагнення до підвищення її якості та відповідності сучасним вимогам. *Інтеграція програм ПОН із загальнонаціональними стратегіями та активна співпраця між різними освітніми установами забезпечують створення умов для успішної підготовки кваліфікованих фахівців, які забезпечують потреби ринку праці.*

Система ПОН у **Грецькій Республіці** передбачає обов'язкову освітню підготовку учнівської молоді до 15 років, яка завершується отриманням атестату про загальну середню освіту. При цьому, учні мають можливість обирати між загальноосвітніми та професійними програмами, що забезпечує можливість набуття необхідних кваліфікацій, а також змінювати їх залежно від особистих інтересів та кар'єрних амбіцій. Згідно з останніми законодавчими ініціативами, зокрема відповідно до вимог Закону 4763/2020, програми ПОН реалізуються не тільки в школах професійної підготовки під егідою Міністерства освіти, але й у школах «Організації робочої сили». Таке поширення програм ПОН зумовлює прагнення уряду забезпечити більш тісний зв'язок між навчанням і потребами ринку праці, зокрема через програми професійної підготовки на робочому місці.

Програми ПОН у Греції орієнтовані на отримання кваліфікацій на третьому рівні EQF, що сприяє подальшому професійному розвитку студентів. Зміст програм професійної підготовки включає не тільки академічні дисципліни, але й передбачає практичне закріплення набутих знань, що важливо для становлення кваліфікованих фахівців. Особливість цих програм полягає в запобіганні дострокового переривання ПОН та підтримці працездатності випускників. Програми відповідають високим

---

¹⁶⁰ Department of Education and Skills. (2016). Action Plan to Expand Apprenticeship and Traineeship in Ireland 2016-2020. <https://www.gov.ie/en/publication/81ef9-action-plan-to-expand-apprenticeship-and-traineeship-in-ireland-2016-2020/>

¹⁶¹ Department of Education and Skills. (2016). Ireland's National Skills Strategy 2025 – Ireland's Future. <https://www.gov.ie/en/publication/69fd2-irelands-national-skills-strategy-2025-irelands-future/>

¹⁶² Government of Ireland. (2021). National Recovery and Resilience Plan 2021. <https://www.gov.ie/en/publication/d4939-national-recovery-and-resilience-plan-2021/>

стандартам підготовки, орієнтованим на забезпечення відповідності кваліфікацій, що формуються в процесі навчання, потребам ринку праці. Зниження відсотка молодих людей, які не працюють і не навчаються, підтверджує позитивний вплив освітніх ініціатив уряду країни на інтеграцію молоді на ринок праці.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Грецькій Республіці свідчать про значні зміни, що відбуваються на різних освітніх рівнях, особливо на рівні старшої школи та вищих навчальних закладів. Це визначає *рух до більшої інтеграції з реальними умовами виробничого середовища, а також до збільшення можливостей для продовження освіти на вищих рівнях*. Основний акцент у професійній освіті старшої школи робиться на трирічних програмах «Епагтелматіко Лікео (ЕПАЛ)», які забезпечують значну частину професійної підготовки безпосередньо на робочих місцях. Це дає змогу студентам не тільки здобути теоретичні знання, але й розвинути практичні навички, необхідні для успішної кар'єри у майбутньому. Таке навчання сприяє кращій адаптації молоді до вимог ринку праці.

Тенденції до посилення інтеграції професійної та загальної середньої освіти також відображаються у новому Міністерському Декреті, який підвищує еквівалентність дипломів ЕПАЛ зі стандартними атестатами загальної середньої освіти. Збільшення квот для випускників ЕПАЛ при вступі до вищих навчальних закладів свідчить про перехід від культури академічної ізоляції до освітньої системи, що відкриває нові шляхи для професійного зростання. Програми ЕПАЛ розвивають тенденцію *до більшої інтеграції з ринком праці*, забезпечуючи поступовий перехід студентів від навчання в аудиторіях донавчання в реальному виробничому середовищі. Такий підхід сприяє зниженню безробіття серед молоді, більшій адаптивності та зв'язку ПОН з потребами економіки. Це позитивно позначилось на розширенні участі приватного сектору у розвитку ПОН. *Бізнес-компанії виступають не тільки як бенефіціари професійної підготовки кваліфікованих працівників, але й як активні учасники розроблення кваліфікаційних стандартів, освітніх програм тощо*. Таке партнерство дає змогу забезпечити відповідність освітнього контенту потребам ринку праці, підвищуючи релевантність змісту професійної підготовки.

Важливу роль у моніторингу та адаптації освітніх програм до потреб економіки відіграє Центральна Рада професійної освіти (KSEEK), яка забезпечує зв'язок між освітою та ринком праці. Розроблення та оцінювання програм ПОН здійснюється Центральним науковим комітетом (КЕЕ), що дає змогу використовувати об'єктивні результати оцінювання для вдосконалення освітніх стандартів. Це сприяє підвищенню якості навчання та його кореляції зі змінами у професійних сферах, а також з реальними потребами роботодавців. Регіональні ради беруть участь в узгодженні освітніх програм з місцевими потребами ринку праці. Такий підхід дає змогу адаптувати професійне навчання до специфіки регіону, забезпечуючи належне реагування на різноманітні економічні умови й вимоги. Відповідальність за перегляд спеціальностей ПОН

покладається на Центральну Раду. Це важливо для забезпечення раціонального розміщення освітніх ресурсів та відповідності навчальних закладів наявним робочим місцям і перспективам розвитку регіону.

Слід підкреслити важливість створення умов для безперервного оновлення змісту освітніх програм, а також технологій і методик навчання відповідно до сучасних технологічних та економічних тенденцій. Внесок Центральної Ради та регіональних рад у цей процес є ключовим для підготовки кваліфікованих спеціалістів, здатних задовольнити потреби сучасного ринку праці. Аналізуючи національну політику Греції у сфері ПОН, слід зазначити, що участь соціальних партнерів у розробленні законодавства є ключовим елементом цієї політики.

Співпраця між урядом, профспілками та роботодавцями сприяє формуванню більш ефективних освітніх програм, що дає змогу забезпечити більшу відповідність між потребами ринку праці та професійною освітою. Законодавче регулювання ПОН, як зазначено в Законі 4763/2020, сприяє створенню структурованого підходу до управління та моніторингу освітніх програм. Уведення консультативних органів на національному та регіональному рівнях дає змогу залучати більше заінтересованих сторін до процесу прийняття рішень, забезпечуючи, таким чином, більшу прозорість і відповідальність. *Інтеграція державних і приватних навчальних закладів у процеси моніторингу та оцінювання відкриває нові можливості для інновацій та покращення якості ПОН.* Освітні установи, які регулярно оцінюються та фінансуються, мають більші стимули для удосконалення своїх освітніх програм.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Греції відображають розуміння необхідності еволюції освітніх програм і методів навчання, які забезпечують дипломи неуніверситетського рівня. Навчання за цими програмами, як правило, триває від двох до чотирьох років та реалізується навчальними закладами різних фахових спрямувань, такими як морська академія, школами танцю й театру тощо, підкреслюючи їх важливість для спеціалізованих професій. Вступ на навчання за такими програмами здійснюється на основі загальнонаціональних або спеціальних випробувань за фаховим спрямуванням. Це забезпечує відбір кандидатів, які найкраще підготовлені до засвоєння спеціалізованих знань і навичок, що відіграє важливу роль у розвитку професійних галузей.

Програми ПОН реалізуються у співпраці з Організацією зайнятості населення (ОАЕД) шляхом використання робочих місць як основного середовища для навчання. Зосередження на практичній підготовці відкриває додаткові можливості для студентів, які бажають розвивати свої навички в конкретних професійних сферах. Розширення доступу до вищої освіти для випускників програм ПОН демонструє важливість забезпечення можливостей для навчання впродовж життя. Така політика сприяє створенню більш гнучких освітніх траєкторій для випускників програм ПОН

середнього рівня продовжувати навчання та підвищувати свою кваліфікацію на рівні вищої освіти.

Освітня політика Греції визначає також заходи з *підвищення якості ПОН шляхом встановлення національних освітніх стандартів і нормативних вимог*. Система якості ПОН у Греції забезпечує *відповідність освітніх програм сучасним міжнародним критеріям якості, що є ключовим для визнання державних кваліфікацій на міжнародному рівні*. У підвищенні якості ПОН важливою є національна сертифікація програм, що проводиться Національною організацією з сертифікації кваліфікацій та професійної орієнтації (ЕОППЕП). Сертифіковані програми не тільки дають змогу отримати документ про освіту, який визнається на ринку праці, але й забезпечують високий рівень професійної підготовки випускників.

Таким чином, ПОН набуває нового рівня в сучасному освітньому ландшафті Грецької Республіки, зміцнюючи зв'язок між теоретичною підготовкою та практичною діяльністю. Це сприяє формуванню кваліфікованого виробничого персоналу, здатного задовольняти потреби сучасного ринку праці, а також соціальній мобільності. Розвиток системи ПОН Греції також пов'язаний із розширенням спектру програм освіти дорослих, що реалізуються у Центрах безперервної освіти. Ці центри інтегрують ресурси від різних заінтересованих сторін, включаючи муніципалітети, регіональні органи влади, соціальних партнерів, які разом прагнуть підвищити доступність та якість освіти для дорослих.

Управління якістю освітньої підготовки в системі безперервної освіти забезпечує організація ЕОППЕП. Її діяльність спрямована на акредитацію провайдерів освітніх послуг та сертифікацію кваліфікацій, сприяє стандартизації й визнанню професійних навичок на міжнародному рівні. Це становить важливий аспект забезпечення якості освітніх послуг, які надаються для потреб країни та на європейському рівні. Сучасні економічні й соціальні тенденції визначають важливість гнучкості ПОН в реагуванні на змінні потреби ринку праці через освітні програми, що орієнтовані на актуальні виробничі запити. Такий підхід дає змогу підвищити конкурентоспроможність випускників на ринку праці та забезпечити їхню готовність до майбутніх професійних викликів.

Стабільний рівень розвитку програм освіти дорослих (не зважаючи на нижчі показники, порівняно з середнім рівнем у Європейському Союзі), свідчить про потребу додаткових зусиль у популяризації безперервного навчання серед дорослого населення. Зважаючи на викладене, освітня політика та стратегії розвитку ПОН у Греції націлені на створення умов для систематичного оновлення навчальних курсів і освітніх програм відповідно до потреб сучасного суспільства та технологічних інновацій. Такий підхід забезпечує сталий розвиток ПОН у довготривалій перспективі. Включення широкого кола стейкхолдерів у процеси планування та реалізації освітніх ініціатив гарантує більшу ефективність і відповідність реальним потребам суспільства.

Розвиток системи ПОН у **Королівстві Іспанії** орієнтується на глобальні зміни на ринку праці та розвиток технологій, що визначають освітні пріоритети у формуванні кваліфікованого та адаптивного кадрового потенціалу¹⁶³. У цьому контексті, початковий рівень ПОН відіграє важливу роль у забезпеченні базового рівня готовності молоді до адаптації на ринку праці, а також сприяє їхній соціалізації¹⁶⁴. Важливість програм початкової ПОН для учнівської молоді визначається метою запобігання їхнього відтоку з освітніх установ. Управління професійною освітою в Іспанії спрямовує свою діяльність на впровадження ефективних освітніх програм, що розробляються і реалізуються в умовах співпраці з органами сфери зайнятості, забезпечуючи відповідність програм потребам ринку праці¹⁶⁵. Така співпраця передбачає розроблення курсів, що враховують потреби як працівників, так і вимоги бізнес компаній, сприяючи підвищенню зайнятості та адаптивності робочої сили. Важливу роль при цьому відіграє Генеральна рада з професійного навчання, яка є національним консультативним органом з питань політики у сфері ПОН¹⁶⁶.

Співпраця представників державних органів влади, профспілок та організацій роботодавців сприяє розробленню сучасних професійних стандартів і нових професійних кваліфікацій, що відповідають вимогам індустріального розвитку. Варто відмітити при цьому також розмаїтість освітніх траєкторій у системі ПОН. Програми професійної підготовки, орієнтовані на набуття як базових кваліфікацій, так і кваліфікацій середнього рівня, а також вступу на програми «терціарної» освіти, що охоплює всі освітні рівні, доступні після завершення середньої освіти. Це може бути вища освіта (університети, інститути, академії), професійна освіта (коледжі, технікуми) та інші форми навчання, які сприяють оволодінню спеціалізованими знаннями та навичками. Окрім того, студенти мають змогу продовжити навчання за програмами підвищення кваліфікації¹⁶⁷.

Чинне законодавство Іспанії, зокрема Закон про освіту 2020 р., визначає вимоги щодо формування стандартів і напрямів розвитку системи ПОН, унормовує питання підвищення кваліфікації та перекваліфікації працівників¹⁶⁸. Цей нормативний документ

---

¹⁶³ Ministerio de Educación y Formación Profesional. (2021). Plan Estratégico de Formación Profesional del Sistema Educativo 2019-2022. <https://www.educacionyfp.gob.es>

¹⁶⁴ García, J., & Pérez, P. (2018). La Formación Profesional Básica en España: Análisis y perspectivas. *Revista de Educación*, 380, 123-147

¹⁶⁵ Consejo General de la Formación Profesional. (2019). Informe sobre la colaboración entre el sistema educativo y el mercado laboral en España. <https://www.educacionpydeportes.gob.es/dam/jcr:d718e785-23b7-43e7-adaf-93cd22678c95/i19cee09-anexo.pdf>

¹⁶⁶ Ministerio de Educación y Formación Profesional. (2020). Catálogo Nacional de Cualificaciones Profesionales. <https://www.educacionyfp.gob.es>

¹⁶⁷ Instituto Nacional de las Cualificaciones. (2019). Guía de itinerarios formativos y profesionales. <https://www.educacionyfp.gob.es/>

¹⁶⁸ Ministerio de Educación y Formación Profesional. (2002). Ley Orgánica 5/2002, de 19 de junio, de las Cualificaciones y de la Formación Profesional. *Boletín Oficial del Estado*, (147), 22437–22442. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2002-12041>

регламентує питання розроблення та реалізації освітніх програм відповідно до запитів ПОН¹⁶⁹, визначає сучасні підходи до управління та координації розвитку системи ПОН.¹⁷⁰ Важливим напрямом освітнього менеджменту країни є *регіоналізація управління ПОН, що забезпечує можливість регіонам самостійно формувати до 45% змісту навчальних планів з урахуванням місцевих потреб і специфіки регіонального ринку праці*¹⁷¹. Такий підхід сприяє гнучкості та адаптивності освітніх програм до економічних потреб та особливостей певного регіону.

Окремо варто виділити роль Міністерства праці та соціальної економіки у формуванні політики ПОН¹⁷², спрямованої на підтримку працевлаштування та узгодження професійних навичок робітників із потребами місцевої економіки, що є критично важливим для забезпечення високого рівня зайнятості та економічного зростання країни. При цьому, спостерігається тенденція до *інтеграції освітніх програм з реальними потребами економіки, враховуючи важливість гнучкості та адаптивності системи ПОН*. Інтеграція дає змогу створювати належні умови для безперервного навчання працівників для підтримки інновацій та технологічного розвитку країни.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН в Іспанії значною мірою визначаються консультативними органами, які сприяють формуванню політики у сфері професійної освіти та зайнятості. Ці органи відіграють провідну роль у впровадженні інновацій та політичних рішень, орієнтованих на підтримку національних і регіональних інтересів у секторі ПОН¹⁷³. Зокрема, Загальна рада професійного навчання є важливою інституцією національного рівня у структурі управління ПОН, яка об'єднує представників освітніх органів, органів зайнятості, інших соціальних партнерів, таких як підприємства та профспілки¹⁷⁴. Це забезпечує взаємодію всіх заінтересованих сторін під час ухвалення рішень у системі ПОН. Національна освітня рада уповноважена виконувати консультативні функції, а також вносити стратегічні рекомендації, що формують загальну політику у сфері ПОН¹⁷⁵.

---

¹⁶⁹ Ministerio de la Presidencia. (2020). Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. Boletín Oficial del Estado, (340), 122868–122953. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-17264>

¹⁷⁰ Ministerio de la Presidencia. (2020). Real Decreto 2/2020, de 12 de enero, por el que se reestructuran los departamentos ministeriales. Boletín Oficial del Estado, (10), 2583–2589. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-370>

¹⁷¹ Ministerio de Educación y Formación Profesional. (2006). Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. Boletín Oficial del Estado, (106), 17158–17207. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2006-7899>

¹⁷² Ministerio de Trabajo y Economía Social. (2021). Plan Estratégico de Formación Profesional para el Empleo en el ámbito laboral 2021-2024. <https://www.lamoncloa.gob.es/temas/fondos-recuperacion/Documents/05052021-Componente20.pdf>

¹⁷³ Consejo General de la Formación Profesional. (s.f.). ¿Qué es el Consejo General de la Formación Profesional? <https://incual.educacion.gob.es/consejo-general-de-formacion-profesional>

¹⁷⁴ Consejo General de la Formación Profesional. (n.d.). Instituto Nacional de las Cualificaciones. Retrieved April 28, 2020, from <https://incual.educacion.gob.es/consejo-general-de-formacion-profesional>

¹⁷⁵ Consejo Escolar del Estado. (n.d.). Ministerio de Educación y Formación Profesional. Retrieved December 28, 2023: Consejo Escolar del Estado, from <https://consejoescolardeestado.educacion.gob.es/>

Зауважимо, що щорічні звіти цієї ради відіграють важливу роль в оцінюванні та коригуванні освітньої політики ПОН на вищому рівні. Галузева освітня конференція¹⁷⁶, яка проводиться кілька разів на рік, сприяє координації дій між різними регіонами і Міністерством освіти. Цей орган демонструє, як співпраця та діалог на різних рівнях управління ПОН можуть сприяти адаптації й інтеграції регіональних особливостей у національні стратегії. Окрім освітніх органів, особливо важливою є роль Загальної ради національної системи зайнятості та Галузевої конференції з питань праці¹⁷⁷. Ці інституції координують широкий спектр питань зайнятості та професійного навчання, реалізуючи освітню політику на державному рівні й на рівні регіонів. Розглядаючи діяльність цих консультативних органів через призму тенденцій розвитку ПОН, можна стверджувати, що вони сприяють не лише удосконаленню освітньої політики, але й адаптації системи професійної підготовки до потреб сучасного ринку праці¹⁷⁸.

Державний фонд навчання у сфері зайнятості ілюструє іншу важливу тенденцію: залучення представників держави, регіонів та ключових соціальних партнерів до процесу підтримки й стратегічного розвитку системи ПОН¹⁷⁹. Важливо, що Фонд дає змогу забезпечувати фінансову й технічну підтримку для ефективного реагування на зміни на ринку праці¹⁸⁰. Значимість об'єднаних галузевих структур визначається необхідністю забезпечення прямого зв'язку професійного навчання з реальними потребами галузей економіки¹⁸¹.

Галузеві об'єднання мають можливість визначати потреби у фахівцях різних галузей на рівні регіонів та вносять відповідні корективи в перелік програм ПОН з урахуванням ринкових потреб. Також важливо відмітити провадження політики активної зайнятості, яка реалізується у рамках галузевих конференцій і сприяє не тільки розвитку ПОН, але й підтримці зайнятості. Нормативні вимоги, координація та забезпечення дієвості цієї політики базуються на таких інструментах, як іспанська стратегія активізації зайнятості та щорічні плани політики зайнятості, що забезпечують структурований підхід до вирішення питань зайнятості. Регіональні державні служби

---

¹⁷⁶ Resolución de 25 de noviembre de 2023, de la Secretaría General de Formación Profesional, por la que se publica el Acuerdo de la Conferencia Sectorial de Educación de 7 de octubre de 2023: BOE-A-2023-25843

¹⁷⁷ Real Decreto 694/2007, de 1 de junio, por el que se regula el Consejo Escolar del Estado. (2007, June 2). Boletín Oficial del Estado. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2007-11589>

¹⁷⁸ Ley Orgánica de Formación Profesional. (2022, April 1). TodoFP. <https://todofp.es/comunidad-docente/normativa/normativa-estatal/leyes-organicas-educativas.html>

¹⁷⁹ State Foundation for Training in Employment (Fundae). (n.d.). Cedefop. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/financing-adult-learning-db/search/state-foundation-training-employment-fundae>

¹⁸⁰ State Foundation for Training for Employment (FUNDAE). (n.d.). Cedefop. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/matching-skills/all-instruments/state-foundation-training-employment-fundae>

¹⁸¹ System of training for employment - Formación para el empleo. (n.d.). Fundae. <https://www.fundae.es/formacion/en>

зайнятості¹⁸² відіграють провідну роль у проєктуванні та реалізації загальнодержавних підходів на рівні місцевого управління, дотримуючись принципів прозорості, забезпечення якості та орієнтації на результати.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Іспанії відображають *різноманітність освітніх послуг, програм і навчальних закладів, що їх реалізують, а також широке застосування інноваційних методів навчання відповідно до потреб ринку праці*. Також, важливу роль у формуванні професійної освітньої інфраструктури відіграють державні фінансовані та приватні інституції. Ці установи пропонують широкий спектр програм, орієнтованих на здобуття визнаних державою кваліфікацій, для потреб різних секторів виробництва. Упровадження інновацій у ПОН зазвичай є пріоритетністю державних навчальних закладів, що спеціалізуються на розробленні й реалізації новітніх освітніх програм та методик навчання.

Автономія у питаннях організації та управління процесом професійної підготовки дає змогу цим закладам ефективно реагувати на динамічні зміни у потребах ринку праці. Такі підходи сприяють інтеграції інноваційних методів та технологій в освітній процес для забезпечення відповідності освітніх програм поточним і майбутнім вимогам професійного світу. У контексті неформальної освіти спостерігається тенденція до залучення *різних бізнес-структур у процес професійного розвитку їх працівників*. Фінансування таких заходів зазвичай проводиться за рахунок внесків підприємств та/або безпосередньо співробітників. Це дає змогу розвивати освітні ініціативи, орієнтовані безпосередньо на потреби індустрії й сприяє підвищенню кваліфікації та професійній мобільності трудових ресурсів країни.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у **Португальській Республіці** визначаються кількома ключовими напрямками. Перш за все, – це *істотне збільшення здобувачів професійних курсів у старших класах середньої школи та зростання рівня працевлаштування осіб з професійною освітою, що перевищує середній показник по ЄС і свідчить про збільшення доступності та ефективності системи професійної підготовки*¹⁸³. Ці показники важливі, адже вони відображають загальну тенденцію до підвищення рівня освіченості населення Португалії та зменшення соціальної відчуженості молоді.

Принципи надання освітніх послуг, що базуються на широкому спектрі доступних програм для осіб різних вікових категорій, орієнтація професійної підготовки на потреби ринку праці, також відіграють важливу роль у розвитку ПОН в

---

¹⁸² Європейська стратегія зайнятості. (n.d.). Вікіпедія.
https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейська_стратегія_зайнятості

¹⁸³ Попова, В. В. (2023). Професійна освіта дорослих: досвід Португалії. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.
https://lib.iitta.gov.ua/740120/1/Попова%20В.В.%20ІХ%20Міжн.%20конф.%2014.12.23_2%20частина.pdf

країні¹⁸⁴. Це підкріплюється гнучкістю навчальних курсів, що сприяє збалансованому розвитку навичок, необхідних для успішної трудової діяльності. *Зовнішнє оцінювання та акредитація освітніх програм мають велике значення для забезпечення високої якості ПОН*, як і зовнішнє оцінювання та акредитація викладачів, тренерів, навчальних ресурсів, навчальних закладів. Це є ключовими чинниками дотримання нормативних вимог і удосконалення освітнього процесу. Означене забезпечує популярність системи ПОН серед населення та сприяє її подальшій орієнтації на міжнародні освітні стандарти.

Національна кваліфікаційна структура та національний каталог кваліфікацій Португалії, істотно сприяють регулюванню та управлінню державною системою ПОН¹⁸⁵. Означені документи дають змогу визначати чіткі вимоги для оцінювання рівня кваліфікацій, що важливо для уніфікації освітніх стандартів та забезпечення їх відповідності потребам економіки. Приєднання Португалії до Болонського процесу і впровадження на законодавчому рівні принципів Європейського простору вищої освіти та інструментів Європейської кредитно-трансферної системи спрощують процеси набуття та визнання професійних кваліфікацій за програмами ПОН¹⁸⁶. Це сприяє гнучкості професійної підготовки і підвищує її привабливість для потенційних здобувачів. Кредитно-трансферна система перезарахування результатів навчання, на кшталт тих, що вже діють у багатьох європейських країнах, дає змогу студентам планувати свої освітні траєкторії з урахуванням індивідуальних потреб і цілей.

У 2017 р. важливим заходом із вдосконалення програм ПОН у Португалії став перегляд Національної системи кваліфікацій¹⁸⁷. Це сприяло поліпшенню координації дій міністерств і відомчих структур, що відповідають за різні рівні ПОН. Зокрема, Міністерство освіти зосереджується на програмах шкільної освіти, тоді як Міністерство вищої освіти координує питання реалізації програм вищої школи, а Міністерство праці фокусується на професійній освіті та провадженні активних заходів на ринку праці¹⁸⁸. Введення в систему управління ПОН такої інтегрованої структури як Національна система кваліфікацій (SNQ), сприяє стратегічному управлінню і регулюванню системи ПОН на рівні базової професійної підготовки¹⁸⁹.

---

¹⁸⁴ Середня професійна освіта в Португалії. (2023, 31 травня). WithPortugal. <https://withportugal.com/ua/blog/sistema-nacional-de-qualificacoes>

¹⁸⁵ Михайлович, В. А. (2015). Людські ресурси країн Євросоюзу: стан та тенденції розвитку. Вісник КНТУ, (7), 45–52. <https://dspace.kntu.kr.ua/bitstream/123456789/1045/1/7.pdf>

¹⁸⁶ Система освіти Португалії. (н.д.). Feod Group. <https://feodgroup.com/uk/news-uk/sistema-obrazovaniya-portugali>

¹⁸⁷ WithPortugal. (2022, 1 червня). Середня професійна освіта в Португалії. <https://withportugal.com/ua/blog/sistema-nacional-de-qualificacoes>

¹⁸⁸ Попова, В. В. (2023). Професійна освіта дорослих: досвід Португалії. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740120/1/Попова%20В.В.%20IX%20Міжн.%20конф.%2014.12.23_2%20час тина.pdf

¹⁸⁹ WithPortugal. (2022, 1 червня). Середня професійна освіта в Португалії. <https://withportugal.com/ua/blog/sistema-nacional-de-qualificacoes>

До структури SNQ входять: Національне агентство кваліфікацій та професійної освіти (ANQEP, IP), Головне управління освіти (DGE), Головне управління зайнятості та трудових відносин (DGERT), Інститут зайнятості та професійного навчання (IEFP, IP), Галузеві ради кваліфікацій (CSQ), Центри кваліфікацій та оператори ПОН. SNQ Португалії сприяє поліпшенню якості базової професійної освіти і спрощує працевлаштування випускників. Водночас, важливим є також активне залучення до системи освітнього менеджменту інших соціальних партнерів, не тільки для консультування та роботи в соціальних координаційних органах, але й для участі у процесах моніторингу та фінансування програм професійної підготовки фахівців. Варто підкреслити, що серед сучасних тенденцій розвитку ПОН Португалії, значну роль відіграє підписання Угоди про професійну освіту та кваліфікації у 2021 р. Ця угода забезпечує створення правового та управлінського регламенту для системи ПОН, зокрема в аспектах безперервної підготовки, що є важливим для адаптації випускників освітніх програм до змінних умов ринку праці.

У сфері ПОН країни спостерігається зростання популярності таких інструментів як Система прогнозування потреб у кваліфікаціях і Реєстр кваліфікацій. Ці засоби допомагають орієнтуватися у запитах ринку праці та виступають важливими ресурсами для реєстрації кваліфікацій і професійних компетентностей фахівців, сприяють підвищенню мобільності працівників та їхній конкурентоспроможності. Таким чином, сучасні тенденції розвитку ПОН у Португалії свідчать про активне впровадження конструктивних урядових та соціальних ініціатив. Це сприяє створенню єдиного освітнього простору, що визначається європейськими та національними стандартами для забезпечення якісної підготовки фахівців відповідно до потреб сучасного ринку праці.

У формуванні кваліфікованого виробничого потенціалу в **Австрійській Республіці** провідну відіграє система ПОН. Про це свідчить високий інтерес учнівської молоді й дорослого населення до здобуття професійних кваліфікацій¹⁹⁰. Зокрема, 70% учнів обирають на завершальному етапі обов'язкової шкільної освіти програми ПОН, що підтверджує їх затребуваність та ефективність¹⁹¹. Освітні програми, які реалізуються на базі професійних шкіл відносяться до компетенції Міністерства освіти Австрії, а програми професійного навчання на робочих місцях координуються

---

¹⁹⁰ Радкевич, В. О. (2016). Розвиток систем професійної освіти і навчання у країнах ЄС. У В. О. Радкевич (Ред.), Економічна освіта в умовах євроінтеграції: виклики та перспективи (с. 123–145). Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710064/1/Radkiewicz-EcoBRU-2016.PDF>

¹⁹¹ Міністерство освіти і науки України. (2021, 1 червня). Державі і суспільству треба орієнтуватися на європейський досвід, де 70% випускників шкіл обирають професійну освіту – Ігор Гарбарук на форумі «Україна 30. Освіта і наука». <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhavi-i-suspilstvu-treba-orientuvatisya-na-yevropejskij-dosvid-de-70-vipusknikiv-shkil-obirayut-profesijnu-osvitu-igor-garbaruk-na-forumi-ukrayina-30-osvita-i-nauka>

Міністерством економіки¹⁹². Такий розподіл управлінських повноважень сприяє створенню різнобічних освітніх пропозицій. Диференціація програм системи ПОН дає змогу особам обирати освітні траєкторії, які найкраще відповідають їхнім кар'єрним запитам і цілям. Одно - та дворічні освітні програми, такі як «Polytechnische Schule» та «Berufsbildende mittlere Schule», сприяють підготовці студентів до подальшої професійної освіти.

Це свідчить, що австрійська система ПОН не лише забезпечує базові навички, але й готує студентів до реальних викликів ринку праці¹⁹³. Програми старших класів середньої школи, розраховані на три-чотири або п'ять років навчання у «Berufsbildende höhere Schule», передбачають набуття як загальноосвітніх, так і спеціалізованих професійних компетентностей¹⁹⁴. Отримання подвійних кваліфікацій дає змогу випускникам позиціонувати себе на ринку праці висококваліфікованими фахівцями, що сприяє їхньому подальшому професійному розвитку і відкриває шляхи до вищої професійної освіти.

Програми дуальної освіти (учнівства) країни, тривалістю від двох до чотирьох років, передбачають професійну підготовку з 230 професій. Ці програми готують фахівців середнього рівня і орієнтовані на подальший професійний розвиток або навіть до здобуття статусу майстра¹⁹⁵. Система вищої освіти (третинна освіта) в Австрії поділяється на три сектори: університети, вищі школи, в яких навчають майбутніх педагогів та соціальних працівників, професійні вищі школи.¹⁹⁶ Вступ на всі форми навчання за програмами вищої (третинної освіти), що пропонуються здобувачам після завершення середньої школи, відбувається шляхом складання іспитів або на базі «Berufsbildende Prüfung»¹⁹⁷. Це підкреслює гнучкість австрійської системи ПОН відповідно до освітніх та кар'єрних потреб студентів. Так, наприклад, тривалість спеціалізованих програм у галузі охорони здоров'я, що орієнтовані на підготовку кваліфікованих медичних працівників, може варіюватися від одного до трьох років,¹⁹⁸.

Трирічні програми навчання медичних сестер на рівні ISCED 454 дають змогу отримати доступ до вищої освіти і є прикладом ефективної інтеграції професійної

---

¹⁹² Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung. (n.d.). Polytechnische Schule. <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/schulsystem/sa/pts.html>

¹⁹³ AMS Ausbildungskompass. (n.d.). Das österreichische Bildungssystem. <https://www.ausbildungskompass.at/bildungssystem/de/>

¹⁹⁴ Österreich.gv.at. (n.d.). Berufsbildende mittlere Schule. https://www.oesterreich.gv.at/themen/bildung_und_ausbildung/schulen/2/Seite.1760140.html

¹⁹⁵ Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung. (2022). Ausbildung in Österreich. <https://www.bmbwf.gv.at>

¹⁹⁶ Шийка О.І. Система забезпечення якості університетської освіти в Австрії: дис. ...канд. пед. наук [Ел. ресурс] / О.І. Шийка. – Львів, 2016. – 224 с. Режим доступу: <https://dspace.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/shyika-o.i.-systema-zabezpechennya-yakosti-universytetskoyi-osvity-v-avstriyi-1.pdf>

¹⁹⁷ Wirtschaftskammer Österreich. (2023). Berufsbildende Prüfung: Der Weg zur Studienberechtigung. <https://www.wko.at/>

¹⁹⁸ Palasiuk, H. (2014). Система вищої медсестринської освіти в Австрії. Педагогічний дискурс, (17), 122–126. <https://europub.co.uk/articles/sistema-vishhoyi-medsestrinskoyi-osvity-v-avstriyi-A-636969>

підготовки з вищою школою¹⁹⁹. Зазначимо, що дворічні або трирічні професійні програми рівня вищої освіти, такі як ISCED 554 і EQF 5, орієнтовані на підготовку висококваліфікованих фахівців із різних спеціалізацій²⁰⁰. Університети прикладних наук (FH) пропонують такі програми на рівнях бакалаврату (EQF 6) та магістратури (EQF 7)²⁰¹. Це формує у студентів не тільки академічні знання, але й важливий професійний досвід. Таким чином, система ПОН Австрії відповідає потребам сучасного ринку праці, забезпечуючи якісну підготовку фахівців і відкриваючи їм широкі можливості для кар'єрного зростання. Високий рівень диференціації та інтеграції з ринком праці сприяє сталому розвитку ПОН і є ключовим для забезпечення майбутньої конкурентоспроможності країни.

Сучасні тенденції розвитку австрійської системи ПОН також відображають *широкий спектр напрямів взаємодії між різними учасниками освітнього процесу, охоплюючи представників уряду, соціальних партнерів та освітніх установ*²⁰². Ця модель стейкхолдерської співпраці сприяє створенню інтегрованих освітніх програм, які передбачають як теоретичну, так і практичну підготовку, необхідні для успішного кар'єрного розвитку на сучасному ринку праці. Тому австрійський досвід освітнього менеджменту в системі ПОН є показовим прикладом ефективної управлінської взаємодії. *Доступність і гнучкість освітніх траєкторій у сфері ПОН* дає змогу навчальним закладам адаптувати освітні програми до індивідуальних потреб і кар'єрних запитів студентів²⁰³. Можливість гнучкого переходу студентів між різними рівнями ПОН стимулює розвиток особистісних і професійних якостей, що є критично важливим у контексті швидких технологічних змін та вимог ринку праці.

Інтеграція програм професійної освіти на «третинному» рівні в Австрії свідчить про розширення можливостей підготовки фахівців, здатних відповідати сучасним вимогам галузей і забезпечувати тим самим задоволення потреб розвитку економіки та суспільства в цілому²⁰⁴. Стратегічне розширення програм ПОН є відповіддю на глобальні тренди в освіті та на ринку праці, що зумовлює розвиток системи безперервного навчання і важливих професійних компетентностей. Австрійська

---

¹⁹⁹ Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung. (2021). Gesundheits- und Krankenpflegeausbildung in Österreich. <https://www.bmbwf.gv.at/>

²⁰⁰ European Centre for the Development of Vocational Training. (2020). Austria: VET in Europe – Country report. https://www.cedefop.europa.eu/files/austria_vet_in_europe_2020.pdf

²⁰¹ Fachhochschul-Konferenz. (2023). Studienangebot der Fachhochschulen in Österreich. <https://www.fhk.ac.at/>

²⁰² Міністерство освіти, науки та досліджень Австрії. (2022). Освітні шляхи в Австрії: Спеціальне видання для українських родин. https://www.bmbwf.gv.at/dam/jcr%3A188e491c-812d-43f4-806a-da4119c4da76/bildungswege_sa_ukr_ukr.pdf

²⁰³ Advantage Austria. (н.д.). Освіта в Австрії. https://www.advantageaustria.org/ua/zentral/business-guide/investieren-in-oesterreich/leben-in-oesterreich/ausbildung/ausbildung_uk.html

²⁰⁴ Антонюк, О. (2016). Австрійський досвід розвитку освітньої системи і його корисність для України. Вища школа, (3), 25–30. https://lib.iitta.gov.ua/721825/1/Antonjuk_%D0%90%D0%B2%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4-%D0%92%D0%B8%D1%89%D0%B0%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0.pdf

Республіка, застосовуючи інноваційні підходи в системі професійної підготовки виробничого персоналу, дбає про *створення гнучких та відкритих освітніх траєкторій. Це дає змогу випускникам ефективно пристосовуватися до змін в економіці й технологіях*²⁰⁵. Наявність широкого спектра програм ПОН сприяє плануванню кар'єри учнівської молоді і дорослих, їхній швидкій адаптації до різних вимог ринку праці, набуттю високого рівня мобільності й спроможності до професійного розвитку.

У сфері ПОН відбуваються й *глобальні зміни у підходах до організації практичної підготовки студентів та орієнтації її змісту на запити ринку праці*²⁰⁶. У цьому контексті важливе значення має впровадження дуальної системи навчання, де освітній процес тісно пов'язаний з реальними виробничими задачами та взаємодією з роботодавцями²⁰⁷. Це співробітництво відіграє важливу роль у забезпеченні актуальності освітніх програм і відповідності здобутих знань та навичок потребам ринку праці. Такий підхід сприяє підвищенню рівня зайнятості випускників та зменшенню випадків дострокового припинення навчання, що свідчить про високу ефективність означеної освітньої моделі.

Соціальні партнери, залучені до управління ПОН, роблять істотний внесок у розроблення професійних стандартів, а також в оцінювання професійних кваліфікацій. Це дає змогу навчальним закладам оперативно реагувати на потреби роботодавців та забезпечує випускникам кращі можливості для працевлаштування, оскільки вони виходять на ринок праці з уже сформованими професійними навичками та досвідом.

Освітні інституції, що пропонують програми безперервного навчання, підтримують професійний розвиток осіб на основі навчальних курсів та сертифікації з різних професій, включаючи підготовку майстрів, бухгалтерів та інших фахівців²⁰⁸. Програми безперервної освіти орієнтовані зазвичай на запити працюючих осіб і дають їм змогу постійно підтримувати високий рівень професійної кваліфікації. Тому *підвищення рівня практичної спрямованості змісту навчальних курсів та мотивація дорослого населення до безперервного розвитку* є ключовою тенденцією, що визначає сучасний напрям розвитку австрійської системи ПОН. Програми освіти дорослих дають змогу набувати або підвищувати кваліфікацію і в межах програм неформальної ПОН. Такий підхід сприяє задоволенню потреб економіки країни, допомагає кар'єрному зростанню працівників, забезпечує їхню адаптацію до змінних умов ринку праці.

---

²⁰⁵ Фортмюллер, Р. (2017). Австрійська система (професійної) освіти. Презентація, Івано-Франківськ. <https://kpiibs.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/126/2021/08/bildungssystem.ppt>

²⁰⁶ ADVANTAGE AUSTRIA. (н.д.). Дуальна система освіти. <https://www.advantageaustria.org/ua/zentral/business-guide/investieren-in-oesterreich/arbeit-und-beruf/duales-ausbildungssystem/ausbildung.uk.html>

²⁰⁷ Система освіти в Австрії. (н.д.). Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/Система_освіти_в_Австрії

²⁰⁸ Освіта в Австрії для українців. (н.д.). STUDY.UA. <https://study.ua/uk/country/vyshcha-osvita-v-avstrii/>

Однією з ключових характеристик сучасної ПОН Австрійської Республіки є *орієнтація на виробниче навчання, особливо через так званий «apprenticeship», тобто навчання на основі стажування*. Ця форма професійної підготовки, дає змогу поєднати теоретичне навчання з практичною діяльністю на робочому місці, під час якої студенти мають можливість отримати реальний досвід з обраної професії та одночасно здобути необхідні знання і навички. Така освітня модель спрощує випускникам перехід від навчання до праці після завершення професійної підготовки й сприяє глибшому розумінню ними своїх професійних обов'язків і вимог.

Ураховуючи важливість міждисциплінарних здатностей у сучасних трудових процесах, програми ПОН орієнтовані на набуття студентами ключових компетентностей, таких як: командна робота, лідерство, цифрові, підприємницькі, комунікативні навички тощо. У цьому контексті вивчення іноземних мов студентами ПОН стає не лише засобом академічного розвитку, але й інструментом підвищення їхньої міжнародної професійної мобільності. Подальший розвиток ПОН в Австрійській Республіці залежить також від стратегічного міжнародного партнерства, що сприяє обміну знаннями та найкращими практиками між країнами. Це передбачає створення спільних освітніх програм, організацію міжнародних стажувань і дослідницьких проєктів, спрямованих на підвищення якості ПОН та сприяння міжнародній інтеграції освітніх стандартів. Такі ініціативи підтримують процеси формування єдиного європейського освітнього простору, здатного реагувати на світові економічні й соціальні виклики.

Сучасні тенденції розвитку ПОН у **Фінляндській Республіці** акцентують увагу суспільства на процесах її адаптації до потреб ринку праці та забезпечення гнучкості освітніх траєкторій тих, хто навчається. У регулюванні нормативної бази ПОН щодо ліцензування та забезпечення контролю за якістю надання освітніх послуг вирішальну роль відведено Міністерству освіти та культури країни. Місцеві органи влади, освітні консорціуми та приватні фонди, що діють як стейкхолдери ПОН, забезпечують вагомий внесок у розвиток регіональної освітньої політики²⁰⁹. Їх здатність адаптувати освітні програми до локальних потреб промисловості й бізнес-середовища сприяє підвищенню рівня ефективності професійної підготовки фахівців, забезпечуючи, таким чином, зайнятість випускників. Загальні цілі ПОН у Фінляндській Республіці й структура кваліфікацій визначаються Міністерством освіти та культури, яке видає ліцензії на надання освітніх послуг²¹⁰.

---

²⁰⁹ Особливості системи освіти Фінляндії. (2016, 15 березня). Профспілка працівників освіти і науки України. <https://www.pon.org.ua/novyny/5682-osoblivost-sistemi-osvti-fnlyandyi.html>

²¹⁰ Міністерство освіти і культури Фінляндії. (2022). Міністерство освіти і культури Фінляндії — Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/Міністерство_освіти_і_культури_Фінляндії

Національне агентство освіти визначає національні вимоги до кваліфікаційних стандартів, деталізуючи професійну спрямованість та основний зміст кожної професійної кваліфікації²¹¹. Це свідчить про *централізований підхід до управління освітою, що сприяє уніфікації освітніх стандартів по всій країні*. У сфері ПОН близько 67% навчальних закладів належать до приватного сектору, тоді як 25% знаходяться у власності муніципальних органів²¹². На даний час загальна кількість навчальних закладів системи ПОН у Фінляндії становить 140²¹³, що є меншим порівняно з 2019 р. Це пов'язано з тенденцією щодо *оптимізації навчальних закладів і витрат у сфері освіти, яка розпочалася ще з середини 1990-х р.* Міністерство освіти мотивує навчальні заклади до добровільного об'єднання, аби забезпечити всі освітні структури необхідними ресурсами для надання освітніх послуг.

Навчальні заклади активно впроваджують практику добровільного об'єднання, залучаючи до цього процесу муніципальні та приватні інституції. Зазначимо також, що домінування приватного сектору в ПОН сприяє інтеграції бізнес-інтересів та освітніх потреб. Це зумовлено прагненням до надання більш цілеспрямованої та профільної освіти, що відповідає потребам сучасного ринку праці. Приватні навчальні заклади, керуються положеннями Закону Фінляндської Республіки «Про професійну освіту і навчання» від 2018 року, отримують державні субсидії та забезпечують випускників офіційними документами, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Важливим аспектом є і спеціалізація навчальних закладів, спрямована на задоволення специфічних потреб окремих галузей. Наприклад, профільні навчальні заклади, що належать промисловим компаніям або асоціаціям, реалізують професійну підготовку, орієнтовану на вимоги відповідних галузей. Ці заклади діють здебільшого під керівництвом приватних компаній, що фінансують їх розвиток і реалізують підготовку фахівців для власних потреб поза рамками національної системи кваліфікацій.

Приватні навчальні заклади також відіграють важливу роль у впровадженні інноваційних підходів під час реалізації програм ПОН. Їх діяльність спрямована на створення гнучких освітніх програм, що швидко адаптуються до змінних умов ринку. Водночас, співпраця приватних і державних навчальних закладів системи ПОН сприяє підвищенню якості надання освітніх послуг, забезпечуючи випускників необхідними

---

²¹¹ Досвід розроблення кваліфікацій на основі компетентностей у Фінляндії. (2020). <https://smelnikukr.com/wp-content/uploads/2021/04/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80-EDUFI-9.12.2020-%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4-%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%B4%D1%96%D1%97-%D1%83-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%8C%D0%BA%D1%83-%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>

²¹² Котун, К. (2015). Законодавче забезпечення особливостей освіти дорослих у Фінляндії. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/708035/1/Котун%20Кирил.pdf>

²¹³ Система освіти Фінляндії. (n.d.). Освіта.UA. <https://osvita.ua/school/method/1300/>

знаннями та навичками для успішної кар'єри²¹⁴. Такий підхід розширює доступність освітніх послуг, вибір освітніх програм та відповідність освітніх пропозицій до глобалізаційних викликів і вимог технологічного прогресу.

Реформа освіти у Фінляндії визначила вимоги до обов'язкової освіти до 18 років, що посприяло збільшенню кількості студентів, які обирають початковий рівень ПОН²¹⁵. Такий підхід відображає загальноєвропейські тенденції до *підвищення рівня освіченості населення та формування більш кваліфікованого виробничого потенціалу*. Система ПОН дає змогу молодим людям та дорослому населенню без кваліфікацій ефективно інтегруватися на ринку праці²¹⁶. Впровадження багатоступеневої професійної підготовки на різних освітніх рівнях (EQF 4 та EQF 5)²¹⁷ забезпечує можливості формування широкого спектру професійних навичок і спеціалізацій, що відповідають потребам сучасного ринку праці. Така структура сприяє гнучкому підходу до організації професійного навчання, надаючи студентам можливості продовжувати навчання на вищих освітніх рівнях. Зауважимо, що система навчальних відпусток для працюючих студентів стимулює і доросле населення, які продовжують свій розвиток шляхом навчання²¹⁸. Розвиток професійних компетентностей працівників та їхньої спроможності адаптуватися до змін на ринку праці позитивно позначається на економічному зростанні країни.

Однією з провідних тенденцій розвитку системи ПОН у Фінляндії є *індивідуалізація освітніх траєкторій*, що передбачає складання персональних планів розвитку студентів на базі набутих компетентностей та планів на майбутнє. Це дає змогу забезпечити гнучке, цілеспрямоване та практико орієнтоване навчання і популяризує програми ПОН, що реалізуються без відриву від виробництва²¹⁹. Освітні програми для працюючих студентів забезпечують практичний досвід та вдосконалення професійних навичок безпосередньо в реальних виробничих умовах, сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу, що в кінцевому підсумку підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. У цьому процесі важлива роль надається

---

²¹⁴ Зміцнюємо співпрацю з Фінляндією для розвитку української системи освіти. (2023). Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/news/zmitsniuiemo-spivpratsiu-z-finliandiieiu-dlia-rozvytku-ukrainskoi-systemy-osvity>

²¹⁵ 10 цікавих фактів про навчання старшокласників Фінляндії. (2023, 25 жовтня). Нова українська школа. <https://nus.org.ua/articles/10-tsikavyh-faktiv-pro-navchannya-starshoklasnykiv-finlyandiyi/>

²¹⁶ Система освіти Фінляндії. (2015, 10 серпня). Освіта.UA. <https://osvita.ua/school/method/1300/>

²¹⁷ Фінська система освіти: 14 характеристик її успіху. (2023). Thpanorama. <https://ua.thpanorama.com/articles/psicologa-educativa/sistema-educativo-finlands-14-caractersticcas-de-suxito.html>

²¹⁸ Освітнє диво Фінляндії: довіра, рівність та інновації. (2023). Edpro.ua. <https://edpro.ua/blog/osvitnie-divo-finlyandiyi-dovira-rivnist-ta-innovaciyi>

²¹⁹ Фінські освітні заклади пропонують українцям безкоштовно пройти різноманітні навчальні курси. (2022, June 7). Новини. <https://yle.fi/a/3-12480082>

підприємствам та іншим виробничим структурам, що підтримують практику навчання на робочому місці²²⁰.

Залучення роботодавців до розроблення кваліфікаційних стандартів, освітніх програм забезпечує актуалізацію знань і навичок студентів, позитивно позначається на оновленні та розширенні їхніх професійних компетентностей відповідно до швидко змінних технологічних та економічних вимог. Освітні програми для будь-якого етапу розвитку кар'єри забезпечують тривалу зайнятість і сприяють особистісному розвитку працівників. Провайдери ПОН мають право визначати специфіку освітніх програм з орієнтацією на вимоги до кваліфікацій згідно з регіональними потребами і динамікою ринку праці²²¹. Можливості навчання за кордоном або використання освітніх ресурсів інших країн розширюють спроможності студентів набувати знання та вміння поза межами власної країни, а також розуміння світових практик ПОН.

Важливою тенденцією розвитку системи ПОН у Фінляндській Республіці є також *сприяння перепідготовці та безперервному професійному розвитку дорослих*. Такий підхід реалізується через гнучкість освітніх траєкторій, широкий спектр освітніх програм для різних етапів життя та кар'єрного становлення, зокрема, освітніх програм для молоді і дорослих, які прагнуть підвищити свою кваліфікацію або змінити напрям професійної діяльності²²². У цьому контексті важливою є державна підтримка, наприклад, фінансова допомога на освіту, що дає змогу особам з різним соціально-економічним статусом вчитися на програмах ПОН. Політика уряду в сфері ПОН, що реалізується Міністерством освіти та культури Фінляндської Республіки, спрямовується також на створення умов для забезпечення якості освіти²²³. Це передбачає ініціативи, орієнтовані на посилення співпраці з роботодавцями, а також актуалізацію навчальних планів відповідно до динамічних змін на ринку праці²²⁴. Враховуючи це, освітні програми постійно оновлюються, що сприяє підтримці їх релевантності та ефективності²²⁵.

Тобто, безперервне оновлення змісту освітніх програм, удосконалення педагогічних технологій і засобів навчання, співпраця з роботодавцями та їхнє

---

²²⁰ Залучення роботодавців до функціонування системи професійної освіти й навчання. (2014). Національний інститут стратегічних досліджень. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-01/prof_osvit.pdf

²²¹ Реформування професійної освіти у Фінляндії в умовах глобалізаційних процесів. (2014). Allbest. https://otherreferats.allbest.ru/pedagogics/00434660_0.html

²²² Особливості системи освіти Фінляндії. (2017). Профспілка працівників освіти і науки України. <https://www.pon.org.ua/novyny/5682-osoblivost-sistemi-osvti-fnlyandyi.html>

²²³ Міністерство освіти і культури Фінляндії. (2023). Міністерство освіти і культури Фінляндії — Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/Міністерство_освіти_і_культури_Фінляндії

²²⁴ Радкевич, В. О. (2019). Публічно-приватне партнерство у професійній освіті європейських країн. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737402/1/Valenryna_Radkevych_UA.pdf

²²⁵ Національна агенція освіти Фінляндії. (2020). МОН співпрацюватиме з міжнародними експертами для втілення реформи профтехосвіти. <https://mon.gov.ua/news/mon-spiivpratsyuvatime-z-mizhnarodnimi-ekspertami-dlya-vtilennya-reformi-proftekhosviti-vzhe-zalucheni-organizatsii-z-nimechchini-polshchi-finlyandii-ta-estonii>

залучення до практичного навчання є тенденціями забезпечення високої якості й актуальності ПОН, що постійно еволюціонує відповідно до змін в економіці та на ринку праці. Співпраця з роботодавцями орієнтована й на реалізацію індивідуальних підходів до формування професійної компетентності, що дає змогу студентам обирати навчальні модулі професійної підготовки за власними уподобаннями та потребами²²⁶.

У цьому контексті підвищення якості системи ПОН та її адаптація до потреб ринку праці потребують комплексного підходу²²⁷. Забезпечення означених вимог сприяє розвитку висококваліфікованого виробничого потенціалу і є необхідним для економічного зростання та соціального прогресу країни. Отже, система ПОН у Фінляндській Республіці стає все більш адаптованою до потреб сучасного суспільства. Інвестиції в освітні технології, партнерство з приватним сектором, а також стратегічне планування дають їй змогу залишатися інноваційною та релевантною ринку праці.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у **Королівстві Швеції** визначаються структурними і методологічними аспектами реалізації професійної підготовки²²⁸. Насамперед, варто відмітити *інтеграцію загальноосвітньої підготовки із програмами ПОН, вступ на які відкривається відразу після завершення обов'язкової середньої освіти та охоплює різні рівні навчання, включно із післядипломною додатковою освітою*. Доступність до програм ПОН забезпечується на основі різноманітних освітніх траєкторій. Є можливість опанування альтернативних програм, які не передбачають здобуття професійних кваліфікацій, але дають змогу студентам у подальшому продовжувати навчання або поліпшувати свої шанси на ринку праці. Це підкреслює *гнучкість системи ПОН та орієнтацію освітнього процесу на індивідуальні потреби й запити студентів*²²⁹. Зазначимо, що тривалість і структура програм ПОН відображають сучасні тенденції збалансування між теоретичним навчанням та практичною підготовкою. Особливо це стосується навчання на робочому місці, зокрема програм учнівства, що становлять переважну частину ПОН.

Такий підхід передбачає тісні зв'язки між навчальними закладами та бізнес-структурами, які надають робочі місця, забезпечуючи більш високу релевантність ПОН до потреб ринку праці. Окрім того, важливим аспектом є доступність вищої професійної освіти для випускників програм ПОН²³⁰. Випускники мають можливість продовжувати

---

²²⁶ Фінські освітні заклади пропонують українцям безкоштовно пройти різноманітні навчальні курси. (2022, June 7). Новини. <https://yle.fi/a/3-12480082>

²²⁷ Профспілка працівників освіти і науки України. (2017). Особливості системи освіти Фінляндії. <https://www.pon.org.ua/novyny/5682-osoblivost-sistemi-osviti-fnlyandyi.html>

²²⁸ Плав'юк, Т. (2012). Сучасні тенденції розвитку фізичної освіти Швейцарії. *Фізика та астрономія в сучасній школі*.

²²⁹ Саяпіна, С. А., Зуєнко, Н. О., Шевченко, Ж. М., & Брюховецька, І. В. Цапко АМ. (2023). Особливості системи освіти та професійної орієнтації швейцарії. *Інноваційна педагогіка*, (9), 182–189.

²³⁰ Плав'юк, Т. (2012). Сучасні тенденції розвитку фізичної освіти Швейцарії. *Фізика та астрономія в сучасній школі*.

навчання на вищих рівнях професійної підготовки, що визначається їх академічними досягненнями. Така модель дає змогу формувати висококваліфікований кадровий потенціал. Загалом, розвиток системи ПОН у Швеції демонструє провідні тренди сучасного освітнього простору – гнучкість, практичну спрямованість та інтеграцію з ринком праці. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню якості освітніх послуг та забезпечує відповідність освітніх програм потребам економіки.

У контексті соціально-економічних запитів і тенденцій у Швеції змінюється і освіта дорослих. Згідно з даними Євростату активна участь дорослого населення у програмах навчання у 2019 році досягла понад 34%, що є найвищим показником серед країн Європейського Союзу. Це свідчить про зростання тенденції *усвідомлення важливості освіти впродовж життя*. Індивідуальні освітні модульні траєкторії, що розробляються з урахуванням конкретних потреб особи, визначають необхідність реалізації гнучких освітніх програм, які дають змогу дорослому населенню набувати нові кваліфікації або підвищувати рівень існуючих²³¹.

Важливою є інтеграція неформальної освіти в систему ПОН. Вона реалізується у вигляді різних навчальних курсів, що фінансуються за рахунок бізнес корпорацій і державних грантів. Це створює міцну основу забезпечення доступності ПОН для всіх верств населення, незалежно від їхнього соціального статусу. Управлінські освітні стратегії у Швеції визначають загальну відповідальність уряду за освітню політику та стратегії²³². Централізоване визначення мети освіти та уніфікованих вимог до результатів навчання відповідно до національних освітніх стандартів разом із децентралізацією виконавських дій на місцевому рівні демонструють особливості моделі організації професійної підготовки фахівців у Швеції.

Міністерство освіти та науки координує освітні ініціативи країни, в тому числі навчання дорослих, що дає змогу забезпечити якість і релевантність освітніх програм²³³. Важливу роль у визначенні та фінансуванні провайдерів програм ПОН відіграє Шведське агентство вищої професійної освіти (МУН), що реалізує професійну підготовку на рівні вищої освіти. Залучення цих провайдерів до співпраці з бізнес-структурами відкриває також можливості для орієнтації освітніх програм на поточні ринкові потреби. У процес удосконалення освітніх стандартів та професійної підготовки фахівців, які відповідають сучасним запитам економіки країни активно залучаються професійні спільноти²³⁴.

---

²³¹ Kanton Aargau, Amt für Migration und Integration. (2025). Школа та освіта · Система освіти · Hallo Aargau. Hallo-Aargau.ch. <https://www.hallo-aargau.ch/uk/schule-und-bildung/bildungssystem>

²³² Важеніна, Н. В. (2023). Особливості системи освіти та професійної орієнтації у Швейцарії. *Педагогічні науки*, (81), 43–47. <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.81.289403>

²³³ Черток, О. В. (2017). Становлення та сучасний стан неперервної освіти у Швейцарії. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, (4), 98–104. <https://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3665/1/Chertok.pdf>

²³⁴ Самохвал, О. (2018). Тенденції розвитку туристичної освіти в Швейцарії: історичний огляд та сучасні реалії. *Молодий вчений*, (9), 80–84. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3937>

Актуальні тенденції розвитку системи ПОН у Швеції реалізуються шляхом забезпечення *гнучкості освітніх програм та активного впровадження інноваційних технологій у освітній процес*. Модульна структура програм ПОН дає змогу студентам легко переходити на інші навчальні курси та/або освітні програми, швидко адаптуватися до соціально-економічних змін. Також модульна структура орієнтована на безперервність навчання і сприяє адаптивному переходу від шкільної до вищої та післядипломної освіти²³⁵. Децентралізація управління ПОН з муніципальним фінансуванням за системою ваучерів стимулює конкуренцію між навчальними закладами²³⁶. Це створює умови для підвищення якості ПОН, оскільки кожен навчальний заклад прагне залучити до навчання більше студентів і отримати краще фінансування.

Такий підхід сприяє посиленню відповідальності навчальних закладів перед студентами та їхніми сім'ями, оскільки вибір освітньої установи залежить від освітніх потреб здобувачів. Валідація навичок і знань, отриманих за межами традиційної освітньої системи, набуває особливої актуальності у контексті освіти дорослих. Визнання неформальної та інформальної освіти відкриває можливості для багатьох людей, які прагнуть формалізувати свій досвід та знання через професійну сертифікацію, підвищуючи адаптивність до вимог сучасного виробничого середовища.

Розвиток системи ПОН у Швеції відображає тенденцію *розширення участі громадськості й бізнесу в освітньому процесі*. Адже надання можливостей приватному сектору долучатися до освітньої діяльності посилює зв'язки між освітою та ринком праці, що є особливо важливим для професійної підготовки тих, хто навчається. Збільшення кількості приватних професійних шкіл, які співпрацюють з промисловими підприємствами та іншими організаціями, сприяє кращій підготовці фахівців, орієнтованих на потреби сучасної економіки. *Інтеграція ПОН із ринком праці* є ще однією важливою тенденцією реалізації програм професійної підготовки фахівців у Швеції. Залучення соціальних партнерів з управлінських та бізнес структур до організації освітнього процесу гарантує відповідність освітніх програм потребам роботодавців²³⁷. Це стосується управління освітніми проектами та розроблення навчальних курсів. Означений підхід забезпечує актуальність професійної підготовки, сприяє гнучкості, адаптивності та взаємозв'язку освітньої системи, що важливо для безперервного розвитку професійних компетентностей у сучасному швидко змінному світі.

---

²³⁵ Swiss Federal Institute for Vocational Education and Training. (2020). Vocational education and training in Switzerland: Facts and figures 2020. SFIVET. <https://www.sfivet.swiss/facts-figures>

²³⁶ Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). Education at a Glance 2021: OECD indicators. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>

²³⁷ Jansen, A., Leiser, M. S., Wenzelmann, F., & Wolter, S. C. (2015). Labour market deregulation and apprenticeship training: A comparison of German and Swiss employers. *European Journal of Industrial Relations*, 21(4), 353-368.

Окремої уваги заслуговує участь приватного сектору економіки в організації професійних шкіл, діяльність яких, незважаючи на приватну форму управління, регулюється тими ж загальнодержавними нормами, що й діяльність муніципальних навчальних закладів²³⁸. Такий підхід забезпечує збереження єдності освітніх стандартів при різноманітності форм управління. Ініціатива муніципалітетів та приватних освітніх провайдерів у створенні й управлінні професійними школами дає змогу формувати більш конкурентне та різноманітне освітнє середовище. Це свідчить про підвищення автономії навчальних закладів, сприяння зростанню якості освітніх послуг та інноваційній діяльності у цій сфері. Централізоване визначення стандартів і децентралізоване управління ресурсами є фундаментом для функціонування адаптивної та надійної освітньої моделі.

В умовах стрімкого розвитку глобалізаційних та інноваційних процесів зміст програм ПОН зазнає істотних трансформацій. *Флексибільність і адаптація до місцевих особливостей є ключовими тенденціями*, що формують сучасну систему ПОН у Швеції. В контексті реалізації програм ПОН згідно з вимогами державних освітніх стандартів важливим фактором є *врахування соціально-економічних особливостей кожного регіону країни*. Це дає змогу навчальним закладам гнучко реагувати на реальні потреби ринку праці²³⁹.

Структура освітніх програм поєднує загальноосвітні та спеціальні предмети, що забезпечують базову професійну підготовку відповідно до затверджених урядом національних стандартів. Разом з тим, студенти можуть поглиблено опанувати спеціалізацію своєї майбутньої професійної діяльності. Спеціалізовані програми стають все більш популярними в системі ПОН Швеції, тому професійні школи мають можливість використовувати ці програми для формування професійних компетентностей з унікальних спеціалізацій відповідно до специфіки регіону, забезпечуючи тим самим більш цілеспрямоване практикоорієнтоване навчання студентів.

Зазначимо, що питання визначення спеціалізацій в освітніх програмах вирішуються керівними радами, до яких входять представники місцевих органів влади (для державних шкіл) та засновників (для приватних шкіл). Така модель сприяє ефективній інтеграції освітніх ініціатив із потребами громад, що, в свою чергу, підвищує рівень залученості та відповідальності місцевих органів управління освітою. Ці тенденції ілюструють глибокий вплив суспільних змін на освітній процес у ПОН, а також збалансоване врахування інтересів національного та місцевого рівнів, забезпечення якості навчання і, водночас, гнучкості формування змісту професійної

---

²³⁸ Stalder, B. E., & Nägele, C. (2011). Vocational education and training in Switzerland: Organisation, development and challenges for the future. *Youth transitions in Switzerland: Results from the TREE panel study, 1*, 18-39.

²³⁹ Swiss Federal Statistical Office. (2020). Vocational education and training in Switzerland: Key facts and figures. Bern: Swiss Federal Statistical Office. <https://www.bfs.admin.ch>

підготовки²⁴⁰. Агентства якості освіти Швеції забезпечують дотримання державних освітніх стандартів і вимог, що сприяє вдосконаленню якості ПОН та забезпеченню відповідності освітніх програм професійним стандартам.

Актуальні тенденції розвитку системи ПОН у Швеції відображають широку залученість роботодавців у освітній процес. Така інтеграція освіти і бізнес-структур має на меті забезпечити відповідність освітніх програм ринковим вимогам²⁴¹. Основний акцент при цьому робиться на активному задіянні представників індустрії до формування змісту програм ПОН, що сприяє урахуванню актуальних потреб економіки під час професійної підготовки фахівців. Важливим аспектом також є застосування компетентнісного підходу до розроблення освітніх програм, що передбачає формування не лише професійних знань, але й умінь, навичок та ціннісних орієнтацій, необхідних для успішної кар'єри.

Університети й професійні коледжі активно співпрацюють з роботодавцями для визначення основних компонентів програм, що сприяє формуванню прикладних навчальних курсів. Навчання студентів за такими програмами ПОН забезпечує їхню готовність до реальних виробничих вимог (Reformers, n.d.)²⁴². Адаптація до динамічних умов ринку праці також потребує гнучкості методів навчання, включаючи зростання ролі дистанційної освіти. Особливо актуалізується використання онлайн-платформ та віртуальних симуляцій²⁴³. Залучення роботодавців не обмежується лише визначенням змісту навчальних курсів, але й забезпечує активну участь в освітньому процесі шляхом проведення лекцій, майстер-класів та організацію стажувань. Це створює для студентів реальні можливості використовувати теоретичні знання на практиці та розвивати необхідні навички в реальному виробничому середовищі. Подальший розвиток системи ПОН у Швеції передбачає вдосконалення системи оцінювання якості ПОН, а також регулярне оновлення змісту освітніх програм.

Система ПОН у **Чеській Республіці** зазнає суттєвих змін відповідно до зростаючих потреб ринку праці й технологічного розвитку. Ключовим елементом більшості програм ПОН є інтеграція теоретичного навчання та практичної підготовки на робочому місці (WBL) з метою кращого засвоєння практичного досвіду майбутньої професійної діяльності²⁴⁴. При цьому на практичну підготовку відводиться від 13% до 80% часу залежно від програм ПОН, що свідчить про різноманітність і гнучкість

---

²⁴⁰ Grollmann, P., & Rauner, F. (2007). VET policy and implementation in Switzerland: A model for reform?. *European Journal of Vocational Training*, 41(3), 8–27. <https://www.cedefop.europa.eu/>

²⁴¹ Reformers, S. (n.d.) Strong Performers and Successful Reformers in Education.

²⁴² Federal Department of Economic Affairs, Education and Research. (2021). Vocational and professional education and training in Switzerland: Facts and figures. Swiss Confederation. <https://www.sbf.admin.ch/sbf/en/home.html>

²⁴³ Zahiю, A. (2022). Distance Learning Practices in Switzerland: Value Evolutionary Approaches in the Online Environment. *Quality Assurance Review*, 12.

²⁴⁴ Czech Ministry of Education, Youth and Sports. (2020). Development of vocational education and training in the Czech Republic. <https://www.msmt.cz/areas-of-work/vocational-education-and-training>

системи професійної підготовки фахівців. Важливу роль у формуванні навчальних планів відіграють галузеві професійні ради, до яких входять представники роботодавців. Це дає змогу адаптувати освітні програми до поточних потреб виробничих галузей, гарантуючи випускникам отримання актуальних на ринку праці професійних кваліфікацій.

Роль Міністерства освіти, молоді та спорту як основного регулятора ПОН у Чеській Республіці полягає в координації процесів оновлення та впровадження змісту освітніх стандартів. Також діяльність уряду спрямовується на *розширення можливостей випускників програм ПОН у працевлаштуванні*, адже освітні програми передбачають підготовку не лише з професій, пов'язаних з використанням ручної праці, але й таких, що потребують вищого рівня кваліфікації та поглиблених теоретичних знань. Випускники можуть продовжувати професійну підготовку на вищому рівні або працевлаштовуватись на роботу в технічних, бізнесових та інших сферах, що вимагають середнього рівня професійної кваліфікації. Програми ПОН постійно адаптуються до вимог ринку праці, включаючи нові навчальні модулі, зорієнтовані на опанування сучасних технологій та методик²⁴⁵. Наприклад, у студентів є можливість отримати подвійну професійну кваліфікацію, що сприятиме підвищенню рівня їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Це важливо, адже ринок праці у Чеській Республіці потребує все більше кваліфікованих професійно мобільних працівників.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Чеській Республіці відображають *адаптивність професійної підготовки та важливість інтеграції практичного досвіду в освітній процес*²⁴⁶. Ідеться про *адаптацію змісту навчання до вимог галузей економіки й інноваційних технологій*. Відповідно, Програми ПОН у навчальних закладах є змістовно орієнтовані на потреби роботодавців і пропонують вивчення курсів, що інтегрують теоретичні знання й практичні навички майбутнього фаху випускників²⁴⁷. Такий підхід дає їм змогу успішно інтегруватися на ринку праці, забезпечуючи професійні кваліфікації, визнані національними освітніми стандартами. Збільшення частки випускників, які продовжують навчання в університетах, свідчить про тенденцію до вертикальної мобільності в системі освіти. Це передбачає перехід від первинної професійної підготовки до здобуття вищих академічних ступенів²⁴⁸, що, в свою чергу, демонструє актуальність навчання впродовж життя з метою постійного вдосконалення професійних і «м'яких» навичок. Крім того, інтеграція загальноосвітніх

---

²⁴⁵ Adnan, M., Şen, E., Yorulmaz, Y. İ., Brzáková, L., & Drlíková, K. Digitalizace odborného vzdělávání a přípravy: převrácená výuka na pracovišti—jak přežít v současné digitální smršti a využít ji pro svou práci.

²⁴⁶ National Institute for Education (NÚV). (2021). The role of work-based learning in vocational education in the Czech Republic. <https://www.nuv.cz/vet-czech-republic>

²⁴⁷ Система освіти в Чеській Республіці. (n.d.). Do školy společně. <https://doskolyspolecne.cz/uk/sistema-osviti-v-ceskij-respublici/>

²⁴⁸ Сучасна система освіти в Чехії. (n.d.). DRS. <https://migrant.biz.ua/chexiya/navchannya-cz/systema-osvity-v-chekhii.html>

предметів у програми ПОН сприяє формуванню адаптивних і професійно компетентних працівників, здатних пристосовуватися до швидкозмінних умов виробництва.

Інтеграція формальної та неформальної професійної освіти стає ключовим аспектом розвитку сучасної системи ПОН у Чеській Республіці²⁴⁹. Програми неформальної професійної освіти, що пропонуються різними освітніми інституціями, допомагають працюючим фахівцям підвищувати свій професійний рівень, поєднуючи навчання з роботою. Це збільшує рівень загальної частки працюючих осіб у системі безперервного навчання.

Державні гарантії визнання неформальної та інформальної освіти підкреслюють важливість реалізації різних форм ПОН та набуття досвіду, забезпечуючи, таким чином, рівний доступ до професійного розвитку й кар'єрного зростання. Зазначимо, що зміни в демографічній ситуації країни також впливають на розвиток системи ПОН. Так, зменшення чисельності молоді зумовило модифікацію освітніх програм²⁵⁰. Навчальні заклади активно адаптують зміст ПОН до соціально-економічних змін у державі, пропонуючи освітні програми як для молоді, так і для дорослого населення. Гнучкість освітніх програм та орієнтованість на запити економіки країни сприяють не лише залученню учнівської молоді і дорослих до системи ПОН, але й забезпеченню високого рівня зайнятості серед випускників, що є основною метою ПОН країни.

Реформи у сфері ПОН у **Естонській Республіці** впливають не тільки на зміни в нормативно-правовій базі, але й зумовлюють необхідність розроблення нових освітніх стандартів, навчальних планів і програм²⁵¹. Важливу роль у цих процесах відіграють різні стейкхолдери, зокрема державні органи влади та соціальні партнери освітньої галузі. Законодавчі ініціативи, розроблені на національному рівні, мають на меті не тільки вдосконалення якості освітніх послуг, але й адаптацію всієї системи професійної підготовки до потреб сучасного ринку праці. Це передбачає *інтеграцію ПОН з вищою освітою та визнання попереднього досвіду навчання, що дає змогу створювати більш гнучкі освітні траєкторії і шляхи кар'єрного розвитку*. Ключовою тенденцією є *зосередження на результативності ПОН в умовах впровадження компетентнісного підходу в освітній процес*²⁵². Реалізація компетентнісного підходу сприяє більшій спрямованості на формуванні й практичному застосуванні знань і вмінь студентів у

---

²⁴⁹ Становлення та розвиток освіти в Чехії. (n.d.). Освіта.UA. <https://osvita.ua/school/method/1026/>

²⁵⁰ *Державна політика чеської республіки в галузі освіти: досвід для України*. (2016). Rada.gov.ua. https://kno.rada.gov.ua/news/Publikatsiji/VIII_skl/74431.html

²⁵¹ Поліщук, О., & Муранова, Н. (2020). Досвід реформування системи освіти в Чехії. Інститут педагогіки НАПН України. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725458/1/18-%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%20%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%A7%D0%B5%D1%85%D1%96%D1%97_1.pdf

²⁵² Стан, тенденції та проблеми розвитку освіти в Чеській Республіці. (n.d.). Освіта.UA. https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18025/

реальному виробничому середовищі. Також акцентується увага на оновленні освітніх програм і навчальних планів згідно з вимогами соціально-економічного розвитку, що сприяє актуалізації змісту ПОН²⁵³.

Внесення змін до системи ПОН в Естонській Республіці відбувається в контексті реалізації широких національних стратегій, які визначають пріоритетні напрями розвитку освіти на десятиліття вперед. Ідеться про Національну стратегію розвитку освіти країни на 2021–2035 рр., що відображає базові орієнтири для всіх рівнів управління освітою, від міністерств до окремих навчальних закладів.

Оновлення законодавства та нормативних документів дає змогу втілювати новітні підходи, спрямовані на вдосконалення якості та ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців²⁵⁴. Такі заходи забезпечують кращу адаптацію випускників до динамічних умов на ринку праці, збільшуючи їх конкурентоспроможність та перспективи працевлаштування. Сучасні тенденції розвитку системи ПОН в Естонській Республіці тісно пов'язані з інтеграцією навчальних закладів і соціальних партнерів. *Участь соціальних партнерів у формуванні політики ПОН стає все більш затребуваною, що свідчить про перехід до більш колаборативних моделей управління.*

Залучення місцевої влади та соціальних партнерів до процесів розвитку й планування системи ПОН сприяє створенню адаптивної освітньої системи, чітко орієнтованої на зміни економіки і ринку праці. Наголосимо на важливій ролі у цьому процесі консультативних органів і рад, які діють на національному та місцевому рівнях. На засіданнях цих рад розглядаються та вирішуються ключові питання, пов'язані з підготовкою кадрів і освітніми стандартами²⁵⁵. Це свідчить про тенденцію демократизації управління ПОН, де кожен заінтересований стейкхолдер має право зробити свій внесок у цей процес.

Реалізація нормативно-правових вимог у галузі освіти, державних стандартів та угод про партнерство є ключовими факторами забезпечення якості ПОН. Законодавча база дає змогу впровадити взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу, забезпечуючи тим самим прозорість і справедливість у розподілі ресурсів і відповідальність²⁵⁶. В управлінні навчальними закладами важливу роль відіграють наглядові ради. Вони є колегіальним органом управління освітою, який узгоджено визначає стратегічні напрями розвитку системи ПОН, сприяє залученню інвестицій й розширенню переліку освітніх програм. У Естонській Республіці професійну підготовку майбутніх фахівців здійснюють *державні та приватні освітні установи на*

---

²⁵³ Становлення та розвиток освіти в Чехії. (n.d.). Освіта.UA. <https://osvita.ua/school/method/1026/>

²⁵⁴ Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic. (2022). Education policy strategy of the Czech Republic until 2030+. https://www.msmt.cz/uploads/Strategy2030_plus.pdf

²⁵⁵ Vašutová, J., & Spilková, V. (2011). Teacher education in Czech Republic. *European Dimensions of Teacher Education—Similarities and Differences*, 193-224.

²⁵⁶ Czech National Agency for International Education and Research. (2021). Modernising vocational education and training in the Czech Republic. https://www.cedefop.europa.eu/files/4210_en.pdf

основі впровадження інновацій та адаптації освітніх програм до потреб ринку праці. Це забезпечує формування конкурентного та динамічного освітнього середовища. Отже, сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Естонській Республіці орієнтовані на створення відкритої, гнучкої та адаптивної системи професійної підготовки кваліфікованих фахівців, що базується на активній співпраці всіх стейкхолдерів у підтримці сталого розвитку навчальних закладів та забезпечення якості ПОН.

Система ПОН в Угорщині переживає істотні трансформації, спрямовані на адаптацію до швидкого розвитку технологій та змін на ринку праці. Ці зміни набувають форми цілеспрямованих дій із боку відповідних міністерств та адміністративних органів²⁵⁷. Роль Міністерства інновацій і технологій та підпорядкованих йому органів, таких як Національне управління професійною освітою і освітою дорослих, а також Центр підтримки інноваційного навчання, стає вирішальною у формуванні державної політики у сфері ПОН²⁵⁸. Це передбачає розроблення й реалізацію освітніх програм, які відповідають сучасним вимогам економічного розвитку країни.

Сучасна система ПОН в Угорщині охоплює різноманітні організації, що надають освітні послуги. Серед них є середні та вищі професійні навчальні заклади, громадські та державні освітні інституції, економічні палати, приватні навчальні установи, неприбуткові організації, а також роботодавці, які проводять навчання. До державних закладів належать навчальні заклади, що фінансуються з державного або місцевого бюджету та забезпечують доступ до освіти широкому загалу. Така різноманітність надавачів послуг сприяє більш гнучкому й адаптивному підходу до навчання, враховуючи різні потреби і можливості дорослих і учнівської молоді.

Важливою також є роль соціальних партнерів у розробленні й реалізації політики у сфері ПОН. Їх участь у консультативних органах, таких як Рада професійної освіти, сприяє формуванню інноваційних освітніх програм, які максимально відповідають потребам ринку праці²⁵⁹. Зауважимо, що інтеграція середньої ланки ПОН із вищою освітою, що розпочалася ще у 2019 р., сприяє створенню нових освітніх програм, які спрямовані на розвиток професійної компетентності студентів та швидшій адаптації до діяльності на робочих місцях²⁶⁰. Цей підхід є особливо актуальним у контексті запровадження технологічних інновацій у галузях. Варто відмітити також роль Палати торгівлі та промисловості у процесі реєстрації й атестації учнівських

---

²⁵⁷ Ministry for Innovation and Technology of Hungary. (2021). Vocational education and training in Hungary: Strategic directions. <https://2015-2019.kormany.hu/en/ministry-for-innovation-and-technology>

²⁵⁸ National Office of Vocational Education and Adult Learning. (2020). Annual report on vocational education and training in Hungary. https://www.cedefop.europa.eu/files/885399_hungary.pdf

²⁵⁹ Hungarian Chamber of Commerce and Industry. (2022). Apprenticeship and professional training reform in Hungary. <https://mkik.hu>

²⁶⁰ Стойка, О. Я. (2022). Цифровізація професійної підготовки вчителів в Угорщині. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, (2(51)), 153–156. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.51.153-156>

робочих місць²⁶¹. Тобто, зміни в управлінні ПОН в Угорщині орієнтовані на інновації та технологічний розвиток, а також на її відповідність вимогам сучасності²⁶². Це відображає глобальну тенденцію щодо *професійної підготовки висококваліфікованих кадрів, здатних конкурувати на міжнародному рівні*.

Розвиток ПОН спрямований на *адаптацію освітніх програм до потреб ринку праці та індивідуальні запити студентів*. Відповідно, вік осіб, які можуть вступати на навчання на програми ПОН в Угорщині, знижений до 14-15 років. Це сприяє ранньому професійному самовизначенню, формуванню більш глибокого розуміння специфіки майбутньої професії з юнацьких років. Варто відмітити, що п'ятирічні та трирічні освітні програми включають як загальноосвітні, так і спеціалізовані професійні курси, що забезпечують комплексну професійну підготовку²⁶³. Ця модель освіти сприяє не тільки набуттю теоретичних знань, але й практичних навичок для успішної кар'єри в обраній сфері професійної діяльності.

Така система передбачає базову професійну підготовку на початку навчання та переходить до більш глибокої спеціалізації на старших курсах. Доступність різних освітніх траєкторій після завершення дев'ятого класу, без необхідності проходження вступних тестувань на здібності, є ключовою особливістю цієї системи. Означений підхід дає змогу студентам обирати та змінювати спеціалізації з урахуванням власних інтересів та професійних прагнень, а також сприяє реалізації гнучких освітніх траєкторій. Інклюзивні освітні програми для студентів з особливими потребами відображають міжнародний досвід забезпечення рівних можливостей у доступі до ПОН для всіх категорій населення²⁶⁴. Використання спеціальних навчальних планів, адаптованих під потреби таких студентів, є важливим кроком до їхньої соціалізації та професійної інтеграції.

Ще однією значущою тенденцією є *можливість переходу випускників із середньою професійною освітою та дипломом техніка на програми вищої професійної освіти, які реалізуються на базі попереднього освітнього ступеня і дають можливість продовжити освіту на більш високому рівні*. Така система підтримує безперервність навчання та розвиток професійних компетентностей, сприяє швидкій адаптації до динамічних змін на ринку праці. Ідеться про зменшення кількості кваліфікацій та приведення їх у відповідність до потреб різних секторів економіки. Новий реєстр «Szak maşegyzék», створений у 2019 р., включає лише ті кваліфікації, які дійсно необхідні для

---

²⁶¹ Торгово-промислова палата Угорщини як зразок вдалого реформування організації. (2016, 25 квітня). *Торгово-промислова палата України*. <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/torgovo-promislova-palata-ugorshchini-ia-k-zrazok-vdalogo-rieformuvannia-organizatsiyi>

²⁶² Пуховська, Л. П. (2017). Інноваційний досвід країн ЄС у сфері професійної освіти і навчання. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, (14–18), 125–135. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipto_2017_14_18.pdf

²⁶³ Ministry for Innovation and Technology. (2019). Hungarian Vocational Education and Training System Reform. <https://www.kormany.hu>

²⁶⁴ European Commission. (2021). Education and Training in Hungary: Inclusive Programs for Special Needs Students. <https://ec.europa.eu>

сучасного ринку праці. Такий підхід дає змогу підвищити ефективність системи ПОН та забезпечити конкурентоспроможність випускників на ринку праці²⁶⁵. Кваліфікації, визначені у реєстрі, враховують загальноєвропейські вимоги до результатів професійної підготовки, що дає змогу здобувачам цих кваліфікацій отримувати професію відповідно до стандартів NuQF/EQF (четвертий рівень NuQF / п'ятий рівень EQF)²⁶⁶. Це сприяє швидкій адаптації випускників до змінних умов ринку праці.

Вимоги до типових освітніх програм, а також навчальних планів, що враховують особливості певного регіону країни, орієнтовані на забезпечення їх адаптивності до вимог економічного розвитку та потреб ринку. Зауважимо, що сучасна система ПОН активно залучає молодь і доросле населення до здобуття формальної освіти, яка завершуються підсумковою кваліфікаційною атестацією. Для забезпечення належної організації підсумкового оцінювання якості підготовки майбутніх фахівців у навчальних закладах, було створено систему акредитованих центрів кваліфікаційної атестації випускників. Така система сприяє стандартизації та об'єктивному оцінюванню кваліфікацій, що підвищує суспільну довіру до професійних сертифікатів і дипломів. Цей підхід також сприяє забезпеченню рівного доступу до програм ПОН представників усіх верств населення та підвищенню рівня працевлаштування випускників навчальних закладів.

Отже, *перегляд національних реєстрів кваліфікацій та спрямованість на забезпечення якості результатів навчання через центри кваліфікаційної атестації випускників, а також активна участь бізнесу в реалізації освітніх проєктів*²⁶⁷ ще один важливий напрям розвитку ПОН, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності випускників та їх адаптивність до змін на ринку праці. Особлива увага при цьому надається підготовці фахівців високої кваліфікації, які здатні задовольнити будь-які запити ринку праці²⁶⁸. Державна політика у цьому напрямі створює всі умови для справедливого і прозорого процесу оцінювання якості знань студентів, що підвищує довіру до ПОН.

Важливим аспектом розвитку системи ПОН в Угорщині є *надання фінансової підтримки студентам*. Загальна стипендіальна програма доступна всім студентам навчальних закладів ПОН середнього рівня, включаючи періоди їх практичної підготовки. Студенти, які проходять стажування в компаніях на умовах трудового договору, отримують винагороду, що стимулює їх до активної участі в освітньому

---

²⁶⁵ Hungarian Chamber of Commerce and Industry. (2020). Overview of the New "Szak majegyzék". <https://mkik.hu>

²⁶⁶ Список вищих навчальних закладів Угорщини. (н.д.). Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_вищих_навчальних_закладів_Угорщини

²⁶⁷ Стойка, О. Я. (2023). Цифровізація підготовки вчителів: досвід Угорщини. Ужгородський національний університет. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/63960/1/%D0%9C%D0%A0.%202.pdf>

²⁶⁸ European Commission. (2020). Vocational education and training in Hungary: Short description. Publications Office of the European Union.

процесі. Одноразова стартова допомога по завершенню набуття першої професійної кваліфікації є додатковим стимулом для досягнення високих результатів²⁶⁹. Фінансова допомога у вигляді стипендій стимулює студентів до активної участі в освітньому процесі та досягненні високих результатів²⁷⁰.

Практикоорієнтоване навчання та стажування уможлиблює закріплення теоретичних знань та розвиток професійних навичок, що дає змогу студентам краще підготуватися до майбутньої професійної діяльності. Це в кінцевому підсумку позитивно позначається на підвищенні їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Впровадження означених ініціатив сприяє подальшому розвитку системи ПОН для професійної підготовки кваліфікованих фахівців для різних секторів економіки²⁷¹. Ще однією тенденцією розвитку системи ПОН в Угорщині є *інтеграція бізнес-організацій з освітніми інституціями*. Компанії можуть компенсувати свої державні податки, забезпечуючи умови для реалізації програм дуальної ПОН, що включають як теоретичну, так і практичну підготовку. Інтеграція освіти та бізнесу сприяє створенню гнучкої й адаптивної системи ПОН, здатної реагувати на виклики сучасної економіки²⁷². Це дає змогу залучати додаткові ресурси, інноваційні підходи і кращі практики з різних економічних галузей.

Актуальною тенденцією розвитку системи ПОН в Угорщині є *також впровадження інноваційних технологій в освітній процес*, що передбачає активне використання цифрових платформ, технологій віртуальної та доповненої реальності тощо для забезпечення якості та доступності навчання. Важливим аспектом є розвиток компетентнісного підходу, орієнтованого на формування в студентів не лише професійних знань, але й навичок критичного мислення, креативності та командної роботи. Ключовою тенденцією є *розвиток дуальної форми навчання*. Цей підхід активно впроваджується у багатьох країнах світу і дає змогу студентам отримати практичний досвід роботи ще під час навчання, що значно підвищує їхні шанси на працевлаштування після закінчення навчання²⁷³. Крім того, реалізація дуальних програм ПОН в Угорщині сприяє більш тісній взаємодії між навчальними закладами та бізнесом, що дає змогу краще враховувати потреби ринку праці в освітніх програмах.

Іншою значущою тенденцією є *підвищення ролі безперервної ПОН та навчання впродовж життя*. У сучасному світі, де технології та вимоги до професійних навичок швидко змінюються, необхідність постійного оновлення знань стає критично

---

²⁶⁹ European Training Foundation. (2021). Mapping of Centres of Vocational Excellence. <https://www.etf.europa.eu/>

²⁷⁰ Németh, B. Adult learning and education in Hungary between global and local. The choices and limitations for researchers. *Looking back for the future. Reconsidering adult learning and communities.*, 241.

²⁷¹ Nagy, L. (2021). Trends in vocational education and training in Hungary: Responses to labor market challenges. *Vocational Training Review*, 34(2), 25–40.

²⁷² World Bank. (2020). World Development Report: Learning to Realize Education's Promise. <https://www.worldbank.org>

²⁷³ Dötsch, J. J. Higher education reform in Hungary: a comparative study on the institutional design of the new dual degree programs.

важливою. Це сприяє розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки, що дає змогу працівникам залишатися конкурентоспроможними на ринку праці впродовж усього життя. Актуальною є *персоналізація освітнього процесу*²⁷⁴.

Сучасні технології дають змогу створювати індивідуальні траєкторії навчання студентів. Це сприяє підвищенню мотивації до навчання та кращому засвоєнню знань, адже кожен студент отримує можливість навчатися у своєму темпі²⁷⁵. *Розвиток державно-приватного партнерства у сфері ПОН* є актуальним змістовим складником успішної реалізації освітніх реформ в Угорщині. Співпраця між державними інституціями та приватним сектором сприяє залученню додаткових ресурсів, інновацій та передового досвіду в освітній процес, а також підвищує якість освіти та відповідає на поточні виклики суспільства й економіки²⁷⁶.

Одним із важливих напрямів розвитку системи ПОН в Угорщині є *підтримка інновацій у освітньому процесі*. Використання новітніх технологій та методів навчання сприяє підвищенню ефективності ПОН, що підтверджується діяльністю Національного управління професійної освіти і навчання дорослих (NOVETAL) й Центру підтримки інноваційного навчання (ІКК)²⁷⁷. Зауважимо, що інноваційні підходи до розвитку системи ПОН в Угорщині сприяють не лише оновленню змісту освітніх програм, але й удосконаленню методик викладання²⁷⁸. Наприклад, NOVETAL активно впроваджує Національний реєстр професійних занять, що дає змогу краще адаптувати освітні програми до потреб ринку праці. Також зазначається важливість проведення моніторингу та оновлення цього реєстру, що забезпечує актуальність професійних кваліфікацій та компетентностей у сучасному світі.

Розвиток системи ПОН в Угорщині базується на засадах централізованого підходу до управління якістю підготовки фахівців²⁷⁹. Адміністративні органи координують діяльність, спрямовану на покращення якості освітніх послуг. Вони здійснюють зовнішнє оцінювання систем управління якістю установ ПОН, забезпечуючи дотримання стандартів та підвищення рівня надання освітніх послуг. Важливим напрямом є також розвиток консультування з професійної кар'єри. Діяльність експертів у цій галузі та функціонування відповідних систем сприяють

---

²⁷⁴ Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK). (2021). A szak- és felnőttképzés rendszere Magyarországon. <https://mkik.hu/>

²⁷⁵ Novetál. (2022). Innováció a szakképzésben: Az IKK szerepe és tevékenysége. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal. <https://ikk.hu/innovacio>

²⁷⁶ European Commission. (2020). Dual education in Hungary: Cooperation between schools and businesses. <https://ec.europa.eu/education>

²⁷⁷ Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (NSZF). (2023). A magyar szakképzési rendszer digitális átalakulása. <https://www.nive.hu/>

²⁷⁸ International Labour Organization (ILO). (2021). Skills development in Hungary: Innovations and digital transformation. <https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-employment-and-social-outlook-trends-2023>

²⁷⁹ Стойка, О. Я. (2023). Цифровізація підготовки вчителів: досвід Угорщини. Ужгородський національний університет. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/63960/1/MP.%202.pdf>

ефективному навчанню студентів. Це забезпечує молодим фахівцям можливість правильно обирати професійний шлях і успішно реалізовувати свої кар'єрні плани.

Важливим складником сучасних тенденцій розвитку системи ПОН в Угорщині є *оцінювання та сертифікація вчителів*. Розроблення методології оцінювання педагогів та організація кваліфікаційних іспитів підвищує рівень їхньої професійної компетентності, що безпосередньо впливає на якість ПОН. У разі відсутності акредитованих центрів кваліфікаційної атестації відповідні процедури організовує держава, забезпечуючи, таким чином, належний рівень кваліфікації випускників навчальних закладів і педагогів. Підтримка навчання вразливих груп населення є також важливим завданням державних органів влади. Відділи зайнятості урядових офісів надають необхідну підтримку, спрямовану на інтеграцію цих груп населення на ринку праці. Це сприяє соціальній рівності та економічній стабільності, забезпечуючи доступ до ПОН та професійний розвиток усіх верств населення.

Дедалі помітнішою виявляється тенденція щодо *децентралізації управління ПОН*, адже здійснюється різними міністерствами, які відповідають за конкретні сектори. Це дає змогу краще адаптувати освітні програми до потреб конкретних галузей економіки та забезпечити більш гнучке реагування на зміни на ринку праці. Зауважимо, що *розвиток контенту для проведення професійних іспитів* також є важливим елементом цього процесу, адже передбачає створення методичних вказівок з оцінювання якості знань здобувачів освіти та відповідної документації, що забезпечує об'єктивність та прозорість фахових випробувань. Розроблення централізованого та інтерактивного контенту для іспитів підвищує їх якість і відповідність сучасним вимогам ринку праці, що в свою чергу сприяє підвищенню кваліфікації та компетентності фахівців.

Цифровізація системи ПОН в Угорщині забезпечується Центром підтримки інноваційного навчання (ІКК) шляхом активного впровадження цифрових технологій, зокрема на основі реалізації проєктів GINOP (EDIOP)²⁸⁰. Ці проєкти спрямовані на розвиток цифрових навичок та компетентностей студентів, що робить їх більш конкурентоспроможними на ринку праці. *При цьому важливим є широке застосування в освітньому процесі цифрових ресурсів*²⁸¹, наприклад, *електронних підручників, цифрових платформ для онлайн-навчання тощо*. Це дає змогу забезпечити інтерактивність і доступність освітнього процесу, розвиток навичок самостійної роботи, критичне мислення.

Інтернаціоналізація ПОН в Угорщині також є сучасною тенденцією, яка полягає у *співпраці з міжнародними організаціями та участі у міжнародних проєктах*. Зокрема, NOVETAL координує національні та міжнародні проєкти на різних рівнях

---

²⁸⁰ Balogh, A., & Varga, Z. (2020). Digital transformation in vocational education and training: The role of GINOP projects in Hungary. *Hungarian Educational Review*, 9(3), 45–56.

²⁸¹ BOKOR, T., & TOKER, H. (2020). Digital transformation in education: Hungary versus Turkey. *IN MEDIA & SOCIETY*, 85.

ПОН, включаючи освіту дорослих²⁸². Співпраця з такими організаціями як EUROGUIDANCE, ECVET та EQAVET сприяє підвищенню якості та узгодженості діяльності ПОН на міжнародному рівні. NOVETAL здійснює контроль за діяльністю навчальних закладів ПОН, включаючи оцінювання їх ефективності та освітньої діяльності. Важливим елементом є також управління національною референтною базою сертифікатів Europass, що сприяє прозорості та визнанню професійних кваліфікацій²⁸³.

Варто зазначити, що розвиток системи ПОН в Угорщині *орієнтований на тісну співпрацю з соціальними партнерами та адаптацію освітніх програм до потреб ринку праці*²⁸⁴. Це сприяє підвищенню якості ПОН, її відповідності сучасним вимогам та забезпечує конкурентоспроможність випускників на ринку праці. Залучення соціальних партнерів, таких як *Палата торгівлі та промисловості* відіграє важливу роль у розробленні кваліфікацій для професій ручної праці, акредитації провайдерів практик та наданні контрактів для навчання²⁸⁵. Соціальні партнери активно формують політику ПОН шляхом участі у консультативних органах, таких як Рада інновацій ПОН та секторальні ради з професійних компетентностей. Зауважимо, що Рада інновацій ПОН виконує важливу функцію у прийнятті рішень щодо освітньої політики, здійснює рефлексію та вносить пропозиції для розвитку системи ПОН.

Секторальні ради з професійної компетентності, створені у 2018 р., діють під керівництвом Палати торгівлі та промисловості моніторять тенденції на ринку праці, визначаючи потреби у нових компетентностях і кваліфікаціях. Це дає змогу забезпечити відповідність ПОН актуальним вимогам ринку праці та сприяє її ефективному розвитку. На рівні державних округів Палата торгівлі та промисловості проводить круглий стіл з питань узгодження запитів ринку праці, метою якого є розвиток професійного діалогу між вищою освітою, ПОН та освітою дорослих. Під час круглого столу відбувається обмін важливими розробками, інформацією про ринок праці та професійне навчання, визначаються потреби освітнього сектора і підготовки необхідних матеріалів. Це сприяє створенню більш інтегративної та ефективної системи ПОН, що відповідає потребам економіки відповідного регіону.

Розвиток професійних центрів, які координують теоретичні та практичні освітні заходи, управляють фінансами навчальних закладів та допомагають

---

²⁸² National Office of Vocational Education and Training and Adult Learning. (2021). NOVETAL Annual Report: Enhancing quality and international collaboration in VET. NOVETAL. <https://basicskills.eu/current-members/national-office-of-vet-and-adult-learning/>

²⁸³ MASSON, J. R., Baati, M., & Seyfried, E. (2010). Quality and Quality Assurance in Vocational Education and Training in the Mediterranean Countries: lessons from the European approach. *European Journal of Education*, 45(3), 514-526.

²⁸⁴ Міністерство освіти і науки України. (2015, 14 квітня). Обмін міжнародним досвідом у сфері реформування системи оцінки якості вищої освіти Словачької Республіки та Угорщини. <https://mon.gov.ua/news/obmin-mizhnarodnim-dosvidom-u-sferi-reformuvannya-sistemi-otsinki-yakosti-vishchoi-osviti-slovatskoi-respubliki-ta-ugorshchini>

²⁸⁵ Пуховська, Л. П. (2017). Зарубіжні та історичні аспекти розвитку професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, (14-18), 72–123. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721235/1/Пуховська_ЛП_Nvipro_2017_14_18.pdf

забезпечувати професійну підготовку відповідно до потреб ринку праці²⁸⁶ є важливим складником реалізації ПОН в Угорщині. Професійні школи, що утримуються державою, активно співпрацюють з бізнесом та інноваційними структурами для покращення якості навчання. Це сприяє підвищенню рівня підготовки фахівців та забезпечує їх конкурентоспроможність на ринку праці. Провайдери ПОН, наприклад, державні школи в секторі агропромисловості, також відіграють важливу роль у сучасній системі ПОН. Вони утримуються Міністерством агропромисловості та входять до мережі аграрних шкіл ПОН для спеціалізованої підготовки фахівців у відповідних галузях²⁸⁷.

Одним із важливих напрямів розвитку системи ПОН в Угорщині є *розширення практичного складника професійної підготовки фахівців*. Це сприяє набуттю необхідних навичок та адаптації студентів до виробничих вимог. Таке навчання проводиться на основі підписання трудових контрактів між студентами та компаніями. До 2020 р. координування стажувань здійснювала Палата торгівлі та промисловості, яка також відповідала за акредитацію освітніх провайдерів та реєстрацію трудових контрактів. Проте, з часом з'явилася можливість для компаній створювати спільні секторальні тренінгові центри, що значно підвищило потенціал мікропідприємств у забезпеченні підготовки та перепідготовки робітників для власних потреб²⁸⁸, що особливо важливо для малого бізнесу²⁸⁹.

Програми вищих навчальних закладів, що відповідають п'ятому рівню EQF, передбачають обов'язковий період практики, який зазвичай триває один семестр, мінімум 14 тижнів, і організовується у тісному співробітництві з бізнес - компаніями²⁹⁰. Практика, організована на основі трудових контрактів, забезпечує студентам не тільки можливість навчатися, але й отримувати оплату за свою працю, що є додатковим стимулом для них. Інтеграція практичної підготовки в програми вищої професійної освіти дає змогу студентам здобувати практичний досвід ще під час навчання, а це підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці й зміцнює співпрацю між навчальними закладами та бізнес-компаніями.

Ключовою тенденцією є *інтеграція навчання дорослих у загальну систему освіти, що підвищує її якість і доступність для всіх верств населення*²⁹¹. Відповідно до нової редакції Закону Угорщини про освіту дорослих 2013 р., систему акредитації

---

²⁸⁶ Годлевська, І. В. (2019). Функціонування регіональних центрів освіти дорослих в Угорщині. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719158/1/Годлевськаметод.семинар.pdf>

²⁸⁷ Освіта в Угорщині. (2023). Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/Освіта_в_Угорщині

²⁸⁸ Годлевська, І. В. (2019). Функціонування регіональних центрів освіти дорослих в Угорщині. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719158/1/Годлевськаметод.семинар.pdf>

²⁸⁹ Кристопчук, Т. Є. (2014). Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу. *Кристопчук Тетяна Євгенівна–Київ*.

²⁹⁰ Stoika, O. (2022). Цифровізація професійної підготовки вчителів в Угорщині. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, (2 (51)), 153-156.

²⁹¹ Beszédes, V., & Farkas, É. (2023). Past and present developments in the professionalisation of adult learning and education in Hungary. *Andragoška spoznanja*, 29(2), 87-105.

замінили на нову систему реєстрації та авторизації, що забезпечує прозорість і якість навчальних програм.²⁹² Такий підхід сприяє надавачам освітніх послуг впроваджувати ефективні системи забезпечення якості, відповідно до визначених рамок, що значно підвищує рівень професійної підготовки дорослих. Таким чином, сучасні тенденції розвитку системи ПОН в Угорщині реалізуються шляхом інтеграції системи професійної підготовки фахівців у загальну систему освіти, модернізації законодавчої бази, забезпечення різноманітного сектора надавачів освітніх послуг, активного використання цифрових технологій у професійній підготовці, співпраці між державним і приватним секторами тощо. Ці аспекти створюють умови для підвищення якості ПОН, доступності навчання та професійного розвитку дорослого населення упродовж усього життя, що є важливим для сталого розвитку суспільства та економіки країни.

Система ПОН у **Латвійській Республіці** є важливим компонентом її загальної освітньої системи, що забезпечує підготовку кваліфікованих кадрів відповідно до вимог ринку праці. Спостерігається тенденція щодо збільшення практичного складника змісту програм ПОН. У сучасних освітніх програмах практична підготовка становить від 50% до 65%.²⁹³ Цей підхід забезпечує підвищення рівня практичних навичок студентів та їхньої готовності до роботи після завершення навчання. Впровадження моделі «навчання на робочому місці» стало важливим кроком у розвитку ПОН у Латвії, створивши для студентів умови поетапного теоретичного навчання в навчальних закладах та набуття майбутнього фаху на робочих місцях²⁹⁴. Ця модель охоплює всі рівні професійної підготовки від другого - до четвертого рівнів EQF, що робить її доступною для широкого кола осіб і сприяє залученню роботодавців у процес ПОН. Такий підхід є відповіддю на потреби сучасного ринку праці, який вимагає від працівників не тільки теоретичних знань, але й ґрунтовних практичних умінь.

Суттєвий вплив на зміст підготовки за програмами ПОН має демографічний аспект держави. Спостерігається, що за програмами первинного рівня професійної підготовки (EQF 2), які доступні для вступу молоді з 15 років, навчається приблизно 1% від усіх студентів навчальних закладів. Ця освітня модель забезпечує можливість отримання професійної кваліфікації студентам, які не завершили базову загальну шкільну освіту, інтегруючи їх у ПОН з обов'язковим курсом базової освіти. Успішність таких програм залежить від якості викладання та структури навчальних планів. Результати державної кваліфікаційної атестації студентів після опанування програми є

---

²⁹² Csanádi, G., Csizmady, A., & Róbert, P. (2014). Adult learning in Hungary: Participation and labor market outcomes. In *Adult Learning in Modern Societies* (pp. 264-282). Edward Elgar Publishing.

²⁹³ Brante, I., & Sloka, B. (2021). Work-based Learning—Challenge for Competitive Vocational Education Experience of Latvia.

²⁹⁴ Buligina, I., & Sloka, B. (2020). Work-based-learning development in Latvia: Success and further challenges by views of educators, employers and students.

індикатором якості ПОН та об'єктивним показником знань і вмінь випускників²⁹⁵. Здатність розробників освітніх програм адаптувати їх зміст до змін у технологіях та потребах ринку праці є критично важливою для підготовки кваліфікованих фахівців, спроможних ефективно працювати в непередбачуваних умовах. Сукупність цих факторів визначає поточні та майбутні тренди в розвитку ПОН²⁹⁶ у Латвійській Республіці. Йдеться про *посилення уваги до набуття професійних навичок, орієнтованих на зміни на ринку праці та на вимоги економіки знань*.

Освітні програми стають більш гнучкими й адаптованими до потреб студентів і роботодавців, що демонструє *зміщення акценту з класичних освітніх траєкторій на більш практичні та професійно-орієнтовані*. Основна увага приділяється розвитку короткострокових програм, орієнтованих на формування широкого переліку професійних компетентностей, необхідних для швидкої адаптації на робочому місці. Ці програми, як правило, розраховані на строки від одного до трьох років і формують у студентів професійні компетентності, що відповідають потребам ринку²⁹⁷.

Важливою тенденцією є *наявність умов для переходу до вищих рівнів ПОН*, що дає змогу студентам продовжувати своє навчання шляхом набуття необхідних кваліфікацій в умовах формальної та/або неформальної освіти за програмами підготовки й перепідготовки дорослого населення і працюючих професіоналів. Обсяг означених програм може варіюватися від 160 до 1280 навчальних годин, а їх зміст спрямований на формування актуальних навичок, що забезпечують професійний розвиток та підвищують конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Проведені наукові розвідки свідчать про те, що програми ПОН, які орієнтовані на вимоги ринку праці, демонструють вищу ефективність під час працевлаштування випускників. Такі результати забезпечуються тісною взаємодією між освітніми установами та роботодавцями, що є критично важливим під час розроблення змісту освітніх програм, орієнтованих на реальні потреби економіки²⁹⁸. Відтак можна стверджувати, що система ПОН у Латвійській Республіці наразі переживає період трансформацій, що реалізуються на основі *підвищення гнучкості освітніх програм, зміцнення зв'язків із роботодавцями, а також розширення можливостей для навчання впродовж життя*.

Ці зміни є відповіддю на виклики сучасного світу та зумовлені підтримувати стратегічну мету оновлення змісту професійної підготовки з метою належного забезпечення виробничого процесу. Інтеграція навчальних закладів ПОН з ринком

---

²⁹⁵ Ministry of Education and Science of Latvia. (2020). Development of vocational education and training in Latvia. <https://www.izm.gov.lv>

²⁹⁶ European Commission. (2019). The role of vocational education in fostering innovation in Latvia. <https://ec.europa.eu/education/>

²⁹⁷ Latvijas Izglītības un zinātnes ministrija (2022). Profesionālās izglītības attīstības aktualitātes Latvijā. <https://www.izm.gov.lv>

²⁹⁸ Valsts izglītības attīstības aģentūra. (2020). Profesionālās izglītības un mūžizglītības attīstība Latvijā. <https://www.viaa.gov.lv>

праці відбувається також на основі створення колегіальних консультативних органів, що об'єднують різноманітних стейкхолдерів²⁹⁹. Така співпраця сприяє стратегічному розвитку навчальних закладів та забезпечує адаптацію освітніх програм до нагальних економічних потреб. Ключовим аспектом тут є модернізація змісту ПОН, зокрема шляхом впровадження модульних програм та професійних стандартів, що передбачають вимоги до відповідних кваліфікацій, змісту освітніх програм, а також процедур оцінювання якості освіти³⁰⁰. Ці зміни дають змогу системі ПОН бути більш гнучкою та реактивною щодо змін у технологіях і ринкових умовах.

Провідною є *роль держави у централізованому регулюванні та фінансуванні програм ПОН Латвії*.³⁰¹ За державної підтримки створюються навчальні центри формування професійних компетентностей, залучаються інвестиції у вдосконалення освітньої інфраструктури й навчального обладнання закладів ПОН. Зокрема за підтримки ЄС, інвестиції спрямовуються на підвищення якості та привабливості системи ПОН. Приватні заклади та публічно-приватні партнерства в системі ПОН розширюють свої освітні пропозиції, особливо щодо програм підготовки та перепідготовки дорослого населення, як відповідь на зростаючі потреби у безперервному навчанні й підготовці кваліфікованих робітничих кадрів.

Така тенденція відображає *зміщення акценту від традиційної освіти до більш гнучких, орієнтованих на практичне навчання*. Привабливість ПОН зростає на основі нормативного визнання й сертифікації результатів неформальної та інформальної освіти. Це дає змогу студентам здобувати професійні кваліфікації різними шляхами. *Встановлення процедур оцінювання та критеріїв валідації різних форм професійної підготовки сприяє розширенню можливостей для всіх, хто бажає підвищити свою кваліфікацію, або свій професійний рівень*³⁰². Означені заходи відображають глибокі трансформації й розвиток системи ПОН, що робить її більш відкритою та доступною, а також здатною реагувати на сучасні виклики та потреби суспільства.

У регулюванні системи ПОН у Латвійській Республіці *керівну роль відіграє Міністерство освіти і науки, яке відповідає за 85% студентської аудиторії професійних навчальних закладів*. Розроблені на державному рівні стратегії розвитку системи ПОН та регуляторна політика спрямовані на визначення вимог до якості освітніх послуг і контроль за реалізацією професійної підготовки. Органи державної влади забезпечують комплексний підхід до розроблення професійних стандартів, ліцензування освітніх установ, що, в свою чергу, покликано забезпечити однаковий

---

²⁹⁹ Līce, A. (2019). Managing Facilitation of Employability of Vocational Education Graduates in Latvia.

³⁰⁰ Ministry of Education and Science of Latvia. (2020). Education development guidelines 2021–2027. <https://www.izm.gov.lv>

³⁰¹ European Commission. (2021). Latvia: Skills development and vocational education and training reforms. <https://ec.europa.eu>

³⁰² Cedefop. (2019). Latvia: National qualifications framework and validation practices. <https://www.cedefop.europa.eu>

рівень якості ПОН у країні. Централізоване управління освітою дає змогу Кабінету Міністрів Латвійської Республіки визначати основні напрями розвитку ПОН, включаючи процедури визнання і державної сертифікації набутих кваліфікацій, нострифікації іноземних дипломів.

Важливим є визначення процедур розподілу державних субсидій, спрямованих на підвищення якості освітнього процесу та забезпечення адекватного фінансування програм розвитку ПОН. Через залучення коштів державного бюджету Міністерство освіти і науки сприяє орієнтації освітніх програм на потреби ринку праці. Це включає і розроблення навчальних планів, і підготовку педагогів для забезпечення якісної ПОН. Співпраця держави з муніципалітетами та приватним сектором щодо заснування та управління навчальними закладами дає змогу втілювати інноваційні підходи до освітнього процесу, а також забезпечувати більшу адаптивність до регіональних потреб ринку праці. Впровадження таких моделей як державно-приватне партнерство значно покращує ресурсне забезпечення та інноваційність ПОН, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності реалізації освітніх програм.

У контексті глобалізаційних процесів та міжнародної інтеграції суттєве значення має *взаємне визнання кваліфікацій і забезпечення можливостей для мобільності випускників*. Означені ініціативи і реформи у системі ПОН Латвійської Республіки підкреслюють її стратегічну важливість для розвитку національної економіки і соціального добробуту. Освітня політика, зорієнтована на майбутнє, сприяє створенню стійкої та адаптивної системи ПОН, здатної реагувати на виклики сучасного ринку праці та технологічні зміни, що є ключовими для довгострокового розвитку країни.

Трансформаційні процеси системи ПОН у **Литовській Республіці** відображають зміну підходів до підготовки кадрів з урахуванням вимог ринку праці. Відповідальним за формування й реалізацію політики у сфері ПОН є Міністерство освіти, науки та спорту. Воно розробляє стратегії, спрямовані на удосконалення цієї системи та її інтеграцію з економічними потребами країни. У цьому контексті важливу роль відіграє співпраця з Міністерством економіки, яке бере участь у розвитку людських ресурсів та освітній політиці³⁰³. Спільні зусилля цих установ створюють основу для ефективного планування й реалізації програм ПОН. Суттєве значення в розвитку ПОН Литви має діяльність урядового стратегічного аналітичного центру (STRATA), що забезпечує моніторинг професійної й вищої освіти, досліджень та інновацій, а також прогнозує потреби у нових кваліфікаціях. Завдяки STRATA можливим є оперативне реагування на зміни вимог ринку праці й адаптація освітніх програм до актуальних умов економічного розвитку³⁰⁴. *Широкий спектр програм ПОН*

³⁰³ Ministry of Education, Science and Sport of the Republic of Lithuania. (2023). Education policy in Lithuania. https://smsm.lrv.lt/en/sector-activities/education_1/

³⁰⁴ STRATA – Government Strategic Analysis Center. (2023). Monitoring and forecasting Lithuania's workforce qualifications. <https://strata.gov.lt/en/monitoring-and-forecasting>

орієнтований на різні освітні рівні, починаючи з первинної ПОН у середній школі і закінчуючи післясередніми програмами, дає змогу студентам поступово підвищувати свій рівень кваліфікації.

Одним із ключових аспектів ПОН є модульний підхід до організації навчання, оскільки забезпечує гнучкість програм та можливість їх адаптації до індивідуальних потреб студентів. Мінімальна тривалість освітніх модулів, розрахованих на півроку, складає 30 кредитів. Це дає змогу студентам швидко здобувати необхідні навички та кваліфікації. Тривалість програм первинної ПОН на базі середньої школи до трьох років веде до здобуття кваліфікацій другого рівня EQF і відкриває шлях до подальшого навчання або працевлаштування³⁰⁵.

Варто зазначити, що на рівні старшої середньої школи програми поділені на дві основні траєкторії. Дворічні програми передбачають здобуття кваліфікацій третього рівня EQF та готують студентів до початку трудової діяльності. А трирічні програми забезпечують можливість набути кваліфікації четвертого рівня EQF та диплом матури, який дає можливість вступу до вищих навчальних закладів. Випускники, які подають заявки на продовження навчання у тій же галузі, отримують додаткові бали. Це стимулює їх до подальшого професійного розвитку. Програми ПОН, що пропонуються для опанування після завершення середньої освіти також демонструють інноваційні тенденції. Шість програм п'ятого рівня EQF, які реалізуються на базі професійних коледжів, активно розвиваються й сприяють розширенню можливостей студентів³⁰⁶.

Програми коледжів вищої освіти забезпечують здобуття ступеня професійного бакалавра, а реалізація програм короткого циклу неформальної освіти, що відповідають п'ятому рівню EQF законодавчо не вноrmовується. Це створює додаткові можливості для здобуття вищої професійної освіти. Програми формальної ПОН орієнтовані на студентів, які прагнуть покращити наявну кваліфікацію або здобути нову³⁰⁷. Ці програми мають деякі відмінності у строках та специфіці навчання. Неформальні програми також відіграють важливу роль у розвитку ПОН, надаючи студентам можливість здобути компетентності, необхідні для виконання конкретних робіт³⁰⁸.

Усі програми ПОН реєструються в Реєстрі освітніх програм і кваліфікацій, що забезпечує їх якість та відповідність встановленим стандартам. І хоча первинна ПОН здобувається під час навчання в школі, важливу роль у ній відіграє практична підготовка на робочому місці (WBL). Ця освіта проводиться в шкільних умовах і

---

³⁰⁵ Lithuanian Qualifications Framework. (2022). Modular vocational education programs in Lithuania. <https://kpmc.lrv.lt/en/information-307/qualifications-framework-5549/>

³⁰⁶ ReferNet Lithuania. (2022). VET in Europe: National system overview 2022. Cedefop. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4093>

³⁰⁷ Eurydice. (2023). Higher education in Lithuania: Short cycle education. European Commission. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/lithuania_en

³⁰⁸ Ministry of Education, Science and Sport of the Republic of Lithuania. (2021). Register of study and training programmes. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. <https://www.smm.lt/>

завершується обов'язковим проходженням практики тривалістю від 110 до 220 годин у компаніях³⁰⁹.

Секторальні центри практичного навчання створюють належні умови для якісної практичної підготовки, що є національним пріоритетом Литви на рівні політичних ініціатив. Проведення кваліфікаційної атестації відокремлено від освітнього процесу, що підвищує об'єктивність оцінювання. Починаючи з 2022 року кваліфікаційна атестація випускників проводиться спеціально визначеними професійними установами спільно з оцінювачами з акредитованих установ. Соціальні партнери освітніх установ, а саме представники бізнес-структур, підприємств, асоціацій роботодавців активно залучаються до розроблення нових кваліфікацій, стандартів і програм ПОН. Відбулося посилення ролі секторальних професійних комітетів у формуванні професійних кваліфікацій та плануванні прийому майбутніх студентів на навчання.

Зазначимо, що програми ПОН у навчальних закладах додаткової освіти (CVET) реалізуються і регулюються централізовано державою. Починаючи з 2018 року особи можуть безкоштовно здобути дві кваліфікації на базі ПОН, тоді як навчання на програмах (CVET) є платним для здобувачів, виняток становлять безробітні, навчання яких підтримується проектами Європейського соціального фонду (ESF)³¹⁰. Система фінансових ваучерів дає змогу безробітним обирати навчальний заклад, а контрактна система сприяє працевлаштуванню після завершення навчання. Водночас демографічний спад молодого населення спричинив значне зменшення кількості студентів у програмах ПОН за останні шість років.

У той же час, частка дорослого населення, які навчаються за програмами CVET стабільно зростає. Серед студентів CVET у 2021 році 69% становили дорослі віком від 25 до 64 років. Ця тенденція свідчить про зростання потреби дорослих людей у підвищенні кваліфікації та/або перекваліфікації відповідно до змінних вимог ринку праці³¹¹. Іншою важливою тенденцією розвитку ПОН у Литовській Республіці є перехід на компетентнісно орієнтовані освітні програми, що базуються на чітко визначених результатах навчання. З 2018 року в Литві розробляються стандарти кваліфікацій для усіх економічних секторів. На їх основі програми ПОН перепрофільовані у модульні³¹². Це дає студентам можливість обирати індивідуальні освітні модулі, а також найбільш сприятливий спосіб і темп навчання.

---

³⁰⁹ Čiučiulkienė, N., Stupelienė, G. I., & Pugevičius, A. (2022). The development of professional teachers' competencies in work based learning process. *Socialinis ugdymas/Social Education*, 58(2), 81-97.

³¹⁰ Parliament of the Republic of Lithuania. (2018). Vocational Education Law of the Republic of Lithuania. Official Gazette. <https://www.e-tar.lt>

³¹¹ Statistics Lithuania. (2022). Adult participation in vocational education and training. <https://www.stat.gov.lt>

³¹² Cedefop. (2021). Lithuania: Developing modular vocational education programmes. European Centre for the Development of Vocational Training. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/nqfs-online-tool/countries/lithuania-2018>

Однією з важливих тенденцій є *впровадження системи фінансування професійних шкіл на основі фінансування на душу населення*. Цей підхід забезпечує більш справедливий розподіл фінансових ресурсів і підвищує ефективність управління навчальними закладами³¹³. Також реалізується затвердження порядку зарахування студентів на профінансовані державою програми ПОН, що сприяє прозорості та відкритості процесу відбору і зарахування студентів на навчання. Важливу роль у вдосконаленні та адаптації ПОН до змінних умов ринку праці відіграє Центр розвитку кваліфікацій (КРМРС), який займається розробленням кваліфікаційних стандартів і освітніх програм. Цей центр забезпечує оцінювання та визнання компетентностей, здобутих шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти на базі визначених провайдерів ПОН та центрів оцінювання компетентностей.

Таким чином, забезпечується *гармонізація освітніх програм із потребами сучасного ринку праці*. Зазначимо, що Закон «Про професійну освіту і навчання» посилив роль секторальних професійних комітетів (СПС), які стали важливими консультативними органами³¹⁴. СПС забезпечують співпрацю між усіма зацікавленими сторонами у певному освітньому секторі, беруть активну участь у обговореннях кваліфікаційних стандартів та затвердженні нових освітніх програм. Вони також надають консультації щодо планування навчання без відриву від роботи та реалізації короткострокових програм вищої освіти. Ця взаємодія сприяє підвищенню якості ПОН та її відповідності до вимог роботодавців.

Важливою тенденцією розвитку системи ПОН у Литовській Республіці є *реформування управління, механізмів фінансування та забезпечення якості*. Ці реформи спрямовані на підвищення престижу ПОН та її привабливості серед студентів, учителів, тренерів і компаній. Запровадження нових підходів до фінансування та управління допомагає залучити додаткові ресурси й підвищити ефективність освітнього процесу. Це також стимулює реалізацію інновацій та розвиток нових методик навчання для підвищення якості ПОН. Зокрема, механізми забезпечення якості освіти передбачають оцінювання програм ПОН, а також акредитацію органів оцінювання компетентностей. Це дає змогу створити ефективну систему моніторингу та контролю за рівнем якості надання освітніх послуг.

У результаті таких заходів підвищується довіра до ПОН з боку роботодавців та суспільства в цілому. Однією з ключових тенденцій розвитку системи ПОН у Литві є *впровадження інноваційних технологій в освітній процес*. Зокрема, цифровізація ПОН сприяє покращенню якості навчання й адаптації освітніх програм до потреб ринку праці. Це також відкриває нові можливості для студентів, надаючи їм доступ до сучасних навчальних ресурсів і технологій. Таким чином, актуальні тенденції розвитку

---

³¹³ Valstybinė švietimo strategija 2013–2022 m. (2013). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. <https://www.smm.lt/>

³¹⁴ Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras. (2020). Kvalifikacijų plėtros ir mokymų sistemos stiprinimas. <https://www.kpmc.lt/kpmc/>

системи ПОН у Литовській Республіці забезпечують комплексні заходи, спрямовані на підвищення якості та привабливості системи ПОН, яка відповідає вимогам часу та потребам суспільства.

Зміни в системі ПОН **Республіки Польща** спрямовані на підвищення її якості та ефективності відповідно до потреб ринку праці. Особливий акцент робиться на *інтеграції професійних та загальноосвітніх курсів, що визначає новий підхід до формування освітніх програм у старшій школі*³¹⁵. Це спрямовано на створення гнучких освітніх траєкторій, які дають змогу забезпечити безперервне навчання та швидку адаптацію студентів до вимог ринку праці. Впровадження означеного підходу сприяє підвищенню кваліфікації молоді та їхній конкурентоспроможності³¹⁶. Створення багаторівневої системи управління ПОН дає змогу здійснювати якісне планування та адаптацію навчальних курсів до регіональних потреб.

Реалізація централізованих та децентралізованих управлінських підходів сприяє не тільки ефективному адмініструванню, але й забезпечує відповідність освітніх програм актуальним вимогам економіки³¹⁷. Така модель менеджменту сприяє рівному доступу до якісної ПОН, що є важливим для сталого розвитку суспільства. Зауважимо також, що ПОН у Республіці Польща активно реагує на вимоги ринку, оновлюючи зміст навчальних курсів. Це забезпечує підготовку фахівців з професійними компетентностями, що відповідають специфічним потребам різних галузей. Розвиток таких програм сприяє підвищенню кваліфікаційного рівня працівників, що є невід'ємним складником забезпечення продуктивності національної економіки.

Інтеграція освітніх програм для людей з особливими потребами демонструє зобов'язання щодо інклюзивності та створення рівних можливостей для всіх. Важливим аспектом сучасної ПОН у Польщі є залучення соціальних партнерів у процес формування освітньої політики та стандартів. Активна взаємодія з роботодавцями, профспілками й іншими зацікавленими сторонами дає змогу забезпечити актуальність і практичну спрямованість освітніх програм³¹⁸. Консультації й участь у процесі освітнього планування сприяють адаптації ПОН до змінних умов ринку та глобальних викликів. Це забезпечує високу реактивність ПОН на зовнішні проблеми та підготовку фахівців, здатних ефективно взаємодіяти в сучасному професійному середовищі.

Серед сучасних тенденцій розвитку системи ПОН у Республіці Польща можна виокремити *орієнтацію на інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, а*

---

³¹⁵ Koziółek, S. (2018). Vocational education and training in Poland – key changes and challenges. *Vocational Education Journal*, 23(4), 12–19. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0010.5753>

³¹⁶ Mazurkiewicz, G. (2009). Adult Educators: an example of the new approach to lifelong learning in Poland. *European Journal of Education*, 44(2), 243-255.

³¹⁷ Sobiecki, R. (2019). Interwencjonizm, ale jaki?. *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, 51(2), 4-7.

³¹⁸ Benke, M., & Rachwał, T. (2022). The evolution of vocational education and training in Hungary and Poland 1989–2035. *Hungarian Educational Research Journal*.

також зміцнення зв'язку освітніх програм із реальними потребами ринку праці. Відповідно, модель професійного навчання охоплює шкільні короткострокові програми, а також програми коледжів, забезпечуючи студентам можливості для здобуття професійної кваліфікації на рівні, визнаному Європейською рамкою кваліфікацій³¹⁹. Зазначимо, що розвиток системи ПОН у Республіці Польща орієнтується на адаптацію до вимог ринку праці з можливістю забезпечення студентам проходження стажувань та практик на реальних робочих місцях. Це дає змогу не тільки набувати знань, але й миттєво застосовувати їх на практиці³²⁰, що особливо актуально в умовах зростаючих вимог до кваліфікації робітників на ринку праці, де велике значення мають вміння швидко адаптуватися і навчатися в процесі роботи.

Інтеграція навчання і практичної діяльності є не лише тенденцією, але й вимогою часу, що відображається у структурі багатьох освітніх програм, де практичне навчання стало обов'язковою частиною освітнього курсу³²¹. Отже, *заклади ПОН все більше фокусуються на розвитку партнерства з підприємствами та організаціями, щоб забезпечити студентам доступ до реальних робочих місць і можливостей для стажувань*. Активне впровадження програм, які містять практичну підготовку в освітній процес, потребує від навчальних закладів не лише адаптації курсів до потреб економіки, але й суттєвого оновлення освітньої інфраструктури та методів викладання. Ці зміни дають змогу створити освітнє середовище, що підтримує безперервне навчання і розвиток професійних компетентностей, необхідних сучасному ринку праці.

У реалізації сучасної ПОН акцентується важливість гнучкості й адаптивності професійної підготовки фахівців. Навчальні заклади мають можливість автономно розробляти та адаптувати освітні програми і навчальні плани, що дає змогу змінювати моделі навчання на будь-якому етапі, відповідно до змін на ринку праці. Курси підвищення професійної кваліфікації та післядипломна освіта стають все більш популярними і доступними не тільки в традиційних навчальних закладах, але й у різноманітних центрах практичної підготовки. Це забезпечує можливість продовження навчання впродовж усього життя, відповідно до власних кар'єрних амбіцій і потреб професійного розвитку. Особливістю таких програм є спрямованість на практичне застосування отриманих навичок, що підвищує їх цінність на ринку праці.

У системі ПОН Республіки Польща важливим аспектом є *регулярне оновлення професійних кваліфікацій*. Це передбачає активну взаємодію навчальних закладів з різними зацікавленими сторонами, а саме –представниками роботодавців та органів влади, що забезпечує релевантність і актуальність навчальних курсів. Кожна професія

---

³¹⁹ Państwowa Komisja Akredytacyjna. (2020). Raport o stanie kształcenia zawodowego w Polsce. Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej. <https://www.gov.pl/web/edukacja/>

³²⁰ Górnjak, J. (2015). Kompetencje Polaków a potrzeby rynku pracy: Raport z badań. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. <https://www.ue.krakow.pl/>

³²¹ Cedefop. (2022). Vocational education and training in Poland: A comparative analysis. Publications Office of the European Union. <https://www.cedefop.europa.eu/>

містить вимоги до набуття кваліфікацій, які потребують певного рівня знань і навичок, які підтверджуються шляхом проходження державної кваліфікаційної атестації³²². Централізовано організовані зовнішні професійні екзамени та визнання неформальної освіти стають все більш значущими у контексті міжнародної інтеграції та стандартизації професійних кваліфікацій. Такі підходи сприяють уніфікації й визнанню професійних навичок на різних рівнях, забезпечуючи кращу мобільність працівників. Це, в свою чергу, підтримує *зростання трансграничної зайнятості та сприяє більшій конкурентоздатності на міжнародному рівні*.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Польща відображають підвищення ролі регіонального та місцевого управління освітою в контексті реагування на специфічні потреби ринку праці³²³. Це сприяє децентралізації влади та наданню більшої автономії регіональним освітнім інституціям, що, в свою чергу, забезпечує гнучкість у прийнятті ефективних рішень на місцевому рівні. Роль Рад директорів як консультативних органів професійних шкіл свідчить про зростаючу значимість співробітництва у формуванні освітніх політик на основі інтеграції ПОН з ринком праці. Наразі спостерігається збільшення кількості програм дуальної освіти, за результатами якої студенти одночасно набувають теоретичні знання в освітній установі та практичний досвід на робочому місці. Такі програми не лише забезпечують студентів релевантними навичками, але й сприяють кращій адаптації молодих спеціалістів до умов реального професійного середовища³²⁴.

Розвивається також цифрова освіта та використання електронних засобів у професійному навчанні. Впровадження цифрових технологій та електронних освітніх платформ дає змогу зробити ПОН більш доступною й ефективною³²⁵. Це особливо важливо у контексті глобальних тенденцій щодо *цифровізації праці, де вміння впроваджувати та використовувати новітні технології стають критично важливими*. Останнім часом *інтеграція освіти з громадськими та соціальними ініціативами* також визначає розвиток ПОН у Республіці Польща. Це передбачає не лише формування професійних компетентностей, але й розвиток соціальних навичок, що є невід'ємним складником успішної кар'єри осіб у будь-якій сфері. Такий підхід сприяє всебічному розвитку фахівців, здатних ефективно взаємодіяти в сучасному соціокультурному просторі, де технології та глобалізація змінюють вимоги до кваліфікації робочої сили.

---

³²² Ministerstwo Edukacji i Nauki. (2022). Klasyfikacja zawodów szkolnictwa branżowego. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/klasyfikacja-zawodow-szkolnictwa-branzowego>

³²³ Kwiatkowski, S. M. (2018). Vocational education and training in Poland: Strengths, weaknesses, opportunities, and threats. *Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja*, 21(2), 39–52.

³²⁴ Binytska, K., & Nahorni, Y. (2019). Dual model of professional training of the future specialists: by the example of Ukraine, the republic of Poland and Romania. *Молодь і ринок*, (4), 32-36.

³²⁵ Ministry of Digital Affairs. (2021). Digital transformation in vocational education in Poland. <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/vocational-education>

З огляду на економічну ситуацію в Польщі, можна спостерігати зміни в структурі та організації системи ПОН. Це дає змогу розглядати цю країну як приклад успішної адаптації освітніх інституцій до потреб ринку праці. Зазначимо, що диференціація типів професійних шкіл у Республіці Польща, включно з професійними школами на базі середньої освіти, професійно-технічними середніми закладами освіти та галузевими освітніми установами, відображає прагнення уряду до забезпечення широкого спектру освітніх траєкторій, які відповідають специфічним потребам економіки.

Цей підхід не лише забезпечує різноманітність професійних кваліфікацій, але й дає змогу студентам вибирати навчання, яке найкраще відповідає їхнім індивідуальним інтересам та кар'єрним амбіціям. Участь місцевих органів влади та регіональних рад ринку праці у процесі прийняття рішень про створення або модифікацію освітніх програм є важливим аспектом забезпечення відповідності ПОН потребам ринку. Такий підхід не лише забезпечує більшу гнучкість освітнього процесу, але й стимулює місцеві навчальні заклади до активної участі в розвитку регіональної економіки. Отже, сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Польща орієнтуються на збільшення гнучкості, інтеграції та відповідності освітніх програм потребам ринку праці. Підхід Польщі до розвитку системи ПОН може слугувати зразком для інших країн, які прагнуть оптимізувати свої освітні системи відповідно до сучасних викликів.

Система ПОН у **Словацькій Республіці** не лише залишається важливим складником освітньої структури країни, але й адаптується до сучасних вимог, надаючи більше можливостей для продовження навчання у закладах вищої освіти. З 2020 року переважна частка учнів, які завершили середню освіту, обирають саме ПОН з можливістю подальшого навчання в університетах, тому диверсифікація програм ПОН сприяє залученню більш широкої аудиторії студентів³²⁶. Різноманітність програм, які пропонують навчальні заклади ПОН, включаючи чотирирічні теоретично орієнтовані програми та програми з поглибленим практичним навчанням, відкриває шлях до здобуття кваліфікацій, що визнаються на національному рівні. Це свідчить про тенденцію до *забезпечення гнучкості та мобільності в рамках освітньої траєкторії студентів*. Інтеграція дуальної ПОН, започаткована у 2015 році, зміщує наголос на практичне опанування змісту навчальних матеріалів, що дає змогу студентам набувати реального досвіду професійної діяльності під час навчання³²⁷. *Відповідність національних програм для шкільної та дуальної ПОН сприяє уніфікації освітнього процесу і забезпечує високий рівень якості професійної підготовки в обох напрямках*. Зауважимо, що державне фінансування навчальних закладів усіх типів, включаючи

---

³²⁶ Eurydice Slovakia. (2021). *Vocational education and training in Slovakia*. Ministry of Education, Science, Research and Sport of the Slovak Republic.

³²⁷ CEDEFOP. (2018). *Slovakia: Vocational education and training in Europe VET in Europe database – detailed VET system description*. European Centre for the Development of Vocational Training. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/slovakia-2019>

приватні та церковно-афільовані, сприяє рівному доступу до якісної ПОН. Ця політика забезпечує державну підтримку розвитку ПОН, залучаючи необхідні ресурси для її реалізації та розвитку. Означений підхід поширюється навіть на освітні програми, що не регулюються Законом про професійну освіту, відображаючи гнучкість державного освітнього менеджменту. Це відкриває додаткові можливості для здобуття професійних кваліфікацій у спеціалізованих галузях економіки, підвищуючи цінність ПОН серед студентів і роботодавців.

Важливою тенденцією розвитку системи ПОН у Словацькій Республіці є *інклюзивність, що реалізується у відповідних програмах професійної підготовки, адаптованих для студентів зі спеціальними освітніми потребами*. Цей підхід у ПОН спрямований на забезпечення рівних можливостей для всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх фізичних чи інтелектуальних особливостей. *Упровадження програм післядипломної професійної освіти в системі ПОН* є ще однією важливою тенденцією професійної підготовки фахівців у Словаччині. Популярність дворічних програм перепідготовки та підвищення кваліфікації підтверджує зростаючу потребу в постійному професійному розвитку та навчанні впродовж усього життя. Післядипломні програми ПОН дають змогу випускникам навчальних закладів середнього рівня здобути другу кваліфікацію або оновити компетентності з існуючої, що є відповіддю на динамічні вимоги ринку праці.

Впроваджуються також практико-орієнтовані «терціарні» – бакалаврські програми, які відходять від традиційної академічної освіти і пропонують більш гнучкі й практичні форми набуття спеціалізованих знань і навичок. Нові бакалаврські програми більше орієнтовані на практичні аспекти професійної підготовки і спрямовані на забезпечення студентам необхідних навичок відповідно до вимог ринку праці, що є важливим чинником успішного працевлаштування.

Варто наголосити на змінах в управлінських підходах до нормативно-правового регулювання реалізації освітніх програм ПОН та програм освіти дорослих. Запровадження ліцензування та акредитації певних програм свідчить про посилення контролю за якістю освітніх послуг, що є важливим для дотримання стандартів ПОН³²⁸. Водночас, багато освітніх ініціатив у сфері ПОН залишаються нерегульованими. Це забезпечує варіативність у їх реалізації та відкритість системи до впровадження інновацій і експериментів в освітньому процесі.

До особливостей системи ПОН Словаччини варто віднести *інтеграцію загальноосвітніх програм із професійними курсами*, що стає все більш актуальним в умовах глобальних економічних та соціальних змін. Ця тенденція свідчить про прагнення освітніх систем до більш глибокого зв'язку з реальними потребами ринку

---

³²⁸ Ministry of Education, Science, Research and Sport of the Slovak Republic. (2019). *Act No. 61/2015 Coll. on vocational education and training*.

праці³²⁹. Це сприяє кращій професійній підготовці здобувачів освіти до їхньої майбутньої кар'єри. Синтез загальноосвітньої теоретичної підготовки з професійними навичками у рамках програм ПОН створює базові умови для здобуття молоддю не лише теоретичних знань, але й практичних умінь. Зміни в законодавчій базі країни, що проводяться з 2015 року, створили необхідні передумови для залучення бізнесу до освітнього процесу, зокрема, це стосується підтримки дуальної моделі ПОН³³⁰.

Нормативними вимогами передбачено фінансування дуальної освіти з державного бюджету та визначено права й обов'язки представників навчальних закладів і роботодавців. Така взаємодія не тільки зміцнює зв'язки з бізнес структурами, але й сприяє оновленню навчальних планів з огляду на актуальні потреби економіки. Важливим кроком, спрямованим на оптимізацію ПОН, є *розвиток галузевих рад, які доводять до закладів професійної освіти актуальні запити ринку праці щодо професійних компетентностей робітників*.

Такий підхід забезпечує відповідність освітніх програм вимогам сучасного виробництва у контексті швидких технологічних змін. Зазначимо також, що під час проходження десятирічної обов'язкової шкільної освіти учні зобов'язані принаймні один рік опановувати програми ПОН для зниження раннього відтоку здобувачів із системи. Отже, сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Словацькій Республіці відображають глобальні зміни у світовій економіці та працевлаштуванні, підкреслюючи значення адаптивності освітніх систем до змінних вимог ринку праці. ПОН не тільки забезпечує студентам необхідні навички для майбутнього, але й сприяє їхньому працевлаштуванню, що є важливим для успішної інтеграції молоді на ринку праці.

Реорганізація системи управління ПОН у 2009 р., а також у 2015 р. та у 2018 р. свідчить про прагнення до оптимізації професійної підготовки та її максимальній інтеграції з сучасними вимогами ринку праці. Нова архітектура управління забезпечує координацію дій урядових і регіональних органів влади з роботодавцями й навчальними закладами. У формуванні стратегічних напрямів розвитку цього сектору ключову роль відіграє Національна рада професійної освіти, яка опікується розробленням регіональних і галузевих освітніх стратегій, забезпечуючи вдосконалення та відповідність програм ПОН сучасним вимогам. Це, в свою чергу, веде до більшої затребуваності випускників та підвищує загальний рівень кваліфікації робочої сили. В системі управління ПОН зростає роль регіональних рад, діяльність яких спрямована на підтримку і розвиток регіональних освітніх ініціатив.

Означена практика передбачає обговорення та планування потреб у професійному навчанні з урахуванням регіональних особливостей і економічних запитів. Консультативна діяльність рад забезпечує зв'язок між навчальними закладами

---

³²⁹ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. (2019). Stratégia modernizácie odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku 2019 – 2025. <https://www.minedu.sk/>

³³⁰ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/61/>

і ринком праці. Ініціативи галузевих рад також істотно впливають на динаміку розвитку ПОН³³¹. Діяльність галузевих рад спрямована на розроблення професійних стандартів, визначення ключових компетентностей, узгодження освітніх стандартів з реальними вимогами робочих місць, оцінювання та сертифікацію компаній, які забезпечують практичне навчання. Заходи, що проводяться галузевими радами, сприяють міцному зв'язку між теоретичними знаннями та практичними навичками, підвищуючи, таким чином, ефективність професійної підготовки.

Серед актуальних напрямів розвитку системи ПОН Словаччини спостерігається також тенденція щодо *демократизації управління освітніми установами*. Шкільні ради, до яких входять представники педагогічного персоналу, засновники, батьки та студенти, беруть активну участь у формуванні стратегій розвитку професійних шкіл і можуть впливати на діяльність їх керівництва.³³² Це сприяє залученню всіх стейкхолдерів у процес прийняття управлінських рішень та підвищує відповідальність директорів за управління навчальними закладами ПОН. Існує значна кількість освітніх інституцій, заснованих органами самоврядування регіонів, що відображає важливість внеску місцевих громад у розвиток ПОН. Регіональне управління ПОН дає змогу враховувати локальні особливості та потреби ринку праці на місцях, а також сприяє більш цілісному та адаптивному підходу до розвитку системи ПОН. Відповідно, програми ПОН кожного регіону коригуються за регіональними економічними прогнозами та даними про працевлаштування випускників.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у **Республіці Словенія** значною мірою визначаються необхідністю постійного оновлення знань і навичок фахівців. Це відображається у законодавчих актах, таких як Закон про навчання впродовж життя, спрямований на забезпечення нормативних передумов для розвитку відповідних освітніх програм³³³. Означені заходи не тільки підтримують безперервну освіту дорослого населення, але й забезпечують фінансові стимули освітнім провайдерам, сприяють запровадженню нових освітніх програм. *Участь бізнес-структур у фінансуванні розвитку ПОН розширюється шляхом повернення внесків до національного фонду навчання*³³⁴. Це передбачає надання навчальних місць студентам у рамках програм додаткової ПОН та забезпечує мотивацію розвитку навчально-практичних модулів, які є важливими для реалізації професійних навичок у реальному виробничому середовищі.

---

³³¹ Štátny inštitút odborného vzdelávania. (2021). Úloha sektorových rád v systéme odborného vzdelávania a prípravy. <https://siov.sk/>

³³² Vantuch, J., & Jelínková, D. (2007). Vocational Education and Training in Slovakia. *Thematic Overview, Bratislava: Third Edition.* [Prepared as the background report for CEDEFOP].

³³³ Slovenian Parliament. (2013). Act on Lifelong Learning (Zakon o vseživljenjskem učenju). Official Gazette of the Republic of Slovenia, No. 65/13. <https://www.uradni-list.si>

³³⁴ Institute of the Republic of Slovenia for Vocational Education and Training (CPI). (2020). Guidelines for Corporate Involvement in Vocational Training. CPI Publications. <https://www.cpi.si>

Крім того, важливим аспектом є *інтеграція ПОН із ринком праці, що підтримується фінансуванням від Європейського соціального фонду*. Програми, які поєднують теоретичне навчання з практичним навчанням та стажуванням, значно підвищують шанси студентів на успіх у майбутній кар'єрі. Це підтверджується широким використанням навчальних кредитів, які є частиною активної ринкової політики і забезпечують зв'язок між навчанням та потребами працевластуваних³³⁵. Також існують програми, спрямовані на розвиток професійних компетентностей фахівців відповідно до потреб економіки через структуровані стажування. Законодавчі ініціативи щодо внесення змін до системи ПОН передбачають обов'язкові стажування в програмах професійної підготовки. Це свідчить про *стратегічний підхід до розвитку кваліфікацій, який потребує комплексного втручання на рівні національної освітньої політики*. Інноваційні програми, що реалізуються в рамках додаткової ПОН, підкреслюють значення практичного застосування здобутих знань та вмінь³³⁶.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Словенія значною мірою визначаються законодавчими ініціативами, які *внормовують питання структури та фінансування освітніх програм, є основою для розвитку професійних кваліфікацій, що відповідають потребам сучасного ринку праці, забезпечують стабільність та передбачуваність у підготовці кадрів, сприяючи відповідності освітньої системи економічним потребам*. Інтенсивна співпраця Міністерства освіти з Міністерством праці та соціальними партнерами свідчить про *поєднання зусиль усіх зацікавлених сторін до процесу розроблення освітньої політики*.

Систематичне залучення представників роботодавців до консультативних рад є гарантією відповідності освітніх програм сучасним вимогам бізнес індустрії. У свою чергу, навчальні заклади ПОН забезпечують більш ефективну підготовку майбутніх фахівців та їхню зайнятість після завершення навчання. Використання державних інституцій для моніторингу та підтримки навчальних закладів сприяє підвищенню якості реалізації ПОН в країні. Інститут професійної освіти і навчання (CPI) Республіки Словенія³³⁷, відіграє важливу роль у розробленні стандартів і освітніх методик, що оновлюються відповідно до новітніх педагогічних та технологічних досягнень. Це стосується зокрема широкого впровадження в ПОН *цифрових технологій та новітніх методів навчання, які враховують індивідуальні особливості та потреби студентів*. Інша важлива тенденція полягає у поширенні програм навчання дорослих та їхнього *безперервного професійного розвитку*. Словенський інститут освіти дорослих, зокрема, відіграє важливу роль у цьому процесі, сприяючи реалізації освітніх програм, які дають

---

³³⁵ European Social Fund (ESF) in Slovenia. (2019). Strengthening the Employability of Young People through Education. <https://www.esf.si>

³³⁶ Ministry of Education, Science and Sport of the Republic of Slovenia. (2021). Vocational Education and Training Act. Official Gazette of the Republic of Slovenia, No. 81/21. <https://www.gov.si/en/state-authorities/ministries/ministry-of-education/>

³³⁷ Institute of the Republic of Slovenia for Vocational Education and Training (CPI). (2023). Digital Transformation in Vocational Education. CPI Publications. <https://www.cpi.si>

змогу дорослим продовжувати навчання на всіх етапах життя. Це важливо для підтримки та розвитку професійних компетентностей робочої сили та її адаптації до постійно змінюваних умов праці й технологій³³⁸. Організація діяльності Словенського агентства забезпечення якості освіти на основі національних та міжнародних вимог до якості професійної підготовки свідчить про долучення ПОН до процесів освітньої глобалізації та інтернаціоналізації. Функціонування агентства забезпечення якості стимулює навчальні заклади до постійного підвищення стандартів, що відповідають міжнародним вимогам та забезпечують високу конкурентоспроможність випускників³³⁹.

Сучасні тенденції розвитку ПОН у Словенії також відображають *зростання впливу державного управління та централізації управлінських процесів*. У цих процесах держава виступає як основний регулятор освітніх ініціатив, забезпечуючи не лише необхідне фінансування, але й приймаючи активну участь у формуванні управлінських структур навчальних закладів, централізовано реалізуючи контроль за якістю освітніх послуг³⁴⁰. Управління навчальними закладами здійснюється через ради, які складаються з представників різних зацікавлених сторін, включаючи представників держави, вчителів, батьків, студентів та ін. Такий підхід дає змогу забезпечити належне реагування на потреби всіх учасників освітнього процесу, чітке дотримання вимог чинного законодавства, реалізувати сучасні методи управління та контролю за освітньою діяльністю. Це, в свою чергу, сприяє створенню умов для більш виваженого та ефективного процесу професійної підготовки фахівців у країні.

Директори навчальних закладів мають значну автономію у педагогічному керівництві, що дає їм змогу адаптувати освітні програми під специфічні потреби студентів та ринку праці³⁴¹. Водночас, *професійна автономія вчителів забезпечується правом обирати методики та дидактичні підходи до організації навчання, стимулює інноваційність і підвищує якість ПОН*. Рішення щодо створення освітніх інституцій, забезпечення фінансування ПОН, розвитку освітніх програм приймаються на національному рівні. Це означає, що *централізована політика продовжує бути важливим чинником у формуванні освітнього ландшафту, що дає змогу уряду ефективно реагувати на загальнонаціональні виклики та цілі в сфері ПОН*. Водночас, *освітня політика держави передбачає збереження гнучкості управлінських стратегій на місцевому рівні для адаптації їх до регіональних потреб*.

---

³³⁸ Slovenian Institute for Adult Education. (2022). Annual Report on Adult Education in Slovenia. <https://www.acs.si>

³³⁹ Slovenian Quality Assurance Agency for Higher Education (NAKVIS). (2021). Quality Assurance Standards for Vocational Education and Training. <https://www.nakvis.si>

³⁴⁰ Ministry of Education, Science and Sport of the Republic of Slovenia. (2020). Governance and Funding in Vocational Education. <https://www.gov.si/en/policies/education-science-and-sport/>

³⁴¹ Eurydice Slovenia. (2023). Autonomy and Innovation in Vocational Education. <https://www.eurydice.si>

Існують різні форми організації діяльності вищих навчальних закладів залежно від форми власності (державний чи приватний) та типу інституції (незалежний коледж чи підрозділ іншої організації). Управління в цих навчальних закладах здійснюється педагогічними радами або директорами, що знову ж таки підкреслює змішаний характер управління, поєднує централізовані директиви з елементами місцевого самоврядування. Таким чином, сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Словенія характеризуються *поєднанням державного контролю та децентралізації управління, що створює умови для балансу між єдністю вимог стандартів та індивідуалізацією освітніх потреб* тих, хто навчається.

Сучасні тенденції розвитку ПОН у **Республіці Кіпр** свідчать про активну адаптацію освітньої системи до змінних потреб ринку праці. Ключові відомства країни, такі як Міністерство освіти та Міністерство праці координують свої зусилля для інтеграції теоретичних і практичних складників ПОН, що сприяє створенню гнучкої та адаптивної освітньої мережі. Значна увага приділяється *доступності ПОН на різних освітніх рівнях, включаючи середню та вищу освіту*. Так, технічні школи на Кіпрі пропонують програми, що передбачають як загальнотеоретичну, так і професійно-практичну підготовку, відповідно до потреб студентів, які орієнтовані або на продовження навчання у вищих навчальних закладах, або на швидкий вихід на ринок праці³⁴².

До сучасних тенденцій також можна віднести *розширення можливостей горизонтального та вертикального переходу між різними освітніми програмами та рівнями освіти, що дає змогу студентам більш гнучко планувати свою освітню траєкторію*. Така система є відповіддю на зростаючі вимоги ринку праці, де цінуються як спеціалізовані професійні знання, так і універсальні навички. Важливо підкреслити роль влади у розвитку людських ресурсів Кіпру (HRDA), яка сприяє підвищенню кваліфікації робочої сили³⁴³. Владні структури ініціюють програми ПОН, що враховують поточні та прогнозовані потреби економіки, забезпечуючи тим самим високу зайнятість і конкурентоспроможність національної економіки. Також варто виділити інноваційні підходи до викладання та наставництва в системі ПОН, що передбачають використання новітніх технологій і методик навчання. Це, зокрема, стосується системи наставництва, орієнтованої на молодь, яка не закінчувала загальноосвітні програми, проте має можливість вступити на спеціалізовані професійні освітні програми.

Наразі, розвиток ПОН на Кіпрі переживає істотні трансформації, спрямовані на адаптацію до змінних потреб ринку праці та соціально-економічних умов. Однією з ключових тенденцій є *збільшення гнучкості освітніх траєкторій, що реалізується*

---

³⁴² Republic of Cyprus Ministry of Education, Culture, Sport and Youth. (2022). Vocational education and training. [Ministry of Education]. <https://moec.gov.cy>

³⁴³ Human Resource Development Authority of Cyprus. (2023). Enhancing employability through lifelong learning. [HRDA]. <https://www.anad.org.cy>

шляхом навчання в технічних вечірніх школах³⁴⁴. Ця модель дає змогу здобути кваліфікацію середньої освіти у скорочені строки. Це є важливим для стимулювання навчальної мотивації та залучення більшої кількості молоді до ПОН. *Інтеграція ПОН з неповним університетським освітнім рівнем* є ще однією тенденцією, спрямованою на розширення професійних можливостей студентів. На Кіпрі, наприклад, публічні заклади ПОН пропонують акредитовані освітні програми, орієнтовані на здобуття дипломів вищої освіти. Акредитація таких програм забезпечує їх соціальне визнання та якість, що є критично важливим для формування довіри до ПОН. Водночас, варто зауважити, що на Кіпрі все більш доступною і цілеспрямованою стає професійна освіта дорослих.

Доросле населення країни може навчатись як за державними, так і за приватними професійними програмами, зокрема в коледжах та через HRDA. Ці програми спрямовані не лише на підвищення професійних навичок, а й сприяють соціальній інтеграції безробітних і вразливих груп населення. *Акцентування на кар'єрній мобільності та навчанні впродовж життя* є важливим складником сучасної ПОН Кіпру. Такі ініціативи як *гнучкі освітні траєкторії та поєднання освіти з практичною підготовкою в умовах реального виробництва* дають змогу освітнім програмам бути більш адаптивними до змін у технологіях та потребах працівників. Крім того, інновації в методах навчання та оцінювання, такі як використання електронних засобів для внутрішнього контролю та забезпечення якості освіти, є ключовими для підтримки високих стандартів ПОН країни. Використання цифрових технологій в освіті не лише підвищує доступність навчальних ресурсів, але й сприяє більшій персоналізації навчання.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН характеризуються *активним залученням всіх зацікавлених сторін до процесу створення освітніх програм*. На Кіпрі існує давня традиція тристоронніх консультацій, що сприяє організації освітнього процесу у відповідності до ринкових потреб. Важливість соціального діалогу у цьому контексті не можна недооцінювати, адже саме він дає змогу адаптувати освітні ініціативи до викликів сучасного світу. Важливою тенденцією системи професійної підготовки на Кіпрі також є *підвищення ролі держави у фінансуванні й управлінні ПОН*. Наприклад, професійна освіта в країні *є переважно державною та реалізується безкоштовно на рівнях середньої та вищої освіти*. Це свідчить про зростаючу увагу держави до необхідності підготовки кваліфікованих кадрів, здатних задовольнити потреби національної економіки. Підтримка від держави не обмежується лише фінансуванням освітнього процесу. Наприклад, HRDA, напівдержавна організація на Кіпрі, забезпечує фінансування та підтримку освіти дорослих, що важливо у контексті їх безперервного навчання і адаптації кваліфікацій до умов ринку праці.

---

³⁴⁴ European Centre for the Development of Vocational Training. (2021). Vocational education and training in Cyprus. [Cedefop]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/vet-cyprus>

Тенденція щодо залучення соціальних партнерів до процесу ПОН охоплює різні аспекти: від планування та реформ – до управління і встановлення пріоритетів. Все це демонструє *перехід від традиційних методів управління ПОН до більш гнучких та адаптивних підходів, спрямованих на максимізацію користі від освітніх інвестицій*. Зазначимо, що *культурна тенденція віддавати перевагу загальній середній освіті на Кіпрі поступово змінюється через економічну кризу та зростаючу потребу в професійних навичках*³⁴⁵. Це сприяє підвищенню привабливості ПОН, що підтверджується збільшенням кількості студентів, які обирають цей напрям. Зміна у ставленні до ПОН відображає *глобальний тренд пошуку балансу між загальноосвітньою підготовкою та вищою професійною освітою*³⁴⁶. Прагнення до цього балансу зумовлене потребою ринку в диверсифікації навичок та компетентностей, необхідних для сталого розвитку економіки.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Кіпр охоплюють ряд стратегічних ініціатив, які спрямовані на підвищення якості та доступності освітніх послуг в умовах глобалізації та технологічних змін³⁴⁷. Зокрема, в урядових структурах простежується виразна взаємодія в розробленні та розвитку освітньої політики, що дає змогу координувати зусилля різних відомств. *Упровадження європейських фондів і програм в освітню сферу є однією з ключових тенденцій, що сприяє модернізації навчальних закладів та розширенню доступності до якісної ПОН*. Такі ініціативи як програма Еразмус+ і План відновлення та стійкості, відіграють важливу роль у підтримці інновацій та інтеграції ПОН до європейського освітнього простору.

Взаємодія між Міністерством освіти і Міністерством праці підкреслює важливість синергії в реалізації освітньої і соціально-економічної політики. Це дає змогу забезпечувати більш ефективне планування кар'єрного розвитку та відповідність освітніх програм реальним потребам ринку праці³⁴⁸. Роль Агентства з розвитку людських ресурсів (HRDA) є прикладом прогресивної моделі планування та реалізації освітніх програм, орієнтованих на потреби конкретного регіону. Ініціативи HRDA у сфері професійної підготовки спрямовані на підвищення кваліфікації та компетентностей, що є критично важливим для забезпечення стійкості економіки. Також важливою тенденцією є *постійне оновлення та адаптація освітніх програм до поточних технологічних змін*. Відповідність освітніх стандартів сучасним вимогам дає змогу готувати спеціалістів, здатних ефективно інтегруватися у висококонкурентне

---

³⁴⁵ European Centre for the Development of Vocational Training. (2022). Cyprus: Social partners in vocational education and training. [Cedefop]. <https://www.cedefop.europa.eu>

³⁴⁶ Human Resource Development Authority of Cyprus. (2023). Bridging education and labor market needs: Vocational training programs. [HRDA]. <https://www.anad.org.cy>

³⁴⁷ Republic of Cyprus Ministry of Education, Culture, Sport and Youth. (2023). Strategic initiatives in education and training: Adapting to globalization. [Ministry of Education]. <https://moec.gov.cy>

³⁴⁸ European Commission. (2023). Erasmus+ and Recovery and Resilience Plan: Supporting innovation in Cyprus. [European Commission]. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/factsheets/2023/cyprus>

виробниче середовище³⁴⁹. Отже, сучасна ПОН на Кіпрі є прикладом системи, яка швидко адаптується до змін у глобальному освітньому та економічному контекстах, а це сприяє формуванню кваліфікованого та конкурентоспроможного людського капіталу країни.

Сучасні тенденції розвитку ПОН **Республіки Мальта** підкреслюють посилення ролі держави у координації та розширенні освітніх можливостей всіх, хто бажає здобути ПОН, або розвинути свої професійні компетентності. Міністерство освіти (MFED) забезпечує загальне керівництво ПОН, при цьому, особлива увага приділяється туристичній галузі (якою опікується Міністерство туризму та захисту споживачів (МТСП), що свідчить про цілеспрямовану підтримку урядом ключових галузей економіки³⁵⁰. Доповнюється це зусиллями основних державних установ, таких як Мальтійський коледж мистецтв, наук і технологій (MCAST) та Інститут туристичних досліджень (ITS). Зазначимо, що обидві установи мають статус самоакредитованих інституцій, що дає їм право провадити програми ПОН - від початкових до докторських рівнів³⁵¹.

Такий підхід сприяє формуванню більш гнучкої та доступної освітньої системи за широким спектром кваліфікацій. Особливістю ПОН Мальти є *інтеграція професійної підготовки в структуру середньої освіти завдяки реформі «My Journey – Achieving through different paths»*. Ця ініціатива дає змогу підвищити привабливість ПОН, впроваджуючи нові обов'язкові програми із загальнопрофесійних та профільно-прикладних предметів. Це сприяє розширенню кількості студентів, залучених до ПОН³⁵². Мальтійська рамка кваліфікацій (MQF) визначає розподіл ключових компетентностей, секторальних навичок та базових знань залежно від рівня освіти, стимулюючи адаптацію освітніх курсів до потреб ринку праці.

Посилення уваги до освіти вищих рівнів EQF, зокрема шляхом впровадження нових магістерських та докторських програм у MCAST, підкреслює намір розвивати дослідницькі кадри та висококваліфікованих фахівців. Ініціативи щодо збільшення кількості приватних провайдерів ПОН відображають тенденцію щодо *диверсифікації та розширення освітніх послуг*. Це демонструє стратегію держави зі створення багатовекторної системи освіти, яка спроможна задовольнити зростаючі та змінювані вимоги ринку праці. Таким чином, у Мальті *посилена увага приділяється державному регулюванню ПОН, гнучкості освітніх програм, їх відповідності вимогам ринку праці*

---

³⁴⁹ Digital Champion Cyprus. (2023). Technological trends in education: Updating VET standards. [Digital Cyprus]. <https://education-profiles.org/europe-and-northern-america/cyprus/~technology>

³⁵⁰ Government of Malta. (2023). Education in Malta: Priorities and reforms. Ministry for Education and Employment. Retrieved from <https://education.gov.mt>

³⁵¹ MCAST. (2022). Annual Report: Advancing education in Malta through flexibility and inclusivity. Malta College of Arts, Science and Technology. Retrieved from <https://www.mcast.edu.mt>

³⁵² Ministry for Education and Employment. (2018). My Journey: Achieving through different paths. Government of Malta. Retrieved from <https://education.gov.mt>

та підвищенню дослідницького потенціалу, що забезпечує комплексний підхід до розвитку людських ресурсів.

У розбудові системи ПОН спостерігаються стрімкі зміни в структурі та методології формування освітніх програм. Насамперед, посилюються тенденції впровадження *виробничого досвіду в освітні програми формальної ПОН*. Важливо при цьому, що основною метою є підготовка фахівців до професійної діяльності, яка охоплює не лише набуття теоретичних знань, але й практичних навичок³⁵³ різних рівнів кваліфікацій (EQF/MQF: від першого до четвертого), демонструє стратегічне орієнтування на реальні потреби ринку праці. Це дає змогу студентам застосовувати набуті навички відразу після закінчення навчання в реальному професійному середовищі, що значно підвищує їхні шанси на успіх у майбутній професійній кар'єрі. Іншою важливою тенденцією є *збільшення доступності програм для осіб без кваліфікацій або з базовою освітою, що свідчить про масовість ПОН*. Такі програми важливі для соціально-економічного розвитку країни, адже вони дають змогу знижувати безробіття та підвищувати кваліфікаційний рівень населення.

Зазначимо також, що розвиток програм, орієнтованих на здобуття диплому про вищу професійну освіту і залучення університетів до проведення перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, як це організовано в Університеті Мальти³⁵⁴, утверджує місце закладів вищої освіти у системі ПОН. Це, в свою чергу, відкриває нові можливості для абітурієнтів, оскільки програми, пов'язані з професійною освітою, можуть мати ступеневу структуру, що розширює перспективи для наукової та/або подальшої академічної кар'єри. При цьому підкреслюється важливість адаптації освітніх програм до потреб ринку праці, а також навчання впродовж життя.

Наприклад, в Університеті Мальта додаткова професійна освіта (CVET), що орієнтована на доросле населення, організовується на вечірніх курсах³⁵⁵. Розвиток освітніх програм, орієнтованих на різні освітні рівні й строки підготовки фахівців, підкреслює роль професійної підготовки як безперервного процесу, важливого для кар'єрного розвитку та реагування на зміни у виробничому середовищі. Національні рамки кваліфікацій, такі як EQF та MQF, гарантують якість і ефективність навчання, інтегруючи ПОН у більш широкий освітній контекст. Це, насамперед, стосується міждисциплінарних програм, які реалізуються на межі галузей знань, спеціальностей та/або належать до кількох спеціальностей, які і визначають їх предметну область та забезпечують взаємодію між різними галузями освіти.

Особливо актуальними для системи ПОН Мальти є питання навчання на робочому місці, яке, починаючи з 2018 р., є ключовим елементом професійної підготовки фахівців

---

³⁵³ European Training Foundation. (2022). Work-based learning in Malta: A strategy for skills development. Retrieved from <https://www.etf.europa.eu>

³⁵⁴ University of Malta. (2023). Lifelong Learning Programmes. <https://www.um.edu.mt/>

³⁵⁵ Malta Further and Higher Education Authority. (2023). National Qualifications Framework (NQF). <https://mfhea.mt/>

у країні. Навчання на робочому місці сприяє більш тісній взаємодії між освітою та реальним виробничим процесом, що передбачає органічне залучення до організації навчання роботодавців, які забезпечують практичне стажування та беруть активну участь у розробленні кваліфікаційних стандартів, освітніх програм³⁵⁶. Такі ініціативи як переорієнтація курсів Jobsplus на перепідготовку та підвищення кваліфікації, свідчать про активне реагування системи ПОН на зміни економічних умов та сфери зайнятості.

Створення освітніх програм відповідно до змінних соціально-економічних вимог спрямовано на підтримку безробітних та насичення ринку праці новими кваліфікованими працівниками і є критично важливим у контексті сучасних економічних викликів. Зауважимо, що роль провайдерів освіти, таких як DRLLE, MCAST та UM, зростає, оскільки вони не тільки забезпечують організацію навчання, але й сприяють інтеграції випускників на ринку праці та в соціумі³⁵⁷. Це демонструє стратегічний підхід до управління ПОН, орієнтований на створення ефективних і гнучких освітніх траєкторій, що відповідають потребам сучасного ринку праці.

Управління ПОН здійснюється Мальтійським управлінням вищої та додаткової освіти (MFHEA). Воно займається ліцензуванням, акредитацією та забезпеченням якості освітніх ініціатив, що свідчить про зростаючу увагу до стандартів якості й прозорості управління³⁵⁸. Наступний аспект стосується ролі соціальних партнерів у радах державних провайдерів ПОН. Інститут соціального партнерства сприяє створенню цільових та адаптивних до потреб ринку праці інструментів освітнього менеджменту. Інтеграція представників роботодавців та педагогічних працівників у процеси розроблення й управління освітніми курсами забезпечує відповідність ПОН потребам економіки³⁵⁹.

Ще одним важливим напрямом розвитку системи ПОН Мальти є створення навчальних закладів ПОН і кампусу у Гозо, що дає змогу зосередити освітні ресурси та забезпечити конструктивну взаємодію всіх освітніх стейкхолдерів. Мальтійський коледж мистецтв, науки й технологій (MCAST), до складу якого входить шість коледжів, які пропонують курси різних рівнів EQF і професійних спрямувань, є прикладом ефективної практики, що сприяє глибшій інтеграції з теорією в ПОН. Маленький розмір держави Мальта має переваги в оптимізації управлінських структур, коли зусилля з оптимізації ведуться самими провайдерами ПОН. Це свідчить про можливість швидкого впровадження інновацій і змін. Роль Мальтійського управління вищої та додаткової освіти як посередника між урядом і навчальними закладами, а також затвердження Мальтійської кваліфікаційної рамки (MQF), визначає стратегічні

---

³⁵⁶ Jobsplus. (2023). Training Programmes. <https://jobsplus.gov.mt>

³⁵⁷ Malta College of Arts, Science & Technology (MCAST). (2023). About MCAST. <https://www.mcast.edu.mt/>

³⁵⁸ Malta Further and Higher Education Authority. (2023). Quality Assurance Framework. <https://mfhea.mt/faq-items/what-is-the-national-quality-assurance-framework-for-further-and-higher-education/>

³⁵⁹ Malta College of Arts, Science & Technology (MCAST). (2023). Gozo Campus: Expanding Educational Horizons. <https://www.mcast.edu.mt/gozo-campus/>

підходи до визнання та стандартизації кваліфікацій³⁶⁰. Це сприяє не тільки підвищенню якості освітніх послуг, але й забезпеченню їхньої релевантності та мобільності на міжнародному рівні. І, нарешті, концентрація ресурсів та відкритий діалог між усіма зацікавленими сторонами сприяють створенню більш ефективних і адаптивних освітніх моделей.

Розвиток системи ПОН у **Республіці Болгарія** характеризується зміщенням акцентів з традиційної академічної підготовки на професійну освіту, орієнтовану на реальні потреби ринку праці. Система ПОН держави поступово адаптується до швидких змін у технологічному та економічному середовищах. Це підкреслює необхідність упровадження гнучких освітніх програм та методів навчання³⁶¹. Важливим аспектом при цьому, є зміцнення зв'язків між освітніми установами та бізнес-сектором через механізми публічно-приватного партнерства.

Таке співробітництво сприяє створенню більш релевантних освітніх програм, кращій підготовці студентів до викликів сучасності та конкуренції у своїх професійних сферах³⁶². Упровадження цифрових технологій в освітній процес є ще одною важливою тенденцією ПОН у Болгарії. Інтеграція цифрових інструментів і навичок у систему ПОН не тільки збагачує освітній процес, але й готує студентів до викликів сучасного цифрового виробничого простору. Означені інновації потребують нових підходів до організації освітнього процесу й переосмислення ролі викладачів, які тепер виступають більше як ментори та куратори.

Диференціація ПОН за віком і рівнем освітніх потреб також сприяє створенню більш інклюзивних і доступних освітніх траєкторій. Програми, розроблені спеціально для дорослих, які повертаються в освіту або потребують перекваліфікації, відіграють важливу роль у підтримці безперервного навчання та адаптації до змінних економічних умов. Система ПОН у Республіці Болгарія переживає період значних трансформацій, що підтримуються різними освітніми ініціативами й програмами, метою яких є розширення доступу до якісної освіти та підвищення рівня професійної кваліфікації населення. *Реалізація механізмів державно-приватного партнерства в системі ПОН дає змогу реалізувати цільові програми, орієнтовані на широкий спектр освітніх потреб різних груп населення*³⁶³.

Такі програми особливо важливі для робітників, які прагнуть оновити або здобути нові професійні кваліфікації. Також цільові програми дають змогу освоїти

---

³⁶⁰ Malta Further and Higher Education Authority. (2023). Malta Qualifications Framework (MQF). <https://mfhea.mt/mqf/>

³⁶¹ CEDEFOP. (2021). Bulgaria: the 2021-30 strategic framework for VET. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/bulgaria-2021-30-strategic-framework-vet>

³⁶² European Commission. (2020). Bulgaria: Vocational Education and Training. European Centre for the Development of Vocational Training (CEDEFOP). <https://www.cedefop.europa.eu/>

³⁶³ World Bank. (2021). Bulgaria: Enhancing Digital Competences in Vocational Education. <https://worldbank.org>

кваліфікації другого-четвертого рівнів EQF, при цьому їх тривалість варіюється від декількох місяців до кількох років, що робить ПОН більш доступною та гнучкою для різних вікових категорій населення.

Важливою тенденцією також є *розвиток навчання на робочому місці (HRM)*, яке становить від 50 до 70% часу програм ПОН³⁶⁴. Це сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу та забезпечує більш глибоке розуміння професії. Зазначимо, що роль соціальних партнерів у розвитку ПОН є вирішальною. Вони не тільки беруть участь у розробленні державних освітніх стандартів, але й активно впливають на процес визначення сучасних кваліфікацій та професій, що має велике значення для забезпечення актуальності освітніх програм. Інтеграція теоретичних предметів з модулями практичної підготовки створює більш комплексне освітнє середовище, де студенти можуть не тільки навчатися, але й одразу перевіряти свої знання на практиці. Це дає змогу краще підготувати студентів до майбутньої професійної кар'єри та підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

У розвитку ПОН актуалізується роль *адаптивності системи ПОН до потреб ринку праці, інтеграції з новітніми технологіями та практичним навчанням*³⁶⁵. Тобто, зміни у сфері ПОН часто орієнтуються на зміцнення її ролі в структурі суспільних потреб та виробничих завдань. ПОН нині виступає не лише як альтернатива академічній освіті та кар'єрному розвитку, але й як компонент, що дає змогу забезпечити економіку кваліфікованими кадрами. Ця тенденція підкріплюється *зростаючою часткою молоді, яка обирає ПОН, а також інтеграцією програм ПОН у загальноосвітні школи, особливо у невеликих містах та сільській місцевості*. Освітня політика держави активно підтримує розвиток двоступеневої моделі загальноосвітньої школи, що покращує доступ до ПОН і водночас, дає змогу учням свідомо обирати професійний шлях після сьомого та десятого класів. Це сприяє формуванню більш осмисленого та цілеспрямованого підходу до вибору професії.

Державні освітні стандарти відіграють важливу роль у забезпеченні якості ПОН. Розроблення стандартів Національним агентством з ПОН на основі компетентнісного підходу є важливим кроком у забезпеченні відповідності освітніх програм реальним потребам працівників і роботодавців. Існує також чітка тенденція щодо *визнання й валідації неформальної освіти*. Критерії та процедури валідації, що розроблялися з 2015 р., дають змогу працівникам акредитувати свої освітні результати та компетентності, набуті поза формальними освітніми установами, що важливо для сучасної динамічної економіки. Освітня політика, яка підтримує *гнучкість та адаптацію до змінних вимог ринку праці*, свідчить, що сектор ПОН продовжує бути ключовим елементом у структурі освітніх ініціатив.

---

³⁶⁴ CEDEFOP. (2019). Work-based learning in Bulgaria: Policies and Practices. <https://www.cedefop.europa.eu>

³⁶⁵ Bulgarian Ministry of Education and Science. (2022). National strategy for the development of vocational education and training 2021–2027. <https://www.mon.bg/en>

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Болгарія *вирізняються взаємодією усіх основних стейкхолдерів*. У державному контексті роль національних інституцій, таких як Національна Асамблея та Рада Міністрів Республіки Болгарія, є важливою для законодавчого забезпечення і розвитку державної освітньої політики. Ці органи реалізують стратегічне управління й підтримку системи ПОН, що є основою для різних освітніх ініціатив і змін. Міністерство освіти має провідне значення у координації та провадженні політики у галузі ПОН, оскільки безпосередньо керує багатьма аспектами освітньої діяльності.

Роль Консультативної ради з ПОН також не можна недооцінювати, адже вона дає змогу залучати експертів для удосконалення освітніх програм і навчальних планів. Підкреслюється важливість введення міжвідомчого підходу до управління ПОН, що передбачає поєднання зусиль не лише Міністерства освіти, але й інших інституцій, таких як Міністерство культури, Міністерство спорту, які впроваджують специфічні освітні програми для мистецьких і спортивних шкіл³⁶⁶. Такий підхід сприяє створенню більш комплексної й адаптивної системи ПОН, що враховує різноманітність потреб студентів. Представники галузевих міністерств та роботодавців беруть участь у розробленні державних освітніх стандартів та проведенні кваліфікаційних іспитів, сприяють залученню широкого кола стейкхолдерів до системи ПОН³⁶⁷. Це зумовлює адаптацію освітніх програм до реальних потреб ринку праці та актуальність здобутих студентами професійних компетентностей.

Розвиток ПОН у Румунії є відображенням впливу глобалізаційних процесів на систему освіти, що визначають зростаючі потреби в кваліфікованих фахівцях та адаптацію до швидкозмінюваних технологічних умов. *Реформи ПОН у Румунії спрямовані на орієнтацію професійної підготовки на потреби ринку праці, що підсилюється активним залученням соціальних партнерів та роботодавців у процес освіти*³⁶⁸. Освітні програми стали більш відкритими до моделей навчання на робочому місці (WBL), що дає змогу студентам набувати практичні навички безпосередньо в умовах реального виробництва. Введення програм *дуальної ПОН відповідає вимогам сучасності, забезпечуючи випусникам кращі перспективи щодо працевлаштування та відповідності кваліфікацій потребам ринку праці*. Така модель професійної підготовки сприяє вирішенню проблеми дефіциту кваліфікованих кадрів у різних секторах економіки, що є критично важливим для забезпечення економічного розвитку країни та

---

³⁶⁶ European Commission. (2021). Bulgaria: Vocational education and training in Europe – Country report. CEDEFOP. <https://www.cedefop.europa.eu>

³⁶⁷ National Agency for Vocational Education and Training. (2023). State educational standards and qualifications. <https://www.navet.government.bg>

³⁶⁸ National Agency for Vocational Education and Training. (2020). Romania's strategy for vocational education and training 2020-2030. București: Ministerul Educației Naționale. <https://www.edu.ro/>

впровадження інновацій³⁶⁹. Популярність трирічних програм ПОН, що передбачають професійну підготовку разом із загальною середньою освітою, дає змогу студентам починати своє професійне навчання ще в шкільному віці й сприяє зниженню відсотка відтоку молоді зі старшої школи³⁷⁰. *Створення привабливих умов для ПОН, таких як безоплатний доступ до освітніх програм для молоді до 26 років, підтримує соціальну інклюзію та забезпечує рівний доступ до освітніх можливостей.* Такий підхід важливий для формування майбутнього трудового потенціалу, здатного адаптуватися до динамічних ринкових умов.

Відповідальність за регулювання та контроль якості ПОН країни лежить на Міністерстві освіти і науки та Національному центрі розвитку технічної та професійної освіти Румунії. До розроблення кваліфікаційних стандартів, орієнтованих на вимоги сучасного ринку праці, долучаються представники освітніх установ, державних структур та приватного сектору. У визначенні основних напрямів розвитку системи ПОН у Румунії важлива роль відводиться галузевим комітетам, до яких входять представники бізнесу та освітніх інституцій. Взаємодія ПОН із ринком праці, підкріплена залученням соціальних партнерів, сприяє створенню більш гнучких та адаптивних освітніх програм. Такий колегіальний підхід дає змогу системі ПОН швидко реагувати на технологічні й економічні зміни, формуючи у випускників актуальні професійні компетентності та кваліфікації³⁷¹. Оновлення освітнього контенту, спрямоване на підвищення якості професійної теоретичної підготовки та залучення студентів до інтенсивної виробничої практики, відіграє важливу роль у підготовці майбутніх фахівців.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Румунії *відображають зростаючий попит на гнучкі освітні програми та їх чітку орієнтованість на вимоги ринку праці.* Це стає особливо важливим у контексті постійних технологічних змін та розвитку кваліфікаційних вимог. Так, наприклад, чотирирічні технологічні програми (ISCED-P 354), успішне опанування яких передбачає набуття кваліфікацій четвертого рівня EQF, а також поєднання професійної підготовки із загальноосвітньою, завершення якої веде до отримання відповідного атестату і дає змогу випускникам бути більш конкурентоспроможними на ринку праці.³⁷²

У таких програмах частка виробничого навчання на робочому місці (WBL) становить 25%, що забезпечує практичний досвід у професійній діяльності. Це сприяє

---

³⁶⁹ European Commission. (2021). Country report: Romania's progress in work-based learning. European Centre for the Development of Vocational Training. https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/annual-activity-report-2021-employment-social-affairs-and-inclusion_en.pdf

³⁷⁰ UNICEF Romania. (2022). Inclusive education for vocational students: Addressing school dropout rates. București: UNICEF România. <https://www.unicef.org/>

³⁷¹ European Commission. (2020). Vocational Education and Training in Romania: Overview. European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop). <https://www.cedefop.europa.eu>

³⁷² Romanian Ministry of Education. (2019). Guidelines for Technical and Vocational Education and Training. <https://edu.ro/>

не тільки кращому засвоєнню навчального матеріалу, але й ознайомленню студентів з реальними виробничими умовами відповідної галузі. Короткі програми ПОН (ISCED-R 352), на які можна вступати після успішного завершення дворічної професійної підготовки, орієнтовані здебільшого на набуття професійних кваліфікацій третього рівня EQF. Короткі освітні програми дають змогу швидше виходити на ринок праці з практичними навичками, необхідними для таких специфічних професій як, наприклад, кухар. Ці програми, здебільшого впроваджуються за підтримки роботодавців і є прикладом прямої участі індустрії в освітньому процесі.

Особлива увага в сучасних програмах ПОН Румунії приділяється також здобувачам освіти, які готуються до роботи у вузькоспеціалізованих галузях, таких як, військова справа, богослов'я, або мистецтво, що вимагає як теоретичних знань, так і практичних навичок на рівні вищому, ніж базова професійна освіта. Зазвичай, поглиблену професійну підготовку та/або набуття вузькопрофільних спеціалізацій здобувачам пропонується в системі післядипломної (додаткової) професійної освіти, за програмами тривалістю 1–3 роки. Програми післядипломної освіти орієнтовані на поглиблення професійних компетентностей, сприяють розвитку кар'єри і передбачають здобуття кваліфікацій п'ятого рівня EQF, таких як, наприклад, окуліст³⁷³. Це свідчить про тенденцію до збільшення ролі вищої освіти у формуванні професійного потенціалу особистості.

Система ПОН у Румунії переживає істотні зміни, зумовлені потребами сучасного ринку праці та впливом технологічних інновацій. Особлива увага при цьому приділяється тому, як авторизовані приватні та державні провайдери адаптують свої програми до змінних соціально-економічних вимог. Переважно, вони пропонують здобуття професійних кваліфікацій за програмами, які передбачають велику кількість практичної підготовки. Ініціативи такого типу допомагають залучати до професійного навчання дорослих людей, які не мають професійної освіти, надаючи їм можливість отримати кваліфікації від першого до четвертого рівнів EQF. Такий підхід дає змогу зрівняти професійний потенціал робітників з різною освітньою та професійною підготовкою. Важливо також відмітити роль державних служб зайнятості, які координують ці програми, сприяючи більш ефективній адаптації їх здобувачів на ринку праці.

З огляду на структурні відмінності система ПОН Румунії характеризується своєю всеосяжністю та гнучкими шляхами досягнення освітніх цілей. Вони зосереджені на особистісному та професійному розвитку студентів, наданні їм рівних можливостей доступу та забезпеченні високої якості освітніх послуг. Основою професійної підготовки є професійні та освітні стандарти, які регулярно переглядаються для відповідності сучасним вимогам. Створення галузевих комітетів,

---

³⁷³ BĂLAN, M. (2019). The current situation of the vocational training system in romania. *Hyperion International Journal of Econophysics & New Economy*, 12(1).

які представляють різні сектори економіки, та участь соціальних партнерів у розробленні освітніх програм й оцінюванні рівня професійних кваліфікацій випускників є ключовими елементами системного підходу до розвитку ПОН³⁷⁴. Галузеві комітети не лише сприяють прозорості та об'єктивності процесу оцінювання результатів навчання, але й забезпечують важливий зв'язок з реальними потребами ринку праці.

У контексті поширення популярності неформальної освіти і набуття професійних компетентностей поза освітніми установами, Румунія розробила систему визнання й зарахування результатів неформальної та інформальної освіти, що відповідає рекомендаціям Національної агенції з питань кваліфікацій³⁷⁵. Означена практика підкреслює важливість *валідації та оцінювання навичок, здобутих за межами формальної освіти*, забезпечуючи тим самим гнучкість і доступність ПОН для ширшого кола осіб. Отже, сучасний етап розвитку системи ПОН у Румунії можна представити як активну інтеграцію державного управління з ринком праці та потребами регіональних спільнот.

Значущу роль у формуванні освітньої політики та стратегій розвитку ПОН відіграє Міністерство освіти і науки Румунії, співпрацюючи з усіма зацікавленими сторонами. Це дає змогу забезпечувати гнучкість та адаптивність освітніх програм до змінних умов ринку праці й соціальних вимог³⁷⁶. Видача документів про успішне завершення програм ПОН, а також координація проведення загальнодержавних екзаменів є важливими аспектами роботи Міністерства освіти і науки, спрямованими на підтримання високих стандартів професійної підготовки. Зазначимо, що Національний центр з розвитку технічної та професійної освіти відіграє вирішальну роль у координації освітньої політики, оцінюванні якості освіти та внесенні пропозицій для змін.

Виконуючи нагляд за розробленням стандартів професійної підготовки, цей центр забезпечує відповідність кваліфікацій поточним і майбутнім потребам галузей. Ініціативи з оновлення навчальних планів та педагогічних технологій свідчать про *тенденцію щодо системного підвищення якості освітніх послуг*. Заходи з ліцензування, акредитації та зовнішнього оцінювання, які проводить Румунське агентство забезпечення якості освіти, відображають прагнення до створення єдиного освітнього простору, що охоплює різні рівні професійної підготовки, включаючи початкову професійну освіту³⁷⁷. Такі дії підтримують прозорість та об'єктивність оцінювання

---

³⁷⁴ Romanian Ministry of Education. (2021). *Strategia pentru educație și formare profesională 2021–2027*. Retrieved from <https://edu.ro/>

³⁷⁵ National Qualifications Authority of Romania (NQA). (2020). *Procedura de evaluare și certificare a competențelor dobândite în contexte nonformale și informale*. Retrieved from <https://www.anc.edu.ro>

³⁷⁶ European Training Foundation (ETF). (2021). *Vocational education and training in Romania: Developments and challenges*. Retrieved from <https://www.etf.europa.eu/ro/>

³⁷⁷ Romanian Quality Assurance Agency (ARACIP). (2022). *Raport anual privind asigurarea calității în învățământul profesional și tehnic*. Retrieved from <https://aracip.eu/>

якості ПОН, що є ключовим для довіри громадськості та подальшого розвитку освітніх ініціатив.

Національний центр політики та оцінювання якості освіти, займаючись розробленням та переглядом державних освітніх компонентів, ініціює впровадження інновацій та розвиток наукових досліджень у сфері ПОН. Підготовка освітніх ресурсів та координація діяльності робочих груп стимулює обмін досвідом та підвищення якості освітніх програм. Це визначає *тенденцію щодо збільшення участі науково-дослідних установ у формуванні освітньої політики*³⁷⁸. Регіональні консорціуми, які функціонують як партнерські консультативні органи, забезпечують реалізацію регіональної політики у сфері ПОН та контроль її якості. Це сприяє адаптації освітніх стратегій до специфічних регіональних потреб та взаємодії між різними регіонами, що підвищує загальну ефективність освітньої системи країни. Окрім того, освітні програми ПОН для дорослих все більше інтегруються у соціально-економічну сферу країни, зокрема в рамках реалізації ініціатив щодо забезпечення зайнятості населення.

Зусилля Міністерства праці та соціального захисту у цій сфері орієнтовані на підтримку безробітних, а також осіб, які перебувають у нестійкому становищі на ринку праці, – створюючи умови для розвитку професійних навичок та перенавчання. Діяльність національних та регіональних агентств із працевлаштування є важливою ініціативою для координації зусиль із розвитку ПОН у масштабах всієї країни³⁷⁹. Ці організації відіграють важливу роль у сприянні взаємодії між навчальними закладами та роботодавцями, забезпечуючи актуалізацію освітніх курсів і програм згідно з поточними і перспективними потребами економіки. Інституційний розвиток означених організацій та їх здатність до інновацій і гнучкості під час формування освітнього контенту є важливим чинником підготовки кваліфікованих фахівців, спроможних задовольнити потреби сучасного ринку праці. Ключовим аспектом розвитку системи ПОН Румунії є забезпечення якості освіти, що здійснюється через системи оцінювання та сертифікації освітньої діяльності.

Сучасні тенденції розвитку ПОН у **Республіці Хорватія** відображають зміни у підходах до теоретичного навчання та практичної підготовки кадрів з урахуванням потреб ринку праці й економічних викликів. Хорватська модель системи ПОН є ілюстративним прикладом інтеграції теоретичних знань та практичного досвіду. При цьому, варто відмітити державне регулювання та фінансування розвитку ПОН, що передбачає розроблення навчальних планів, підготовку вчителів, а також забезпечення

---

³⁷⁸ Stanef, R. M., & Manole, A. M. (2013). Educational system gaps in Romania. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 794-798.

³⁷⁹ Popescu, A. I. (2012). Lifelong learning in the knowledge economy: considerations on the lifelong learning system in Romania from a European perspective. *Revista de cercetare și intervenție socială*, (37), 49-76.

якості освіти³⁸⁰. Це розкривається в уніфікації освітнього процесу та орієнтації освітніх стандартів на потреби ринку праці. Державні ініціативи щодо активної участі стейкхолдерів у розробленні освітніх програм і навчальних планів, сприяють залученню представників бізнесу та індустрії до освітнього процесу. Це забезпечує належні умови реалізації програм ПОН та підвищує шанси випускників щодо успішного працевлаштування на ринку праці.

Однією з ключових характеристик ПОН Хорватії є *впровадження навчання на робочому місці, що сприяє збалансованому поєднанню теоретичних знань і практичних навичок*. Різноманітність типів освітніх програм і строків навчання від двох до п'яти років, дає змогу адаптувати освітні траєкторії до індивідуальних потреб та інтересів студентів³⁸¹. *Можливість переходу від середньої професійної до вищої освіти шляхом складання зовнішніх іспитів (матури) підсилює інтеграцію між різними рівнями освіти*. Такий підхід сприяє створенню безперервної освітньої траєкторії, яка орієнтована на заохочення студентів до подальшого розвитку їхніх знань і навичок. Простежується також *тенденція щодо зростання кількості бажаних навчатися за ремісничими програмами для набуття практико-орієнтованих навичок у сучасному економічному контексті*. Ці програми не тільки готують кваліфікованих ремісників, але й розвивають у них культуру професійної діяльності, яка є фундаментальною для сталого розвитку ПОН.

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Хорватія свідчать про цілеспрямовану діяльність освітніх інституцій у контексті забезпечення *гнучкості освітніх траєкторій та їх узгодженості з програмами вищої освіти*. Професійна підготовка фахівців у Хорватії реалізується за програмами різних освітніх рівнів, – від програм первинної ПОН, вступити на які можна після завершення школи, до програм професійного бакалавра та спеціаліста. Такий порядок сприяє підвищенню рівня професійних кваліфікацій.

Дворічні програми ПОН, які передбачають отримання професійної кваліфікації без завершення загальноосвітньої школи, не користуються особливою популярністю серед молоді. Натомість перевага віддається *більш тривалим програмам ПОН*. Після завершення таких програм випускники мають змогу продовжити навчання на вищому рівні, залежно від політики кожної освітньої установи. Освіта дорослих також відіграє важливу роль у системі ПОН, відкриваючи можливості для набуття професійних кваліфікацій від першого до п'ятого рівнів EQF.

---

³⁸⁰ Vican, D. (2017). Contemporary Educational Problems and Major Challenges as a Part of Curriculum Changes in Croatia: A Multiple Perspectives Insight. *Second International Handbook of Urban Education*, 243-264.

³⁸¹ Kovačević, M., & Matković, T. (2019). Work-based learning in vocational education in Croatia: A critical review of the dual education model. *Economic and Social Development*, 6(1), 12-21. <https://hrcaak.srce.hr/ojs/index.php/esd/article/view/195>

Система самооцінювання як частина забезпечення якості ПОН у Хорватії є важливим складником інституційного механізму контролю та підвищення якості освіти. Проведення звітів самооцінювання навчальними закладами на базі онлайн-ресурсу e-Kvaliteta з подальшими рекомендаціями щодо удосконалення їх діяльності є прикладом ефективного застосування технологій для моніторингу та адаптації освітнього процесу відповідно до актуальних вимог та потреб суспільства³⁸².

Ефективною є також ініціатива створення мережі з 25 регіональних компетентнісних центрів, які орієнтовані на підвищення рівня якості освіти шляхом застосування сучасних технологій та методик навчання. Такі заходи свідчать про діяльність уряду країни із забезпечення високої якості освітніх послуг та створення умов для розвитку професійних навичок, що відповідають потребам ринку праці.³⁸³ Зазначимо, що проведення національного конкурсу WorldSkills Croatia є важливим інструментом посилення мотивації студентів, підвищення статусу навчальних закладів та демонстрації досягнень студентів і викладачів. Взаємодія з місцевими підприємствами через центри компетентностей і такі конкурси як WorldSkills,³⁸⁴ сприяє більш тісній інтеграції освітньої системи з реальним сектором економіки. Таким чином, розвиток системи ПОН у Хорватії *демонструє стратегічний підхід до підвищення рівня підготовки кваліфікованих робітників та їхній швидкій адаптації до змінних умов економіки.*

Сучасні тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Хорватія значною мірою обумовлені потребами ринку праці, що швидко змінюються. При цьому постійно виникає необхідність оновлення освітніх програм відповідно до новітніх технологій і методик³⁸⁵. Це потребує від навчальних закладів оперативного реагування на зміни в промисловості й техніці. Наприклад, останнім часом підвищилася популярність освітніх програм, пов'язаних з цифровими технологіями, біотехнологіями та зеленою економікою. Створене в країні Агентство з питань професійної освіти та освіти дорослих, сприяє залученню зацікавлених сторін у процес розвитку ПОН. Це забезпечує відповідність освітніх програм потребам економіки країни та розширює можливості випускників щодо працевлаштування. Одним із важливих напрямів розвитку ПОН Хорватії є *інтеграція міжнародних стандартів у систему ПОН, що допомагає забезпечити глобальну конкурентоспроможність випускників. Визнання*

---

³⁸² Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. (2022). e-Kvaliteta - alati za praćenje i unapređenje kvalitete u obrazovanju. <https://www.asoo.hr/e-kvaliteta>

³⁸³ Vlada Republike Hrvatske. (2021). Regionalni centri kompetentnosti u strukovnom obrazovanju: Ključni projekti za budućnost obrazovanja. <https://www.vlada.hr/>

³⁸⁴ WorldSkills Croatia. (2023). Natjecanje strukovnih vještina - promicanje izvrsnosti u strukovnom obrazovanju. https://worldskillscroatia.hr/wp-content/uploads/2023/02/wsc_model_natjecanja_NON_PRINT.pdf

³⁸⁵ Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. (2023). Strategija razvoja strukovnog obrazovanja do 2030. godine. <https://mzo.gov.hr/>

іноземних кваліфікацій і підвищення мобільності студентів стає все більш важливим у контексті глобалізації.

Активною є роль державних органів влади у регулюванні та підтримці ПОН. Міністерство економіки та сталого розвитку Хорватії, наприклад, має змогу ліцензувати провайдерів ПОН, а також проводити кваліфікаційні іспити³⁸⁶. Зазначимо, що координація між різними міністерствами та агентствами сприяє *інтеграційним процесам ПОН з економічним сектором, зокрема, щодо забезпечення працевлаштування випускників*. Міністерство праці зосереджується на політиці зайнятості та прогнозуванні розвитку ринку праці, що є ключовим для адаптації освітніх програм до потреб економіки³⁸⁷. Ця синергія між освітою та ринком праці є важливою для забезпечення релевантності навчання та ефективності професійної підготовки кадрів. Важливим елементом є також взаємодія зі стейкхолдерами через Раду з питань професійної освіти³⁸⁸. Цей орган відіграє важливу роль у координації та оцінюванні освітніх ініціатив, що демонструє модель колективної відповідальності й взаємодії.

Створення мережі регіональних центрів компетентностей є однією з ініціатив, спрямованих на підвищення кваліфікації та професійну підготовку. Зазначимо, що такі ініціативи, як дуальна освіта, що впроваджуються Хорватською палатою ремесел, свідчать про *тенденцію до практичної інтеграції освітнього процесу у виробниче середовище*. Це сприяє більш ефективному поєднанню теоретичних знань та практичних навичок для адаптації студентів до вимог сучасного ринку праці. В цілому, актуальні тенденції розвитку ПОН свідчать про *зростаючу взаємодію між навчальними закладами, державними органами, промисловістю та ринком праці*³⁸⁹. Така інтеграція є важливою для створення синергії ефективного і цілеспрямованого навчання, здатного задовольнити потреби сучасної економіки і суспільства.

Аналізуючи тенденції розвитку системи ПОН у Республіці Хорватія, можна зазначити, що провідну роль у цьому процесі відіграють такі організації, як Хорватська палата економіки та Хорватська асоціація роботодавців. Ці інституції не просто представляють інтереси підприємницьких структур, але є активними учасниками формування напрямів розвитку ПОН³⁹⁰. Вони активно включаються в реалізацію програм, спрямованих на підготовку кваліфікованих фахівців, які відповідають потребам сучасного ринку праці. Зауважимо, що експериментальна програма дуальної

---

³⁸⁶ Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja Republike Hrvatske. (2023). Licenciranje pružatelja obrazovanja i osposobljavanja: ključni koraci ka kvaliteti. <https://mingor.gov.hr/>

³⁸⁷ Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike Republike Hrvatske. (2022). Strukovno obrazovanje i tržište rada: sinergija za budućnost. <https://mrosp.gov.hr>

³⁸⁸ 2021. – ASOO – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. (2021). Asoo.hr. <https://www.asoo.hr/2021/>

³⁸⁹ Milić-Beran, I., Milošević, D., & Šekularac-Ivošević, S. (2021). Teacher of the future in maritime education and training. *KNOWLEDGE-International Journal*, 46(1), 119-125.

³⁹⁰ Hrvatska gospodarska komora. (2022). Uloga gospodarskih komora u razvoju strukovnog obrazovanja. <https://hgk.hr/>

освіти, започаткована у 2018 р. і за участю Хорватської палати економіки, відкрила нові перспективи для взаємодії сфери освіти та бізнесу. Така модель професійної підготовки дає змогу студентам одночасно здобувати теоретичні знання в навчальних закладах та практичні навички безпосередньо на підприємствах для швидкої адаптації до реальних умов праці.

Іншою важливою тенденцією розвитку системи ПОН Хорватії є залучення до управління ПОН профспілок промислових підприємств, які представляють інтереси працівників. Це сприяє збалансованому врахуванню потреб роботодавців, а також інтересів працівників³⁹¹. Профспілки забезпечують важливі елементи соціального діалогу, сприяють формуванню освітніх програм, орієнтованих на реальні умови виробництва та потреби ринку праці.

Діяльність Хорватської асоціації роботодавців охоплює широкий спектр завдань, – від захисту інтересів членів асоціації в системі економічного розвитку держави до підтримки інновацій та розвитку бізнес-відносин. Відповідно до визначених завдань асоціація виступає за впровадження освітніх ініціатив, які сприяють підвищенню кваліфікації працівників та розвитку нових компетентностей³⁹². Ці тенденції підтверджують загальноєвропейське прагнення до забезпечення більш ефективної професійної підготовки, що відповідає потребам сучасного економічного середовища.

Висновки і рекомендації

Результати наукового аналізу особливостей розвитку систем ПОН у країнах ЄС дають змогу визначити сучасні тенденції, що відображають прагнення урядів країн ЄС створити інноваційно орієнтовані освітні системи з урахуванням національних традицій, соціально-економічних умов розвитку держав та динамічних викликів глобалізованого світу. Зокрема, серед особливостей освітньої політики в системі ПОН країн *Західної Європи* (Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Франція, Німеччина, Австрія) є реалізація дуальної форми професійної підготовки фахівців, науково-методичну підтримку якої забезпечує Інститут професійної освіти Німеччини (BIBB). У Бельгії, Люксембурзі та Нідерландах широко використовуються багатомовні програми ПОН, інтегровані з практичним навчанням на виробництві, що робить їх більш інклюзивними та доступними для осіб різного етнічного походження. У Франції пріоритет надається програмам ПОН, які передбачають стажування у бізнес компаніях під контролем державного агентства (France Compétences).

Для України особливо цінним є досвід *запровадження дуальної системи освіти на національному рівні*. З цією метою важливо створити сприятливі умови для співпраці

---

³⁹¹ Sindikat metalaca Hrvatske. (2022). Uloga sindikata u oblikovanju obrazovnih programa. <https://smh.hr/>

³⁹² Hrvatski savez sindikata. (2023). Socijalni dijalog i strukovno obrazovanje: ključne inicijative. <https://hss.hr/>

закладів професійної освіти зі сферою бізнесу, за прикладом Німеччини та Австрії, де на підставі партнерських угод успішно забезпечуються потреби ринку праці у кваліфікованих фахівцях. Ефективність реалізації дуальної форми здобуття освіти у нашій державі залежить від ряду факторів і, насамперед, – від законодавчої бази з урегулювання прав і обов'язків закладів освіти, роботодавців і студентів у рамках організації освітнього процесу, адаптації змісту освітніх програм і навчальних планів відповідно до вимог роботодавців та запровадження податкових стимулів для підприємств. Окрім того, важливим є врахування досвіду щодо: *розвитку мережі кваліфікаційних центрів* (Нідерланди), які забезпечують незалежне оцінювання професійних кваліфікацій на основі професійних стандартів, узгоджених з роботодавцями та міжнародними партнерами; *реалізації концепції навчання впродовж життя* (Франція) – на основі розроблення програм для підвищення кваліфікації та перекваліфікації дорослого населення, фінансування програм державними/приватними фондами, а також створення платформ для дистанційного навчання, що розширює можливості працюючих осіб у здобутті нових професійних компетентностей і кваліфікацій без відриву від виробництва; *інтеграції цифрових технологій в освітній процес* (Бельгія, Люксембург) – шляхом інвестування в розвиток цифрової інфраструктури закладів освіти, розроблення інтерактивних підручників, електронних систем оцінювання результатів навчання та електронних освітніх ресурсів, а також проведення тренінгів для підвищення цифрової компетентності педагогів; *налагодження співробітництва* (Нідерланди, Німеччина) – об'єднання зусиль закладів освіти, підприємств і наукових установ для спільного розроблення професійних кваліфікацій, стандартів, освітніх програм, проведення прикладних досліджень та виконання інноваційних проєктів на засадах партнерства; *забезпечення гнучкості освітніх програм* (Австрія, Франція) – на основі розроблення освітніх модулів, які дають змогу студентам отримувати проміжні сертифікати та поступово формувати професійні компетентності, у тому числі шляхом визнання результатів неформальної та інформальної освіти; *створення національних центрів кар'єрного консультування* (Люксембург), які допомагають учнівській молоді обирати професії з урахуванням їхніх здібностей та інтересів; *фінансової підтримки навчання студентів* (Німеччина) – на основі впровадження стипендіальних програм та пільгових кредитів, забезпечення податкових пільг для підприємств, які створюють умови для стажування студентів; *оцінювання якості професійної освіти* (Франція, Німеччина) – незалежними органами, використання аналітичних даних аудиту для коригування організаційних засад освітнього процесу та змісту освітніх програм відповідно до потреб ринку праці.

Скандинавські країни (Данія, Швеція, Фінляндія) значну увагу приділяють питанням забезпечення навчання впродовж життя, інклюзивності та цифровізації ПОН, застосуванню програм дуальної освіти, соціальній інтеграції та підготовці кадрів для інноваційних галузей економіки тощо.

Для України цінним є досвід цих країн у розробленні освітніх програм для підвищення кваліфікації та перекваліфікації працівників, що сприяє вирішенню проблем старіння робочої сили. Наприклад, використовуючи досвід Данії, можна розвивати мережу центрів навчання впродовж життя й інвестувати у цифрові технології для підвищення ефективності організації освітнього процесу. На базі застосування онлайн-платформ та цифрових інструментів для дистанційного та змішаного навчання за прикладом Фінляндії українські студенти матимуть доступ до міжнародних програм академічної мобільності, що сприятиме покращенню їхніх професійних навичок для працевлаштування.

Країни *Центральної Європи* (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) також активно реформують свої системи ПОН. Зокрема, у Польщі забезпечується інтеграція професійних шкіл із університетами, а також модернізується їх матеріально-технічна база. У Чехії та Словаччині активно впроваджуються дуальні програми ПОН на основі співпраці з бізнесом. В Угорщині істотна увага приділяється розвитку технічних навичок майбутніх фахівців з урахуванням потреб місцевих підприємств.

В Україні на основі досвіду модернізації матеріально-технічної бази професійних шкіл у Польщі та Чехії доцільно забезпечити заклади професійної освіти сучасним обладнанням і виробничими технологіями. Це сприятиме оволодінню студентами високотехнологічними знаннями та навичками. Розширення участі закладів професійної освіти у європейських грантових програмах сприятиме отриманню додаткових коштів для розвитку їх діяльності. Інтеграція освітніх інституцій з бізнес структурами сприятиме практичній спрямованості змісту освітніх програм, забезпеченню робочих місць для стажувань студентів та працевлаштуванню випускників за здобутими професіями.

У країнах *Балтії* (Литва, Латвія, Естонія) системи ПОН орієнтовані на міжнародну інтеграцію та технологічний розвиток галузей економіки. При цьому, – Литва активно впроваджує європейські стандарти освіти, Латвія фокусується на співпраці державних органів управління та закладів освіти з регіональними підприємствами, а Естонія є лідером з упровадження онлайн-навчання та цифрових технологій.

За прикладом розвитку системи ПОН у Балтійських країнах, Україна впроваджує європейські стандарти в освітні програми та розвиває співпрацю з іноземними закладами ПОН. Орієнтація на європейські стандарти ПОН сприяє гармонізації української системи професійної освіти з вимогами ЄС. Це дає змогу підвищувати конкурентоздатність українських фахівців на європейському ринку праці. А широке застосування онлайн-платформ для професійної підготовки майбутніх фахівців сприяє розширенню можливостей та підвищенню ефективності здобуття повних і часткових кваліфікацій.

Країни *Південної Європи* (Італія, Іспанія, Греція, Португалія, Кіпр, Мальта) стикаються з викликами молодіжного безробіття, що зумовлює проведення реформ в системах ПОН цих країн. В Італії та Португалії, зокрема, розвиваються дуальні програми ПОН. Іспанія зосереджується на перекваліфікації дорослого населення, а Греція – реалізує механізми визнання неформальної освіти. Кіпр і Мальта забезпечують інтернаціоналізацію змісту освітніх програм, особливо в туристичній галузі.

Нашій державі доцільно враховувати досвід розвитку програм перепідготовки дорослого населення, що успішно реалізуються в Італії й Португалії, та досвід визнання результатів неформальної освіти, що впроваджується в Греції і сприяє кращій адаптації працівників на сучасному ринку праці. Із досвіду розвитку систем ПОН країн *Південної Європи* для України доцільно рекомендувати: *стимулювання приватного сектору (Греція, Мальта)*, коли держава запроваджує податкові пільги та інші стимули для компаній, які беруть участь у професійній підготовці майбутніх фахівців і мотивує залучення бізнесу до організації освітнього процесу; *розвиток наставництва (Португалія)* для підтримки студентів під час практичного навчання та стажувань; *сприяння мобільності студентів та викладачів (Кіпр)* на основі розвитку програм міжнародного обміну для підвищення кваліфікації викладачів та надання студентам можливостей навчання за кордоном; *залучення соціальних партнерів до розвитку ПОН*, особливо представників профспілок та галузевих асоціацій до формування політики у сфері професійної освіти, розроблення стратегій, освітніх програм; *розвиток інклюзивних освітніх програм (Мальта, Кіпр)*, що забезпечують рівний доступ до професійної освіти усім категоріям населення.

У країнах *Південно-Східної Європи* (Словенія, Хорватія, Болгарія) значна увага зосереджується на модернізації систем ПОН для відповідності стандартам ЄС. Зокрема, у Словенії активно впроваджуються програми дуальної освіти, орієнтовані на технологічні галузі, а в Хорватії зусилля спрямовуються на підвищення доступності програм ПОН для вразливих категорій населення та розроблення національних кваліфікаційних стандартів.

Для України цінним є досвід цих країн щодо: розроблення та реалізації національних кваліфікаційних стандартів, гармонізованих із європейськими, що дасть змогу підвищити якість професійної підготовки кваліфікованих фахівців; розширення доступу до професійної освіти для вразливих категорій населення для зменшення соціальної нерівності та підвищення рівня їхнього працевлаштування; впровадження програм дуальної форми здобуття професійної освіти у сфері високотехнологічних галузей.

На основі викладеного, реформи у сфері ПОН у країнах ЄС мають стратегічне значення та багатовимірний характер. Вони поєднують вимоги до інноваційності та гнучкості освітнього процесу, прагнення до екологічної сталості, розбудови системи безперервного навчання і забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх

категорій населення. Активна взаємодія між урядами, роботодавцями, освітянами та іншими зацікавленими сторонами є рушійною силою позитивних змін. Завдяки такій співпраці створюється підґрунтя для формування покоління фахівців, здатних адаптуватися до сучасних викликів, генерувати нові знання та ефективно застосовувати їх на практиці.

У пропонованому виданні увага зосереджується на висвітленні провідних трендів і конкретних прикладів реалізації моделей професійної підготовки кваліфікованих фахівців у країнах ЄС, а також даються узагальнені рекомендації, що можуть слугувати орієнтиром для подальшого розвитку системи професійної освіти в Україні, а саме:

- *розроблення довгострокової національної стратегії розвитку професійної освіти*, інтегрованої у загальну освітню та економічну політику України, що передбачає тісний зв'язок професійної освіти з потребами ринку праці, враховує регіональні особливості, потреби особистості, а також вимоги європейських стандартів;

- *інтеграція професійної освіти з ринком праці* шляхом запровадження ефективних механізмів співпраці між закладами професійної освіти та роботодавцями для розроблення освітніх програм і створення нормативно-правової бази, що унормовує правові засади дуальної форми здобуття професійної освіти, а також права та обов'язки всіх заінтересованих сторін. Це дасть змогу студентам здобувати не тільки теоретичні знання, але й практичні навички безпосередньо на робочих місцях, бути більш адаптованими до вимог ринку праці;

- *модернізація змісту освітніх програм* відповідно до вимог сучасного ринку праці, перспектив розвитку індустрії 5.0, включаючи цифрову компетентність, соціальну орієнтованість, екологічну грамотність фахівців; використання модульного підходу до організації освітнього процесу, що сприятиме розвитку короткострокових програм та навчальних курсів підготовки й перепідготовки дорослого населення, а також розширенню можливостей реалізації індивідуальних (персоналізованих) освітніх траєкторій навчання;

- *інтеграція принципів сталого розвитку*, що передбачає формування екологічної свідомості та культури майбутніх фахівців з метою реалізації цілей концепції сталого розвитку, ефективного управління ресурсами, створення «зелених» професій і робочих місць;

- *розвиток гнучких компетентностей (soft skills)*: здатностей до ефективної комунікації, командної роботи, лідерства, конструктивного вирішення нагальних проблем, реалізації емоційного інтелекту тощо, – оскільки ці компетентності є надзвичайно важливими для успішної кар'єри в умовах сучасного глобалізованого світу праці;

- *інтеграція цифрових технологій у освітній процес*, що забезпечує використання електронних платформ, віртуальних класів та онлайн-курсів для

організації освітнього процесу у закладах професійної освіти, а також технологій штучного інтелекту для адаптивного навчання та оцінювання якості знань здобувачів освіти й рівня професійної компетентності педагогічних працівників;

– *підтримка інновацій у професійній освіті* на основі створення ігалузевих хабів у закладах професійної освіти для реалізації інноваційних проєктів за підтримки грантових програм, національних і міжнародних фондів, організації конкурсів студентських стартапів, а також розвитку підприємницької та управлінської компетентностей студентів, креативного мислення, мотивації до підприємницької діяльності та впровадження інновацій у різних сферах економіки;

– *сприяння реалізації навчання впродовж життя* на основі концепції безперервного навчання, що дає змогу працівникам оновлювати свої навички впродовж усієї трудової кар'єри, забезпечуючи для них доступ до різних сертифікаційних освітніх програм і навчальних курсів, а також створюючи умови для визнання результатів неформальної та інформальної освіти;

– *забезпечення рівних можливостей для здобуття якісної професійної освіти*, охоплюючи осіб із інвалідністю, біженців, ветеранів війни, представників національних меншин та інших вразливих категорій населення;

– *впровадження системи забезпечення якості професійної освіти*, що базується на європейських стандартах EQAVET, принципах гармонізації національних рамок кваліфікацій із Європейською (EQF), проведення моніторингу та оцінювання результатів навчання за участі незалежних експертів з використанням сучасних аналітичних інструментів для прийняття ефективних управлінських рішень;

– *професійний розвиток педагогічних працівників*, що передбачає безперервне підвищення кваліфікації, проведення методичної та проєктної роботи, обмін досвідом з вітчизняними та зарубіжними колегами, впровадження новітніх форм і методів навчання, проведення тренінгів у сфері цифрових технологій та інноваційних методик навчання, створення мережі професійних спільнот для обміну досвідом, впровадження програм стажування, у тому числі за кордоном;

– *стимулювання розвитку взаємовигідної співпраці між освітніми інституціями та бізнес-структурами* шляхом укладання угод про партнерство для вирішення завдань щодо : фінансування програм розвитку закладів професійної освіти, зокрема інвестування у створення інноваційних лабораторій, технічних майданчиків, високотехнологічних навчально-практичних центрів тощо; забезпечення належного доступу майбутнім фахівцям до сучасних виробничих технологій, практичної підготовки та стажування на робочих місцях; розроблення інституційних механізмів координації співпраці між урядом, бізнесом та освітніми установами, зокрема створення галузевих рад для узгодження змісту освітніх програм із потребами ринку праці; забезпечення представництва роботодавців і науковців у наглядових радах закладів професійної освіти; проведення консультацій із бізнесом щодо осучаснення

професійних кваліфікацій, розроблення професійних і освітніх стандартів, освітніх програм і навчальних планів;

– *запровадження багатоканального фінансування професійної освіти*, включаючи: податкові пільги для компаній, які інвестують у професійну освіту фахівців; стабільне державне фінансування модернізації інфраструктури закладів професійної освіти; фінансову підтримку здобувачів освіти шляхом запровадження стипендій за пріоритетними спеціальностями, або надання кредитів на навчання з відтермінуванням строку їх погашення; забезпечення безкоштовного навчання соціально вразливих груп населення;

– *популяризація професійної освіти* шляхом проведення інформаційних кампаній для підвищення престижу професійної освіти серед молоді та їхніх батьків, піднесення ролі професійної освіти у кар'єрному зростанні фахівців та розвитку економіки, а також упровадження профорієнтаційних заходів для раннього виявлення професійних здібностей та інтересів учнівської молоді;

– *адаптація міжнародного досвіду* шляхом вивчення та адаптації успішних освітніх практик країн ЄС до українських реалій, урахуваючи специфіку українського ринку праці; організація міжнародних стажувань для педагогів і здобувачів освіти; участь у програмах Erasmus+ для обміну досвідом, реалізації спільних із європейськими партнерами освітніх проєктів; залучення експертів до оцінювання ефективності впроваджуваних освітніх ініціатив у системі професійної освіти.

Використання цих рекомендацій дасть змогу Україні адаптувати найкращі практики систем ПОН країн ЄС до національного контексту професійної освіти з урахуванням специфіки економіки й освітньої системи, сприяючи її інтеграції в європейський освітній простір та підвищенню конкурентоспроможності українських фахівців на національному й міжнародному ринках праці.

Наукове видання

— 00 —

РАДКЕВИЧ Валентина Олександрівна

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І
НАВЧАННЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

— 00 —

У науковому виданні представлено результати аналізу систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу, висвітлено сучасні тенденції та особливості розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу, запропоновано рекомендації щодо використання прогресивних ідей європейського досвіду в теорії і практиці професійної освіти України.

Для розробників державної освітньої політики, стейкхолдерів, керівників і методистів навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів освіти, науковців, докторантів, аспірантів.

[Електронне видання]

Радкевич В.О. Сучасні тенденції розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу: науково-методичні рекомендації. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 122 с.

Технічний редактор

Радкевич Олександр Петрович

Літературний редактор

Субіна Оксана Олександрівна

— 00 —

Підписано до друку 24.12.2023. Формат 60x84/16.

Авт. арк. 9,1

Зам. 125/2023

«Видавництво Людмила»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
серія ДК № 5303 від 02.03.2017.

«Видавництво Людмила»

03148, Київ, а/с 115.

Тел./факс: + 38 050 469 7485, 068 340 8332, E-mail: lesya3000@ukr.net